

Svetová literatúra po r.1945

Spoločenské a politické podmienky:

- 8. máj 1945 - ukončenie 2. svetovej vojny v Európe
- vojna pokračuje – USA, Japonsko, Ďaleký východ
- 2. september 1945 - koniec vojny
- atómová bomba 6.8.45 Hirošima
8.8.45 Nagasaki
- 2. svet. vojna rozdelila svet na socialistickú a kapitalistickú časť
- 50. roky – Studená vojna medzi Východom a Západom, kríza v Karibiku - Kuba sa stala súčasťou socialistického bloku
- 60.roky – v USA vyhrávajú voľby demokrati a prezident J.F.K. - nastalo uvoľnenie medzi Západom a Východom ochránca ľudských práv, atentát roku 63,64
- 1953 - zomiera Stalin (gulagy)
- 1954 - do NATO vstupuje NSR
- 1955 - vzniká Varšavská zmluva (Obranný pakt)
- po smrti Kennedyho nastupuje Nickson
- vojna vo Vietname
- 1947 - Nemecko sa dostalo na predvojnovú úroveň
- 1989 - pád múru - padla železná opona, svet prestal byť rozvelený na socialistickú a kapitalistickú svetovú sústavu
- najmocnejší: Brežnev - predstaviteľ najvyššieho orgánu soviетov
- 1990 - zaniká zväz sovietskych socialistických republík

témy v dielach:

I. vojna

- hlavne 2.svetová vojna na Východe a v Japonsku
- vojna zobrazená s prvkami absurdity

II. individuálne problémy

- individualita literatúry
- prvky existencialistické
- prvky morbidnosti
- vojna narušila medzil'udské vzťahy= téma

Rozdelenie svetovej literatúry po roku 1945

1. ZÁPAD

- a) Národné literatúry (každá mala svoje špecifiká)
- b) Podľa literárnych druhov a smerov
  - v tomto období dochádza k nástupu nových literárnych prúdov a smerov:
    1. *existencializmus*
    2. *nový román* (vznik vo Francúzsku)
    3. *neorealizmus* (v Taliansku)
    4. *Beat Generation* (USA,60.roky)
    5. *postmoderna* (USA, Rusko, všetky krajiny)

2. VÝCHOD

- krajiny socialistického tábora:

- socialistický realizmus - zobrazoval všedný život v krajine socialistického bloku bez prvkov absurdity

Témy:

- a) budovanie socializmu
- b) medziľudské vzťahy - nenarušené
- c) ľudia boli nadchnutý pre život v novej spoločnosti

Francúzska literatúra po roku 1945

- rozdeľuje sa:

1.) objektívna literatúra – realita

- a) *existencializmus*
- b) *nový román*
- c) *husári*

2.) subjektívna - pocity autora (Exupery)

Existencializmus

- vzniká v 30.rokoch
- vzniká z pocitu ohrozenia človeka (nástup fašizmu)
- pôvod: u filozofa 19.storočia KIERKEGARD - dánsky filozof, tvrdil, že ľud. existencia je izolovaná od sveta
- korene existencializmu nachádzame v indickej, čínskej filozofii
- = myšlienkový a umelecký prúd, ktorý skúma otázky existencie, bytia človeka z hľadiska jeho individuality a spoločenských vzťahov
- základom je otázka slobody
- človek si sám seba neuvedomuje
- uvedomuje sa až keď sa dostane do hraničnej situácie - sprevádza ju strach, úzkosť a depresia
- keď človek túto situáciu vyrieši, nastane pocit uvoľnenia, pocit slobody
- literárne dielo existencializmu je transpozícia filozof. názorov
- základ. motto: "*Človek žije preto, aby zomrel*"

znaky existencializmu:

1. *prvky absurdity*
2. *hrdina - silný individualista = introvert (osamelý, trpí úzkosťami a depresiou, veľkí samotári)*
3. *dej prebieha vo väčšine diel v uzavretom priestore - v tme, v prítmi*

predstavitelia:

Jean Paul Sarte
Albert Camus

Jean Paul Sartre

1905 Paríž -1980 Paríž

- zaradenie: existencialista (ateistický existencialista)
- vyštudoval filozofiu v Paríži a v Nemecku
- počas 2.svetovej vojny zakladá hnutie odporu a vstupuje do komunistickej strany Francúzska

- veľký obdivovateľ socializmu
- po vojne sa stal veľký obdivovateľ Fidela Castra
- 60.roky - veľké sklamanie, vystupuje z komunistickej strany a svoju osobnú slobodu nachádza v anarchistickej hnutí, v Červených brigádach v Taliansku a Nemecku
- 1964 - dostal Nobelovu Cenu za literatúru, neprijíma ju
- jeho dielo je značne rozsiahle
- do literatúry vstupuje 1938 filozofickou prózou HNUS

delenie:

- a.) filozofické práce
- b.) literárne

Znaky jeho tvorby:

1. prvky absurdity
2. uzavretý tmavý ohraničený priestor
3. ak zobrazuje verejné miesto, väčšinou sú to kaviarne v pološere
4. postavy - jedinci, ktorých svet je plný beznádeje a hnusu, ktorých sprevádza úzkosť a depresia
5. hlavná postava sa musí rozhodnúť (dostáva sa do hraničnej situácie, príde pocit oslobodenia)
6. jazyk je priamy, otvorený (vulgarizmy, naturizmy)

Hnus – román, filozofická próza

- klasické dielo existencializmu
- rozpracoval tu základné kategórie existencializmu
- román v denníkovej forme
- hlavná postava - Antoine Roquetin
- román nemá dramatickú zápletku, je len zobrazením drobných udalostí, ktoré prežíva a do denníka si zaznamenáva hlavná postava

Antoine žije z renty, nemá rodinu ani priateľov. Celé dni trávi v hoteli alebo v knižnici, kde zbiera materiál na knihu o istom markízovi. Čoraz väčšmi vníma samotu, pociťuje nezmyselnosť života a analyzuje tam svoje duševné stavy. Záchvaty úzkostí pociťuje ako chorobu. Nenávidí a pohŕda ľuďmi a hlavne sám sebou

- záver: rozhodne sa odísť z mesta, knihu nedopísať a odrazu sa cíti slobodný a oslobodený od všetkého, čím sa sám sebe hnusil

Múr - kniha poviedok

- 1939
- obsahuje 5 poviedok: Múr, Izba, Herostratos, Intimita, Šéfovo detstvo
- názov poviedok je symbolický (múr = izolácia- samota ľudí)
- poviedky na seba nenadväzujú, každá poviedka je samostatná
- motto: „svet treba zmeniť pomocou aktivity každého človeka“

Múr : psychologická existencialistická poviedka

- príbeh sa odohráva v Španielsku počas občianskej vojny
- má krátke časové rozpätie
- zobrazuje človeka v hraničnej situácii - príchod väzňov (autor nevysvetlí, prečo sa skupina partizánov ocitla vo väzení) - autor tu nevyužil retrospektívu
- dôležitá je len prítomnosť vo väzení, výsluch, súd, príchod veliteľa, vynesenie rozsudku (všetkých popravia) začatie popráv - prvé výstrely
- hlavná postava: Pablo sa dostáva znovu pred vyšetrovateľov (chcú zistiť, kde sa nachádza Pablov priateľ, ale Pablo to nevie), chce si vystreliť z policajtov

- povie, že jeho najlepší priateľ je na cintoríne a neskôr sa dozvie, že jeho najlepšieho priateľa pri zatýkaní na cintoríne zastrelia

Cesta slobody - tetralógia

- 1.časť: **Vek rozumu**
- 2.časť: **Odklad z čias vojny**
- 3.časť: **Smrť v duši**
- 4.časť: **Posledná šanca**

- zachytáva udalosti r.1938 - 1940
- hlavná postava: profesor M. Delarne - je to filozof, nemá rodinu, rodinné záväzky, nechce sa verejne angažovať, vzdať sa svojej slobody, proti niekomu bojovať a nechce Marcelu, s ktorou čaká dieťa (obmedzovalo by jeho osobnú slobodu)
- jeho priateľ Daniel sa cíti slobodný, vezme si Marcelu, čím prejaví svoju osobnú slobodu
- v 3.časti sa Delarne zapojí do vojny, strieľa na všetkých Nemcov, lebo jeho momentálna voľba je, že bojuje proti všetkému, ale najmä proti predchádzajúcej existencii
- zo 4. časti sa zachovali len fragmenty
- tetralógia nie je ucelená

literárne eseje: = literárna úvaha

Bytie a ničota

- patrí medzi prvé
- vedie tu polemiky s Bohom
- raz ho popiera, raz verí v jeho existenciu
- človeka tu zobrazuje plného vášní a tvrdí, že človek sa zaradil do života náhodou, a preto sa musí vedieť v živote orientovať
- záver vyznieva: človek nieje zodpovedný len sám za seba, ale za všetkých ľudí.

Uragán nad cukrom

- obdivuje víťazstvo revolúcie na Kube
- obdivuje Fidella Castra
- venovaná Kube

dramatická tvorba:

Muchy
S vylúčením verejnosti
Nepochovaný
Počestná pobeľhica
Špinavé ruky
Diabol a pán Boh
Altónskí väzni

Muchy

- alegorická hra s protifašistickou tematikou
- rámeč hry tvorí antická báj o Oresteovi, ktorí sa spolu so sestrou Elektrou rozhodnú pomstiť smrť svojho otca
- autor sa tu postavil proti princípom antickej mytológie, lebo hlavný hrdina sa rozhodne konať proti vôli bohov

Počestná pobeľlica

- jednoaktovka
- odohráva sa v roku 1946 na juhu USA
- na začiatku vidíme belocho, prostytutku Lízu, jej klienta Freda a jeho vysoko postaveného otca senátora Clarka
- senátor vydiera Lízu, aby sa priznala, že vie, kde je schovaný prenasledovaný černocho, ktorého neprávom obvinili zo zločinu
- senátor núti Lízu, aby podpísala prehlásenie, že černocho ju znásilnil
- černocho prichádza za Lízou, Líza ho ukryje
- v záverečnej scéne Líza prizná, že ju senátor donútil podpísať nepravé obvinenie
- hlavná myšlienka: zvíťazila mravnosť

Diabol a pán Boh

- téma: ľudské bytie a konanie
- odohráva sa v Nemecku v 16.storočí, obdobie nemeckej reformácie a sedliackých povstaní
- hlavná postava: vojvoda Götz, ktorý oblieha mesto, ktoré sa vzbúrilo proti kniežatám
- pácha zlo, tým chce získať absolútnu moc
- pomocou zrady mesto dobije, teraz chce páchať absolútne dobro - rozdá pôdu a buduje šťastné a slnečné mesto, kde bude vládnuť sloboda a láska
- jeho experiment nevyšiel a Götz sa cíti ponížený
- až keď sa stretne s prorokom pochopí, že človek je dobrý a súčasne zlý, lebo neexistuje absolútne, len človek sa rozhoduje, akým chce byť (to je aj hlavná myšlienka)
- záver: Götz prína názory ľudu, nastolí disciplínu a zavládne pokoj a klud

Albert Camus

1913 -1960

- je protipólom Sartra
- francúzsky existencializmus
- jeho svet je prežiarovaný slnkom, presiaknutý morskými plážami, je svetlý a otvorený a je to svet veľkých priestranstiev
- narodil sa vo francúzskej rodine v Alžírsku
- privyrábal si ako predavač, meteorológ
- od roku 1938 žil vo Francúzsku
- zúčastnil sa odboja a zahynul pri autohavárii
- písal prózu, filozofické eseje a dramatickú tvorbu a o absurdite sa vyjadril:

„Absurdita má zmysel len vtedy, pokiaľ sa s ňou nezmierime.“

filozofické eseje:

Mýtus o Sifyfovi

- uvažuje o základných otázkach bytia a priznáva, že konanie človeka môže mať aj zmysel
- Sifyfos - tlačil kameň do kopca, vždy spadol naspäť
- Sifyfos si jasne uvedomoval zbytočnosť svojho úsilia, no zotrval v tejto činnosti, čím absurditu prekonal, a tak sa uňho dostavilo šťastie

románová tvorba:

Cudzinec - román

- kompozícia pripomína novelu, nie je tu veľa epizód
- skladá sa z dvoch častí:
  1. časť:
    - oznámenie o smrti matky dostáva hlavný hrdina - bol na pohrebe
    - deň po pohrebe strávi s milenkou
    - nasleduje každodenný život
    - sobota na pláži → nedeľa a pláž → objavujú sa Arabi
    - končí zabitím Araba
  2. časť:
    - zatknutie a vypočúvanie, pridelenie advokáta → sudca → návšteva milenky → súd → trest smrti zoťatím hlavy
- hlavná postava: Meursault (Mörso), je to mladý muž - úradník
- všetko je mu ľahostajné (povýšenie, práca v Paríži, smrť matky, milenka Mária, priateľ Raymond aj sused Salamón)
- jeho priateľ Raymond sa pobije s Arabom - poraní mu rameno na pláži
- Meursault na pláži spozná Araba, ktorý poranil Raymonda

„otupený slnkom zbadá u Araba nôž a bez príčiny štyrikrát vystrelí na araba.“
- končí vo väzení
- smrti sa nebojí, lebo:

„Je mu jedno, či teraz alebo o 20 rokov“
- záver: je tu znak existencializmu
- v smrti vidí úplne oslobodenie
- v hraničnej situácii nastáva oslobodenie (smrť)
- pred popravou odmieta kňazas týmito slovami: *„Každý človek je odsúdený na smrť“*
- jazyk: krátke jednoduché vety, ktoré niekedy prerušuje

Mor - román

- urobený ako fiktívna kronika
- dej sa odohráva v Alžírsku – v mestečku Oran
- rozprávač rozpráva formou kroniky, v tej sú citáty jedného z hlavných hrdinov Jeona Taroa
- až v závere sa dozvedáme, že kronikárom celého príbehu bol lekár Bernard Reinex (Riö), ktorý však písal toto dielo o sebe ako o inej osobe
- v meste Oran panuje pohoda, z ničoho nič sa rozmnožia potkany
- potkany = fašizmus, tyrania, anarchia, vojnová hrôza, úpadok morálky, ľudstva,
= varujúci symbol, symbolizujú niečo zlé
- nikto nevie odkiaľ prišli
- šíria infekciu - mor
- mesto sa musí uzatvoriť – veľká panika
- nezaberá sérum z Francúzska
- nasleduje výroba vlastného séra, ktoré zaberie
- potkany odídu, v meste sa všetci radujú, len lekár sa neteší
- necíti žiadnu úľavu, cíti obrovskú prázdnotu v duši, lebo si myslí, že za mor sú zodpovední všetci, pretože každý klame, je pyšný a nenávidí druhých
- dôležité sú filozofické a psychologické úvahy ľudí, ktorí toto nešťastie prežili

„Pochopil so, že všetko ľudské nešťastie pochádza z toho, že ľudia nevedia hovoriť medzi sebou jasnou rečou.“

„Keď nemôžem nič zmeniť na absurdnosti tohto sveta, môžem sa pokúsiť zmeniť aspoň niečo v sebe“

dráma

Caligula – divadelná hra

- vychádza z rímskych dejín
- Caligula (rímsky cisár) predstavuje neobmedzenú moc, ľudské zlo
- = čižmička (zachránila mu život pri páde z koňa)
- na trón sa dostal pomocou intríg, zavraždí brata, stáva sa neobmedziteľnýmvládcom
- zomiera mu žena, nevie sa zmieriť s jej smrťou, po jej smrti považuje zlo za dominantné, využíva moc až do krajností
- chce zvrátiť poriadok rozumu a jeho moc sa stáva nekontrolovateľnou
- vraždí, bez dôvodu obviňuje patricijov a ich majetok zabavuje vo svoj prospech
- zrieka sa priateľskej lásky, stáva sa z neho samotár
- hlása pravdu, ktorú mu nikto nemôže vyvrátiť
- jediný, kto sa mu stavia a odpor, je priateľ Charea (filozof)

„Neobmedzená moc popiera človeka a svet.“

„Tyran je slepá duša, ktorá obetuje národy svojim myšlienkam a svojej ctižiadostivosti“

HUSÁRI

- vznikli ako literárna skupina v 50. rokoch
- meno dostali podľa románu **Francoisa Mimiera – Modří husáři**
- v literatúre je tento smer „škola nenútenosti“
- vznikli ako protipól existencializmu
- vyjadrujú vlastný názor na úlohu literatúry, ktorá má čitateľov „zvádzať“ a nie stále poučať

Znaky:

1. z ich románov sa vytrácajú témy dobra a zla
2. témy osudu
3. témy zmyslu existencie - bezstarostnosť
4. vytráca sa motív zodpovednosti
5. typickými hrdinami sú výsostne nezodpovední, veselo-bezstarostní, nenútení až bezočiví búrliváci bez zábran, bezohľadný egoisti, ktorí chcú naplno žiť a užiť si a urobiť čo najviac „husárskych kúskov“ a pritom nehľadia na iných
6. v popredí je psychologická kresba postavy
7. veľmi pútavý dej
8. motívy: alkohol, erotika, sex
9. svojimi dielami provokujú malomestský svet

Predstavitelia:

Michel Deón
A.Blondi
Francois Saganová

FRANCOIS SAGANOVÁ

1935 –

- predstaviiteľka husárov
- žije a tvorí v Paríži
- začala písať ako 18-ročná
- hneď získala svet, úspech
- kritika ju veľmi dobre prijala, aj keď mala škandál s alkoholom, drogami, mala ťažkú haváriu
- KRÉDO: „*Život nie je nič zvláštne, je to hra, ktorá sa mení. Videla som toľkých ľudí, ktorí sa milujú a tých, ktorí sa odmilujú, aby mohli milovať iných.*“
- **Diela:** **Odrúbené**
Akýsi úsmev
Dobry deň, smútok
Máte rada Brahmsa? } - romány, v podstate novely

Odrúbené

- psychologický román
- nachádzame tu všetky prvky husárov: pohodlný život za peniaze iných, erotika, sex, vynachádzanie zmyslu života v práci, ukazuje na mondénne parížske salóny
- skladá sa z 3 častí – 25 kapitol

1. Jar

- hlavná postava Lucille žije u bohatého muža, nudí sa v tomto vzťahu, na prvom večierku spozná Antoina, krásneho priateľa starnúcej ženy
- medzi Lucillou a Antoinom vzniká silný cit, až sa dohodnú, že od svojich priateľov odídu

2. Leto

- jednoduchá
- začali spolu bývať, nemajú peniaze, idú si na nervy
- vytráca sa láska, chýba im život, ktorý viedli

3. Jeseň

- Lucille otehotnie od Antoina
- dieťa si nechce nechať, lenže Antoin nemá peniaze na zákrok
- zákrok zaplatí Charles bývalý priateľ Lucilly

ZÁVER: Lucille sa s Antoinom stretáva na večierku po 2 rokoch, stretávajú sa ako úplne cudzí ľudia

Akýsi úsmev

- príbeh zo súčasného Paríža
- krátky ľubostný vzťah mladej študentky Dominiky so ženatým mužom (má veľa mileniek)
- Dominiky nič nenadchýna, je unudená, cíti sa najlepšie sama
- reči priateľov sa jej zdajú fádne: „*Keď sa nudíš, tak aspoň vášnivo.*“
- keď jej ženatý muž naznačí, že vzťah pre neho nič neznamená, pokúsi sa o samovraždu a pomôže jej z toho sa dostať jeho manželka (postará sa o Dominiku)

Dobry deň, smútok

- napísala ho v 18. rokoch

- získal jej slávu
- bola to kultová kniha mládeže
- rozsahom pripomínala novelu
- román je napísaný v 1. os
- hlavná postava: Cecil žije bezstarostne s otcom (matka zomrela)
- otec ju vodí po spoločenských večierkoch
- prepadá a v septembri musí zložiť reparát
- s otcom odchádza na letné prázdniny k moru, naďalej žije záhaľčivým životom
- nepripravuje sa až do momentu, keď nepríde do letného sídla priateľka jej matky Anna – vyrovnaná žena, úspešná podnikateľka, ktorá zmení Cecilinho otca (zaľúbi sa do Anny) a chce zmeniť aj Cecil
- Cecil zavolá bývalú milenkú otca, ten sa s ňou vyspí – to uvidí Anna, nasadne do auta a umiera
- Cecil sa to nepáči, začne intrigovať, intrigy spôsobia: Anna havaruje a zomiera
- román končí tým, že Cecil je s otcom na zábave a v kútiku duše ľutuje, čo spôsobila Anne

NOVÝ ROMÁN = „antiromán“

- vzniká v 50. rokoch
- vznikol ako protipól Balzacovho románu
- znamená nové zásady písania prózy
- filozofický základ našli v pozitívizme a novopozitívizme

Znaky:

1. tvrdia, že nie je možné v jednom diele zobrazit' celú tematiku, tvrdia, že román sa musí zamerať len na jednu tému
2. odmietli dejovosť románu, tradičnú kompozíciu, tradičného hrdinu
3. spisovatelia sa nezamerali na objektívny svet, z objektívneho sveta zachytávajú len fragmenty → tvrdia, že román má byť chaotický a kde-tu sa má vyskytnúť určitý dej
4. priviedli literárneho hrdinu, ktorý vystupuje ako blúdiaci tieň – nemá tvár, nemá pamäť
  - tieto postavy sa majú pohybovať v neznámom, bližšie neurčenom prostredí (postava bez vývoja a bez psychologizácie)
  - postava nemá meno, má len gramatickú kategóriu
  - medzi postavami neexistuje dialóg
  - základom: vnútorný monológ tieňa
5. využili psychoanalýzu Freuda, rýchle striedanie obrazov myšlienok (filmová technika)
6. romány si vyžadujú vyspelého čitateľa

Predstavitelia:

Nikola Serratová
Alain Robbe-Grillet (grijó)
Michal Butor
Claude Simon

ALAIN ROBBE-GRILLET

1922 –

- zakladateľ nového románu , vylepšil ho
- priniesol román školy pohľadu (priniesol pohľad, optiku, predmet a vec)
- predmety ňo predstavujú nie veci, ktoré ohrozujú človeka, ale ide o predmety, ktoré oddeľujú človeka od sveta ľudí

Gumy - román

- vylúčil komentár rozprávača
- vytvoril rozprávača nezúčastneného, ktorého jediným orgánom je zrak
- pripomína detektívny román, ale zápleтка ostáva nevyriešená
- hneď v úvode sa stretávame s obeťou, vrahom a okolnosťami zločinu
- kritika ho pochválila
- ÚVOD: profesora Duponta chce niekto zavraždiť, pokus je neúspešný, profesor sa rozhodne, že sa skryje a nechá sa vyhlásiť za mŕtveho
- JADRO: kolujú rôzne interpretácie o jeho smrti a o prenasledovaní vraha
  - vraždu vyšetruje detektív, ktorý čisto náhodou pri pátraní zabije profesora
- ZÁVER: je opis všedného dňa, v ktorom sa už nikto nepozastaví nad profesorovou smrťou

Žiarlivosť - román

- má dva významy : vášeň, nenávisť
roleta, žalúzia
- je klasické dielo antirománu
- odohráva sa v trópech
- chýba tu časová orientácia
- celý román sa redukuje len na opis vecí a javov bez časovej náväznosti
- príbeh: banálny – manželskýtrojuholník
- rozprávač románu rozpráva príbeh životných situácii troch beloškých majiteľov banánových plantáží
- dvaja z nich: žena A a jej sused Franz sa pravidelne stretávajú a pravidelne odchádzajú do prístavu na nákupy a na obchodné jednanie
- tretia postava: manžel A (nikdy priamo nevystupuje, vôbec nie je pomenovaný, nijako sa neprejavuje), ale jeho očami je príbeh akoby pozorovaný
- manžel A nevstupuje do deja, na základe jeho pozorovaní (napr. o pohnutí vecí) si myslí, že mu je manželka neverná
- nikde sa nedočítame o ľúbostným vzťahom medzi A a Franzom, ale vytušíme to z úsmevov, mimík, slovných narážiek, neskorého nočného návratu
- JADRO: románu tvoria najrôznejšie interpretácie ich údajného vzťahu (priatelia, obchodní partneri, milenci)
- ZÁVER: román pohľadu, ktorý je založený na detailnom opise vecí, napr. na troch stranách akosa nalieva aperitív,...

Ďalšie diela: Očitý svedok

Dom schôdzky

Hirošima, moja láska

Muž, ktorý klame

- veľmi úsporne narába s jazykom, jazyk je veľmi presný a jasný

MICHAEL BUTON

1926 – 1999

- klasický predstaviteľ antirománu
- je preňho charakteristická asociácia, presnosť
- romány majú dve roviny:
  1. zachytáva konkrétnu situáciu
  2. zachytáva podvedomie postavy
    - má spomienkový význam, ktorý sa kombinuje s prítomnosťou
- tieto 2 roviny sa navzájom prelínajú
- dôležitý je vnútorný monológ postavy
- romány sú v 2. os. sg.

Premena - román

- využíva časové, priestorové striedanie deja
- 2. os. sg.
- hl. postava. starnúci muž s významným postavením a komplikovaným súkromím (nebaví ho žena, práca, deti). Rozhoduje sa odísť z Paríža, kde má ženu, deti a ide za milenkou do Ríma. Túto milenkou chce priviesť do Paríža a začať s ňou nový život (uvedomuje si, že s milenkou by sa stal jeho život rovnako stereotypný)
- PRÍBEH: Vo vlaku – prichádza tu k záveru, že jeho vysnívaný svet by bol uprostred reality Paríža odsúdený na zánik → radšej sa vráti domov
- rozprávač sem-tam zaspí
- jeho reč je útržkovitá, nemá časovú následnosť
- niekedy zachytí dianie na stanici
- vymýšľa si príbehy o spolucestujúcich, ale vždy sa vráti k svojmu slobodnému rozhodnutiu

Ďalšie diela: **Bludisko času**
Rozvrh hodín
Miestna atmosféra

AMERICKÁ LITERATÚRA PO ROKU 1945

- dostáva sa na
- čiastočne v 60.- tých rokoch vyšli niektoré knihy, diela Mailera, Salinger, Updike
- vyšli diela Ginsberg, Styrona
- americká literatúra ovplyvnila slovenskú literatúru najmä po roku 1989, keď ju zasiahla americká komerčná literatúra
- delíme ju na :
  - a) **národnú** - súvisela s 2. svetovou vojnou
    - v 1. fáze americkí spisovatelia obdivujú ZSSR, neskôr nastáva tvrdá kritika stalinizmu a ZSSR
  - b) **menšinovú** - súvisela s menšinami, ktoré žijú v USA
    - delíme ju: **1.) južanská lit.** - autori sú bieli Američania (majú väčšinou anglický alebo írsky pôvod), píšuci o vzťahu belocho a černocho

- vyčleňuje sa literatúra pre gayov (vyjadruje životný postoj gayov a lesbičiek)
  - na Slovensku- klub gayov nebol
  - autori sú bieli aj čierni
  - rieši sa otázka spolužitia belochov a černochoch, ale s ohľadom na to, že čierni Američania žijú v nepriateľskom prostredí
  - pokladá sa za najmladšiu v americkej lit.
  - opiera sa o ústne tradície
  - zakladateľ bol Jozef Bruckac
  - jeho pôvod je zo Slovenska
  - rozšírila sa po 2. svetovej vojne
  - rieši otázku židovstva vo svete a vo vojne
  - zachytáva časť Latinskej Ameriky
  - vychádza v španielčine a niektoré v americkej angličtine
- 2.) černošská lit.**
- 3.) indiánska lit.**
- 4.) židovská lit.**
- 5.)chicagská lit.**
- menšinové prúdy- vietnamská, čínska, kórejská, ...
  - rozdelenie americkej literatúry:
    - a) *klasická* – literárne má umelecké hodnoty
    - b) *komerčná*- bestsellery a komixy, skrátené verzie klasických románov
  - a) *objektívna*
  - b) *subjektívna*
  - rozdelenie podľa prúdov a smerov :
    - 1.) *sociálno-kritický realizmus (Steinbeck)*
    - 2.) *Beat Generation - 60.-te roky*
    - 3.) *absurdná literatúra*
    - 4.) *postmoderna*

JEROME DAVID SALINGER

(1919-1996)

- jeho dielo nie je veľké rozsahom
- zaradenie : americký spisovateľ, národný prúd
- zúčastnil sa 2. svetovej vojny
- žil v New Yorku
- diela :
  - román - *KTO CHYTÁ V ŽITE*
  - knihy poviedok: - *9 POVIEDOK*
  - *FANY A ZOOEY*
- prínos: psychologická kresba postáv
priama forma rozprávania
- témy:
  - 1.) problémy mladých ľudí v čase dospievania (vyplývajú po strate ideálov americkej spoločnosti po 2. svetovej vojne)
  - 2.) ľudia sa vrhli na konzumnú spoločnosť
  - 3.) devastácia ľudskej duše a prírody

KTO CHYTÁ V ŽITE

- príbeh, ktorý rozpráva hlavná postava Holden Caulfield

- rozpráva príbeh po ročnom odstupe lekárom alebo sám počas liečenia v sanatóriu
- skladá sa z 26. kapitol napísaných v 1. osobe jednotného čísla
- trikrát použitý motív kačíc na zamrznutom jazere
- dej- odohráva sa počas troch dní
- dozvedáme sa:
  - 1.) má majetných rodičov (jeho brat je spisovateľ, malá sestra sa volá Phoebe a jeden brat mu zomrel)
  - 2.) o príchode do školy, kde sa mu nedarí
  - 3.) o spolužití na internáte
  - 4.) odchod z internátu, rozhodne sa neísť domov, začne sa túlať po New Yorku, nechce sa vrátiť, vráti sa kvôli Phoebe
- charakteristika hlavného hrdinu:
  - má 16 rokov, študent strednej školy (navštevuje už 4. školu)
  - ani na tejto škole nie je úspešný, prepadol zo 4 predmetov
  - sám nevie analyzovať, prečo sa mu nedarí, nemá rád spolužiakov, nenávidí riaditeľov, lebo robil rozdiely medzi chudobnými a bohatými
  - Holden prežíva krízu, v puberte narástol za jeden rok o 16,5 cm a ochorel na pľúca
  - nemá rád svojich rodičov, lebo otec- zámožný advokát, upadol do konzumu a matka sa nevie vyrovnáť so smrťou Holdenovho brata
  - jediný vzťah má k Phoebe – má 10 rokov, láska je obojstranná, Holden cez ňu miluje všetky malé deti, lebo tvrdí, že sú správne, jedinečné a neskazené
  - Phoebe je veľmi vtipná a veselá, píše si na papier rôzne slohy a postavám vymýšľa rôzne mená, lebo sa jej nepáči jej meno Phoebe
  - Holden sa sklame v dospelých, vyčíta im ľahostajnosť, pretváрку, konvencie miesto citov
  - nemá rád učiteľov, vyčíta im to, že jedni majú len odbornú úroveň, druhí nemajú autoritu
  - hľadá učiteľa, ktorý by mal vzťah ku deťom
- vzťah Holdena k spolužiakom
  - nemá ich rád, lebo rozprávajú len o rugby a sexe
  - vedú len silácke reči, Holden o tieto reči nejaví záujem, lebo by chcel ísť do zrubovej chaty na brehu potoka, kde by žil s nejakým dievčaťom
- vzťah k dievčatám-
  - Sally - sa mu zdá rozmaznaná
  - Jane – našiel si k nej vzťah, bola to jeho prvá láska (skoro sa pobožkali)
    - je veľmi smutná – otca má alkoholika
    - Holdenovej matke sa Jane nepáčila
- realita:
  - dostáva sa do citovej krízy
  - smelo prijme ponuku dievčaťa na sex v hoteli, začne ale rozmýšľať, lebo nechce sex bez lásky
  - začína skúšať alkohol, pije koľko vládze, ale prestane s tým
  - citová kríza sa dostaví pred Vianocami, vie, že po Vianociach nemá zmysel pokračovať v škole, obáva sa prísť domov, 3 dni sa túla po New Yorku a ochorie, lieči sa v sanatóriu, kde rozpráva svoj príbeh
- záver:
  - vyznieva ako jeho pranie stáť pri okraji priepasti a chytať deti, ktoré sa hrajú na žitnom poli a netušia, že na jeho konci je priepasť a on ich zachraňuje
- forma:
  - prvýkrát priniesol do literatúry reč mládeže napr. frazeologizmy, módné slová, slang, ...

NORMAN MAILER

(1923)

- patrí do amerického národného prúdu
- básnik, prozaik, dramatik
- téma- 2. svetová vojna
- ako 20 ročný bojoval v 2. svet. vojne, vyštudoval Harvard
- bojoval v Tichomorí

NAHÍ A MŔTVI

- najvýznamnejší román
- kľúčové dielo americkej vojnovj literatúry
- odohráva sa v Tichomorí
- autobiografia
- delí ju:
  - a) *vlna*
  - b) *hlina a tvar*
  - c) *rastlina a príznak*
  - d) *brázda*
- príbeh je na ostrove Anopopei za 2. svet. vojny
- hlavná postava = seržant Kroft, ktorý velí prieskumnému oddielu
- buduje tábor a cestu do vnútra ostrova, kde je lúnia a základňa Japoncov

jadro:

- malý oddiel americkej armády, ktorý je zachytený pri namáhavej ceste džungľou, kde tento oddiel vedie poručík Hart, ktorého pri pochode zabijú
- niekoľkonásobný útok prežije táto čata, musia prejsť horský masív, napadnú ich sršne a úplne vyčerpaní sa vracajú späť do tábora
- do tábora sa vracajú polomŕtvi a vtedy sa dozvedia, že ich útrapy boli zbytočné, lebo vojenské operácie sa pre vyčerpanosť japonských jednotiek medzitým skončili
- oficiálne spravodajstvo hlási: „Čistenie ostrova pokračuje“
- využil tu stroj času, vracia sa k retrospektíve k jednotlivým postavám a dozvie sa, čo vojaci robili v čase mieru
- využil pásmo CHÓR- vyplýva z dialógov medzi postavami, obsahujú scénické poznámky
- je tu krutosť, nezmyselnosť, absurdnosť vojny
- nadrealistický román
- konanie ľudí v hraničnej situácii, ktoré vychádzajú z rasových a sociálnych problémov
- vojaci pochádzajú z rôznych sociálnych vrstiev, používa rôzne jazykové prostriedky vrstiev
- prelínanie časových vrstiev

- d'alsie romány- *POBREŽIE PIRÁTOV*
AMERICKÝ SEN
KATOVA PIESEŇ
TVRDÍ CHLAPCI NETANCUJÚ

- životopisné knihy- *ŽIVOTNÁ KNIHA O M. MONROE*

- sci-fi- *OHEŇ NA MESIACI*

- scenáre k filmom- *MIMO ZÁKONA*

KATOVA PIESEŇ

- román zo súčasnosti Ameriky (je naturalistický)
- napísaný na základe skutočnosti

- postavy sú autentické
- celý príbeh rozprávajú jeho účastníci a autor ich len opisuje
- hlavná postava- Gary Gilmor - po 18 rokoch väzenia sa vracia na slobodu s podmienkou
- do väzenia sa dostal z hlúposti
- rodina mu chce pomôcť, sám sa chce zaradiť medzi slušných ľudí, nepodarí sa mu to
- zoznamuje sa s Nikol – alkoholička, narkomanka, má dve deti, nevie s kým, nestará sa o ne
- Gary chce Nikol zmeniť, stará sa o deti, ale keď prekypí pohár a Nikol nájde v posteli s iným, rozzúrený príde do hotela a zabíja dvoch úplne nevinných ľudí=*koniec 1. časti*
- *2.časť*- celý súdny proces- autentické výpovede z výsluchov (z vypočutia svedkov)
- *záver*- Gary si žiada trest smrti
- využil tu vulgarizmy, pejoratívy

SAMUEL (=SAUL) BELLOW

(1915 -)

- americký spisovateľ (ruský Žid, emigrant)
- prozaik, dramatik, nositeľ Nobelovej ceny,
- vyštudoval antropológiu, sociológiu,
- píše spoločenské a psychologické romány,

DIELA: *Rozkolísaný človek*

Chop sa dňa

Henderson, kráľ dažďov

Herzog

Humboltov dar

- posledné tri diela najlepšie.

Poviedky: *Moskyho pamäti a ďalšie poviedky*

- prínos: nový hrdina, človek skeptický, komplikovaný, uvažujúci, ktorý myslí, ale nekoná.

HERZOG:

- najvýznamnejšie dielo, román zo súčasnej Ameriky,
- prvky absurdity, hlavný hrdina: Herzog – prežil detstvo v Chicagu, jeho rodičia sú ruskí emigranti, ktorí sa vysťahovali najprv do Kanady potom do USA. Jeho otec niekoľkokrát skrachoval, matka živí rodinu.
- Pôvodne bola veľmi bohatá, mala sluhov, ale musela pracovať ako práčka, krajčírka, veľmi skoro zomrela.
- H. vyštudoval, vyzná sa v literatúre a filozofii, sociológii- potiaľto je to autobiografia. Dostáva sa do problémov, je na mizine a usiluje sa určiť svoje miesto na svete.
- Po 2. rozvode sa stáva čudákom, uzavrie sa do samoty, vypisuje lístky prezidentovi, priateľom a píše im o tom, ako súčasná civilizácia ohrozuje svet → nikdy ich nedostal, a v zlom fyzickom stave sa dostane pod okná svojej bývalej ženy a chce zabiť jej milenca: „V komore sú dva náboje, tam aj zostanú, streľba z revolvera bola len myšlienkou“.
- Po tomto sa rozhodne odísť na vidiek a nachádza tu chvíľkový duševný pokoj → získa N.C.

JOSEPH HELLER

(1923 - Brooklyn - 1999)

- americký prozaik, patrí do národného prúdu,
- témy, ktoré priniesol: a) *problematika narušení komunikácie medzi ľuďmi*
b) *pohltenie individuálneho človeka vo svete*
- priniesol prvky *absurdnej literatúry do americkej prózy*, priniesol čierny humor,
- patrí k najslávnejším a najvydávannejším americkým prozaikom v posledných 20. rokoch

Hlava XXII

- román, vyšiel 1961, písal ho 9 rokov, motto: „*v hlave XXII nikto neprešiel cez rozum*“
- má 42 kapitol - pomenované podľa postáv, vynímajú sa : *Boloňa, Večné mesto*, Hlava XXII
- román je rozprávaný v 3 osobe jednotného čísla
- prvky absurdnej literatúry sú v kapitole *Večné mesto*
- protivojnový román
- odohráva sa počas 2 sv. vojny na malom ostrove Pianosa v Stredozemnom mori, kde sídli letecká základňa americkej armády
- príbeh kapitána Yossariana, ktorý na ostrove vykonáva leteckú službu
- letcom zvyšujú počet povinných letov, pri ktorých zbytočne zomierajú jeho najbližší priatelia
- Yossarian si uvedomí, že jediné, ako unikne vojne, smrti a strachu, je útek, ktorý sa mu podarí → ujde do Švédska.
- Yossarian uzavrie sám zo sebou separátny mier.
- Hlava XXII je to absurdný vojnový paragraf, podľa, ktorého môže odísť vojak- letec z armády vtedy, keď mu povedia, že je blázon.
- Hl. postava: *Kapitán Yossarian*.
  - tragikomická postava, šašo, blázon
  - prirovnáva sa k postave Švejka
  - typ človeka – nehrdinu
  - je bezbranný v absurdnom vojnovom svete
  - uvedomuje si bezbrannosť a osamelosť
  - je šokovaný nezmyselnosťou vojny → odmietne sa v tomto svete pohybovať
  - búri sa proti všetkému, čo bráni normálnej existencii
  - neverí v hrdinstvo vo vojne, chce si zachrániť len holý život
- využil: tu iróniu, satiru, nadsázku, situačnú komiku, čierny humor, nadrealistické scény.
- voľným pokračovaním je román **Záverečná** (v češtine *Zavírame*)

Niečo sa stalo:

- román, napísaný v roku 1974, písal ho 12 rokov
- Téma: je to hľadanie zmyslu života, uvedomovanie si nezmyselnosti vlastného života.
- hl. postava: Bob Slocum
  - priemerný úradník, nikdy nemenovanej obchodnej spoločnosti
  - muž v starších rokoch, otec 2 zdravých detí, a 1 s obrnou
  - zlyhal ako manžel aj milenc, typický predstaviteľ amerického človeka, ktorý trpí vlastnou vnútornou rozorvanosťou
  - nevie nájsť sám seba a stále si kladie otázku, čo sa stalo s ním, jeho rodinou a životom vôbec:

„ *Podľa mňa je múdry ten, kto vie, že je hlúpy a čestný ten, kto vie, že je klamár a hlupák a je presvedčený, že je hlúpy.* “

- **Koniec:** V náručí zo zúfalstva zadusí zraneného syna, toto objatie je stelesnením jeho pocitov strachu, lásky, nenávisti a pohrdania.

Ďalšie diela: **Bombardovanie New Yorku**

Zisk nad zlato

Nebolo mi do smiechu - autobiografia

TRUMAN CAPOTE

(1924 - 1984)

- americký prozaik, zomrel v L.A
- písal poviedky, novely a romány
- **POVIEDKOVÁ TVORBA:** **Strom noci a iné poviedky**
Hudba pre chameleónov
- **NOVELY:** **Lúčna harfa**
Raňajky u Tiffaniho
- **ROMÁNY:** **Iné hlasy, iné izby**
Chladnokrvne
Vypočuté modlitby- ostalo len torzo

RAŇAJKY U TIFFANIHO:

- psychologická novela, rozpráva o americkom spôsobe života,
- hrdinka: 19 ročná :Holly Golightlyová
- Pohybuje sa v prostredí N. Y. barov a prepychových reštaurácií, necháva sa vydržiavať bohatými staršími mužmi. V tom istom dome žije mladý začínajúci spisovateľ, ktorý začal sledovať osud Holly.
- Holly žije od 14 rokov sama., *Človek sa môže vycvičiť, aby mal rád každého.*“
- k jej známym patrí: filmár, multimilionár, diplomat, jeho milienka, jej priateľka, fotomodelka
- 1x týždenne navštevuje väzenie v Singingu, nevieme prečo tam chodí.
- Dozvedáme sa postupne tieto okolnosti. Holly bola vydatá, a že má úplne iné meno, od svojho manžela odišla, lebo túžila po veľkom svete.
- Stále po bohatstve, napokon ju obvinia zo spojením s narkomafiou - nevedomky sa s ňou zaplietla.
- Zdeptá je potrat, ku ktorému dochádza, keď ju uväznili.
- Všetci priatelia ju po zatknutí opúšťajú, zostáva len priateľ- rozprávač, ktorý jej pomôže utiecť do Brazílie
- Ku koncu – Holly si hľadá svoj domov, dostáva správy v Rio de Janeiro, Buenos Aires. Rozprávač si myslí, že skončila v Afrike v chatrči, kde našla svoj domov. Román o ľudskom hľadaní zmyslu života ľahkomyselne, ale veľmi úprimne a hlboko citovo založenej Holly.
- názov je symbolický: Tiffany – šperky
- pri odchode do R. de Janeiro si odnesie maličký šperk
- psychologická kresba postavy- dobrá
- veľa symbolov.
- považovaná za skvost americkej novelistiky.

EDGAR LAWRENCE DOCTOROW

- Žije tvorí v N.Y., píše romány a divadelné hry

ROMÁNY: **Regtime**
Vitajte v ťažkých časoch
Veľký ako život
Jazero potápic
Spravodlivosť sveta
Danielova hudba

DRÁMA: **Pohárik pred večerou**

REGTIME:

=černošská hudba, na klavíri, začiatok okolo 1900, pravá ruka hrá melódiu, ľavá je basovým sprievodcom

- protinacistický román
- skladá sa zo 40 kapitol
- začína mottom: „ *Regtime sa nikdy nesmie hrať rýchlo* “
- 1.- 20. kapitola – hovorí sa o 2 rodinách
  1. rodina – bohatá
  2. rodina- chudobná, židovského pôvodu z Litvy
- fiktívne postavy, k týmto postavám sa pripájajú reálne postavy z amerického showbiznisu
- postava mága Houdina, M. Monroe, výrobca automobilov Ford.
- Tieto reálne postavy prídu do styku s týmito rodinami.
- Od 21. kapitoly sa dozvieme, o čom to je. Vystupuje tu slávny regtimový klavirista- elegantný černoš, ktorý zo závidy a rasovej nenávisťi, zabráni veliteľovi hasičov prejsť cez verejnú komunikáciu
- záver: je to román s vyhranenými sociálnymi a rasovými kontrastmi, je to obraz Ameriky na začiatku 20. storočia
- Amerikou otriasa rasizmus, terorizmus a arogancia moci
- od druhej polovice bolo dielo sfilmované – režisér M. Forman

WILLIAM SAROYAN

(1908 – 1981)

- narodil sa v rodine arménskych vystaľovalcov
- po otcovej smrti sa ocitol v sirotinci
- mal rôzne povolania
- od 30. rokov sa venoval literatúre
- zomrel v Amerike
- **diela:** písal väčšinou povedky:
  - Odvážny mladý muž na lietajúcej hrazde*
  - Volám sa Aram*
  - Otec, tebe preskočilo*
- romány a novely:
  - Tracyho tiger*
  - Ludská komédia*
  - Dobrodružstvá Wesleyho Jacksona*
- memoárové prózy: *Ja a umrieť*
  - Národné stretnutia*
  - Nekrológy*
- divadelné hry: *Moje srdce je na vysočine*
  - Čas tvojho života*

OTEC, TEBE PRESKOČILO

- napísaná r.1945
- dialóg medzi 45-ročným spisovateľom a jeho synom Aramom, ktorí spolu trávajú niekoľko mesiacov v domčeku na pobreží Tichého oceána
- je to spojenie vyzretosti a intelektuálneho myslenia dospelého človeka, oproti ktorým stojí detská naivita a zanietenie
- autor ústami 10-ročného chlapca (ktorý je rozprávačom) má možnosť jednoducho vyjadriť vonkajšie okolnosti spoločného spartánskeho života (napr. príprava jedla, výpravy do okolia, spoločné Vianoce s rodinou...)
- podstatu knihy tvoria vzájomné rozhovory na najrôznejšie témy
- rozprávajú sa o ceste na Mesiac, význame umenia, kolobehu prírody, jedle, nákupoch
- autor naučil svojho syna ako sa naučiť prehrávať, ako pochopiť kolobeh prírody, ako byť skromným, ako treba oceniť vzdelanie
- využil tu humoristický pohľad

JOHN UPDIKE

(1932)

- americký prozaik a básnik
- narodil sa v Pensylvánii v učiteľskej rodine
- študoval na Harwarde a Oxforde
- najprv pracoval ako novinár, neskôr sa venuje len literárnej tvorbe
- do literatúry vstúpil básnickou zbierkou *Z dreva tesaný vták*
- potom sa venoval už len próze
- **témy:** americký spôsob života, zameriava sa na rodinné vzťahy stredných vrstiev, zaujíma sa o vzťah jednotlivca k modernej spoločnosti
- poviedkové knihy: *Tie isté dvere*
Holubie pierka
Milenci a manželia
Problémy a iné
- romány: *Králik, bež*
Návrat králika
Králik je bohatý
Králik na odpočinku
Kentaur
Dvojice
Vezmi si ma
Čarodejnice z Eastwicku
Rogerova verzia

KRÁLIK, BEŽ

- hlavná postava: Harry – je typickým rebelom 60. rokov
- z uznávaného basketbalistu sa po skončení kariéry stáva priemerný človek, ktorý nevie čeliť rodinným starostiam
- utečie od ženy a dieťaťa k milenke, lebo verí, že sa nebude nudiť a život nebude stereotypný
- keď sa dozvie, že žena s ním čaká dieťa, vráti sa k nej, ale znovu ju opustí
- situácia sa mu javí bezvýchodisková, sám proti tomu nevie bojovať

KRÁLIK JE BOHATÝ

- pokračovanie o Harrym – Harry žije v konzumnej spoločnosti
- jeho syn má 23 rokov

- je členom snobského golfového klubu
- prežíva erotické sny
- úspešne obchoduje
- jeho život je ovládaný televíznym programom
- všetko je v poriadku, kým sa nepoháda so svojím synom – ten odišiel z vysokej školy, domov si privádza dievča, s ktorým sa oženie, chce pracovať v otcovom obchode
- záver: Králik pociťuje radosť z novonarodenej vnučky, ale zároveň si uvedomuje, že je to ďalší klinec do jeho rakvy

KENTAUR

- psychologický román s mytologickými prvkami
- je to obdoba Salingerovho *Kto chytá v žite*
- hlavná postava: starnúci stredoškolský profesor Coldvel – vdelaný, veľmi nepraktický a nedôverčivý
- navie si nájsť miesto v pretechnizovanom svete
- trpí bolesťami - spôsobenými rakovinou
- uvedomuje si zodpovednosť najmä k 15-ročnému synovi Petrovi
- dej sa odohráva počas troch dní
- Peter si s odstupom rokov ako dospelý maliar spomína na svojho otca

BEAT GENERATION

- vzniká v 60. rokoch v USA, v San Franciscu
- vzniká ako odpor voči vojne vo Vietname, akémukoľvek tyranstvu, tradíciám malomeštiactva
- hlásali:
  - a) *tvrdý odpor proti konzervatívnej spoločnosti*
  - b) *slobodu umeleckej práce*
  - c) *slobodu rozhodovania*
- súvisí s hnutím Hippies
- **hlavná myšlienka:** hlásali mier na Zemi, bojovali proti technickému pokroku
- **nevýhody:** priniesli drogy (LSD), skupinový voľný sex
- cesta slobody – išla do San Francisca
  - Road 66
  - symbol voľnosti a odtrhnutia
- vznik prvých Harleyovských motoriek
- hnutie súviselo so vznikom nového hudobného štýlu – BEATLES priniesli Big Beat
- základom pre bítikov bolo dosiahnutie nirvány
- písali verše predovšetkým na verejné recitovanie
- recitovalo sa za doprovodu jazzovej hudby

Znaky:

1. *neusilovali sa o harmóniu*
2. *hlásali neviazanosť*
3. *poézia bola pod vplyvom mysticizmu*
4. *cítiť tu revoltu*
5. *naviazali na W. Whitmana – americký básnik*
  - *priniesol civilizmus – poézia bola občianska*
  - *neboli to umelo vykonštruované básne*

- *dôležitý – motiv cesty*
- *priniesol voľný verš – priniesol ho G.Appollinaire*

Predstavitelia:

ALLEN GINSBERG – poézia

LAWRENCE FERLINGHETI - poézia

JACK KERONAC (kernek) – próza

ALLEN GINSBERG

(1926)

- americký básnik
- matka – ruská emigrantka, otec – Američan
- absolvoval Columbijskú univerzitu
- po skončení sa živil príležitostnými prácami
- robil lodníka, poslíčka, umývača riadu
- venoval sa literárnej činnosti
- bol to bohém, viedol bohémsky život, veľa cestoval, prednášal svoje básne
- dostal sa do rozporu so zákonom
- bol vedúcou osobnosťou bitníkov
- **básnické zbierky:** *Prázdne zrkadlá*
Zelený automobil
Kvílenie a iné básne
Sendviče reality
Kadiš
Planetárne noviny
- **základy:** spontánnosť a improvizácia
automatizované texty (bez prítomnosti rozumu)
asociatívna metóda (predstavivosť)
- vyjadrujú sa útržkovite
- odmietajú interpunkciu
- mnohí porušujú tradičné útvary básne, pokúšajú sa vytvoriť kaligram – nie je čistý
- využívali hovorový jazyk
- často používali refrén - vychádza sa z hudby
- využitý slang, technické výrazy, reklamy, vulgarizmy
- Ginsberg bol v r.1968 aj v r.1989 v ČSSR,
- osobný priateľ V. Havla
- o Československu napísal v básni *Kráľ Majáles*
- bojoval za práva gayov, proti vojne vo Vietname

KVÍLENIE A INÉ BÁSNE

- na Slovensku pod názvom *Vytie a ...*
- zbierka lyrických básní, ktoré tematicky súvisia s úvodnou básňou *Vytie*
- obsahuje negatívne témy
- vyjadrovanie vlastných pocitov
- výsmech tradičným americkým hodnotám
- odpor proti atómovej vojne, rasizmu a sociálnym rozdielom
- cieľom je dosiahnuť blaženosť pomocou zen-budhizmu, alkoholu, sexu, drog

- *Kvílenie* - má 3 časti + poznámka pod čiarou
  - 1. časť: bezprostredné pocity, výkriky, zúfalstvá
  - 2. časť: oslovenie Molocha, ktorý sa pričínil o neľudskú civilizáciu; záchranu vidí v pohybujúcich sa masách
  - 3. časť: rozpráva o šialencovi Karolovi Solomonovi, ktorý je na psychiatrii, má vidiny apokalypsy sveta
  - poznámka pod čiarou: litánie – je to vzývanie sviatosti každodenných vecí – obracia sa na mrakodrap, saxofón, chodník, rieku
  - vplyv Whitmana, Rembaua, zen-budhizmu

KADIS

- židovská modlitba za mŕtveho, vracia sa k mŕtvej matke a k detstvu

LAWRENCE FERINGHETI

(1919)

- americký básnik, prozaik, dramatik
- štúdium: americká univerzita, Sorbonna v Paríži
- po návrate: vydavateľstvo v San Franciscu – vydával len bítnikov
- **poézia:** *Obrazy zašlého sveta*
- **bítnická poézia:** *Lunapark mysle*
Vychádzajúc zo San Francisca
Tajný zmysel vecí
Oko dokorán, srdce dokorán
Čo sme teraz zač
Krajiny žitia a umierania
- **experimentálna próza:** *Ona*
Mexická noc
- **divadelné hry** – krátke: *Nespravodlivé hádky s bytím*

VYCHÁDZAJÚC ZO SAN FRANCISCA

- zbierka bítnickej poézie
- výber z jeho tvorby: *Smutná nahá jazdkyňa*
- **znaky zbierky:**
  1. *za doprovodu klavíra*
  2. *voľný verš*
  3. *žiadna interpunkcia*
  4. *poézia pásma*
  5. *využitie slangu a vulgarizmov*
  6. *využíva litánie*
  7. *pesimizmus: odsudzuje civilizáciu, rasizmus, atómové zbrane*
  8. *inšpirácia: zen-budhizmus, tradičná japonská poézia, francúzsky surrealizmus*
- obsahuje 20 básní
- lyrický hrdina cestuje vlakom cez celú Ameriku a všade nachádza chaos, strach, odcudzenie
- východisko hľadá v návrate k minulosti: indiánske legendy

OBRAZ ZAŠLÉHO SVETA

- **hlavná myšlienka:** rozpor medzi starou a mladou generáciou, medzi spoločnosťou a bítnikmi
- využil kaligrafy – stoja na dotvorení každého z nás

LUNAPARK MYSLE

- život prirovnáva k cirkusu, ľudí k šašom
- veľa národných myšlienok
- využil slang, vulgarizmy
- záver: odsúdenie spoločnosti

Jack Kerouac

(1922-1969)

- americký prozaik a básnik
- fr. – kan. pôvod, žil tuláckym životom
- venoval sa literatúre
- zomrel na následky predčasnej vyčerpanosti
- najvýz. pred. beatníckej prózy
- 15 román. próz, delenie na dva stupne:
  1. **Romány z ulice** – spontánne prózy
  2. **Romány z rodného mesta**

<u>1. Romány z ulice:</u>	<i>Na ceste</i> <i>Podzemníci</i> <i>Ládyho vízie</i> <i>Smútok</i> <i>Osamelý pútnik</i> <i>Anjeli skazy</i> <i>Satori v Paríži</i> <i>Tharmovi tuláci</i> <i>Big Sur</i> – novela: Mág
<u>2. Z domova:</u>	<i>Mestečko a veľkomesto</i> <i>Doktor Sax</i> <i>Magie Sasidiová</i> <i>Dulurove márnosti</i>
<u>3. Poviedky:</u>	<i>Október v železničnej zemi</i> <i>Tri sny</i>
<u>4. Bás. zbierky:</u>	<i>Kniha snov</i> <i>Blues Mexico City</i>

Na ceste

- román – autobiografia
- „Biblia beatníkov“ – manifest.
- ukazuje životný štýl beatníkov
- spontánny román
- spotreboval 35 zvitkov toaletného papiera
- miesto, kde sa odohráva – americká cesta v čase po vojne, roku 1947 – 1950
- stup. mladých ľudí, kt. je znudené spoloč. životom sa vydá na túlavú výpravu Amerikou
- pritom používajú svoju vlastnú chôdzu, idú stopom, lietadlom
- nechodia po hlavných cestách, ale po zapadnutých uličkách – žijú ako tuláci
- vedú filozofické úvahy o Nietzsche, Proustovi, Hemingwayovi
- chcú získať životné skúsenosti, zažiť a využiť každú chvíľu, ktorá má viesť k dosiahnutiu nirvány – pomocou drog, sexuálnych zážitkov
- pod vplyvom hudby, hlavne jazzu

- chcú zažiť život neviazaný žartov a smiechu
- sú to mladí NY intelektuáli
- hl. postava: Dean Moriati
- postavy sú autentické – žili skutočne
- riadili sa mottom:

„Naozajstný ľudia, čo poznám, sú blázni – blázni do života, ukecaní blázni, sú to cvokovia a sú to tí, ktorí chcú mať všetko a hneď, ktorí nikdy nezívajú a nehovoria veci, ktoré sa slušia a patria, ale hovoria: „Hori, hori, hori by moja rachejtla.““

- je to nadreal. román, reportáž z cesty
- využíva tu symboly a hru so slovami
- využil tu automatický text bez interpunkcie

Magický realizmus

- smer, ktorý vzniká v krajinách J. Ameriky, opiera sa o staré mýty, o staré indiánske legendy
- veľké časové prelínanie rovín
- strieda sa tu prítomnosť s minulosťou
- využíva sa filmová technika
- vyžadujú náročnosť čitateľa
- hl. predstaviteľ:

Gabriel Garcia Marquez

- narodil sa v roku 1928
- Kolumbijec
- Filmový scenárista
- nositeľ NC
- vyštudoval právo
- písal prózu, poviedky a romány
- zbierka noviel: **Pohreb veľkej matrony**
Plukovníkovi nemá kto písať
Kronika vopred ohlásenej smrti
- romány: **100 rokov samoty** ⇒ Nobelova cena
Opérchnuté lístie
Láska v čase cholery
Zlá hodina

100 rokov samoty

- príbeh sa odohráva vo fiktívnej obci Makondo
- zachytáva vývoj Makonda od čias kolónií až po 60. roky 20. storočia
- je to rozsiahla kronika obce
- rozpráva o 6. generáciách 1 rodiny špan. vyst'ahovalcov, ktorí žili v tejto dedine
- prelína sa svet reálny a fantastický
- fantastický svet tvoria báje, mýty, legendy
- témy: násilie, láska, samota

- využité biblické motívy: potopa, 1. hriech, vyhnanie z raja, apokalypsa

Postmoderna

- vzniká v Amerike
- je to nový smer
- po roku 1945
- nadväzuje na moder. + avantg. lit.
- vzniká v 60. rokoch v USA
- nie je špecifická len pre USA
- nové poňatie lit. a lit. textu
- vychádza zo surrealizmu a zákl. motív je útek do prírody, záchrana človeka pred civilizáciou
- diela vyznievajú pasívne
- je to spleť reálneho a imaginárneho sveta
- priniesli: palimpsest – pergam. rukopis, viackrát popísaný po zmytí staršieho textu
- vpísanie jedného textu do druhého
- text má viacero rovín
- čítanie ako dobrodruž. román, det., psych. román
- romány postmoderny nie sú jednoznačné
- vyžaduje si náročnosť čitateľa
- jazyk postmoderny – vulgárny

PREDSTAVITELIA:

TALIANSKO:

ŠVAJČIARSKO, FRANCÚZSKO:

ČECHY:

RUSKO

SLOVENSKO:

Vladimír Nabokov

Charles Bukowski

Kurt Vonegut

Umberto Eco – Meno ruže

Pabuch Suskvid – Parfém

Milan Kundera

Čingiz Ajtnatov

V. Bulgátor

Pavel Vilikovský

Rudo Sloboda

Ján Johanides

Dušan Dušek

Mitana

Peter Pišťanek – Rivers of Babylon

Charles Bukowski

- vychádza z beatníkov, prešiel k americkej postmoderne
- 1920, Nemecko
- od 3 r. žil v LA
- začal publikovať v 24
- najprv písal prózu, neskôr ako 35 r. poéziu
- napísal 35 kníh poézie a prózy
- patrí k najprekladanejším americkým autorom
- vychádza v najv. nákladoch

- prózy: **Šunkový náter**
Ťažké časy
Ženy
Hollywood
Všetky rite sveta, aj tá moja
Počtový úrad
Faktótum
- poézia: **Básne Charlesa Bukowskeho**
- zomrel 9.3.1994
- posledná kniha **Škvár**
- CHARAKTER TVORBY: drsnosť, satira, priniesol elegickú smútk. lyriku, prvky spiritualizmu

Vladimír Nabokov

(1899 – 1977)

- prvý spisovateľ, ktorý priniesol prvky postmodernity do svetovej literatúry
- pôvodom Rus, 1919 emigroval do USA
- až na území USA získal svetovú slávu
- bol prekladateľ, dramatik, prozaik
- písal po anglicky, rusky
- romány: **Zúfalstvo**
Talent

Lužinova obrana

- o šachistovi, ktorý žije v odsudz. prostredí v Amerike
- samota na neho doľahla tak, že chce spáchať samovraždu

Čin

- zobrazuje život emigranta, ktorý sa rozhoduje, či sa má vrátiť do Ruska

Lolita

- najv. škandal v USA a vo svete
- príbeh o vášni staršieho muža (45 r.) k 11 ročnému dievčaťu
- prvky postmodernity
- OBSAH: Spisovateľ hľadá privát pre napísanie svojej knihy. Nájde si ho u ženy, ktorá má 11 ročnú dcéru.

Lolita – navonok dieťa, vo vnútri nymfomanka. Zvážda spisovateľa. Spisovateľ sa ožení s jej matkou (nevlastný otec Lolity).

On tú ženu nenávidí, manželstvo je len nástroj, akosa zblížiť s Lolitou. Žena sa z anonymov dozvie o všetkom pravdu. Nešťastnou náhodou skončí pod kolesami auta a zomiera. Spisovateľ odchádza pre Lolitu, nepovie jej však pravdu. Túla sa s ňou po Amerike. Keď sa ho Lolita nabaží, odchádza za iným mužom. Je to fikcia toho vzťahu.

- čítame to ako psychologický román, erotický, detektívku

Anglická literatúra po roku 1945

- má veľké tradície, autori, ktorí nastupovali do literatúry po 1945 si uvedmovali situáciu Anglicka po 2. svetovej vojne
- prejavoval sa smútok, beznádej
- rozhodli sa ísť do všetkého, z čoho mali strach, nebáli sa žiadnych tém v literatúre

Rozdelenie: 1. *politická literatúra* - vystupuje proti akejkoľvek moci
2. *klasické témy*

Literárne smery a prúdy:

1. *skupina mladých autorov*, ktorých kritika označila: „rozhnevaní mladí muži“
  - traja Johnovia: *John Osborne*
John Wain
John Braine

TÉMY: 1.) neschopnosť mladej generácie hľadať životné perspektívy
2.) vzbura proti spoločenským konvenciám a životnému štýlu
3.) ostrá sociálna kritika.

John Osborne

- píše drámy, popularitu získal 1. drámou:

OBZRI SA V HNEVE

- hl. postava: Jimmy Porter
  - intelektuál z robotníckej rodiny
  - ožení sa a žije s manželkou, s priateľom v priateľovom byte
- hoci má VŠ, nemôže si nájsť prácu, svoj hnev prenáša na manželku a ona mu zatají, že je tehotná, rozhodne sa odísť k rodičom
- Jimmy si privádza priateľku, ich vzťah je taký istý ako s manželkou
- manželke sa narodí mŕtve dieťa a rozhodne sa vrátiť k manželovi, aby našli k sebe cestu
- koniec je otvorený
- je to výpoveď o neschopnosti mladej generácie nájsť si životnú perspektívu.

John Wain

- písal prózu

PONÁHLAJ SA DOLU - román

- nesie znaky rozhnevaných mužov
- hl. postava: CHARLES
  - hoci má univerzitné vzdelanie, nevie a nechce si nájsť prácu
  - robí robotníka, vyhadzovača v bare, umývača okien
- opúšťa svoju lásku a na konci sa stretnú, aby začali nový život, lebo CH si našiel prácu v reklame, hoci pohŕda touto prácou a ničomu neverí.

ZIMA V HORÁCH – sociálno-kritický román

- nepatrí do obdobia rozhnevaných mužov
- príbeh jazykovedca, ktorý prichádza do malého mestečka, aby dokončil svoje štúdium
- ľudia ho nedokážu prijať medzi seba, až keď sa postaví na stranu malých podnikateľov, pomôže im v štrajku, ľudia si ho obľúbia

John Braine

- najpopulárnejší, písal prózu

MIESTO HORE - najvýznamnejší román

- priniesol typ bezohľadného karieristu, ktorý chce po vojne získať spoločenské postavenie
- zoznamuje sa z majiteľom továrne, kde pracuje ako účtovník
- zoznamuje sa s vydatou Alicou, donúti ju, aby sa rozviedla
- medzitým privedie dcéru majiteľa továrne Susane do druhého stavu
- ožení sa s ňou, ale Alica spácha samovraždu
- voľným pokračovaním je: **ŽIVOT HORE**
  - hl. postav: JOE - žije v bohatstve, pohodlí
  - manželstvo je plné pokrytectva a vzájomnej nevery
  - odchádza k milenke, ale po čase sa vráti späť k žene a k svojej pohodlnej existencii
  - vykreslil charakter mladého muža, jeho vnútorné rozpory medzi ct'ou, ľudskosťou, láskou, a kariérou

Politický román

George Orwell

(1903 - 1950)

- pochádza z vyššej spoločenskej vrstvy, s ktorou sa rozišiel, lebo sympatizoval s proletariátom
- pôvodne sa volal ERIC BLAIR
- bojoval v Španielsku na strane antifašistov, stretával sa s komunistami, obdivoval všetko ruské a sovietske, ale keď sa stretol s neférovými praktikami zo strany sovietskych poradcov, prestal obdivovať Sovietov a stal sa najväčším kritikom totality
- zakladateľ politickej satiry
- po španielskej vojne žil ako tulák v Paríži
- písal reportáže, eseje, romány

Zvieracia farma - román

- politická satira
- anglický antiutopistický román
- dej sa odohráva na bližšie neurčenom fiktívnom mieste a dobe
- je to panská forma asi 30 – 40 rokov 20. storočia
- alegória na VOSR, podáva obraz totalitnej spoločnosti, zvieratá na farme povstanú proti tyranii farmára, zvrhnú ho a vyhlásia vlastnú vládu, stavajú sa všetci rozumnými. Prasatá sa začnú považovať za najinteligentnejšie, ujmú sa moci a začnú tyranizovať iné zvieratá. Nastáva zmena spoločnosti, väčšina rovných je ovládaná hŕstkou ešte rovnejších, prasatá sa oslovujú súdruhovia a vytvárajú novú tyranii, ktorá je horšia ako tyrania farmára
- všetky zvieratá si sú rovné, ale niektoré ešte rovnejšie
- Hl. postavy: sviňa **NAPOLEÓN** = je podlá, krutá, premúdrelá, riadi všetky zvieratá
somár **BENJAMÍN** = zostáva sám sebou a nedá sa zmanipulovať
kôň **BOXER** = poslušne vykonáva všetky činnosti

OSTATNÍ = dajú sa ľahko zmanipulovať a na slovo plnia príkazy nadriadených

- je to alegorická bájka, kde zvieratá jednajú ako ľudia, je to varovanie, aby sa ľudia nedali zmanipulovať totalitou
- román je pesimistický, využíva prvky hovorovej aj spisovnej reči

1984 - román

- antiutopický, alegorický, 3 dielny román
- názov symbolizuje stav sveta 36 rokov po napísaaní románu, napísané v roku 1948
- odstrašujúca vízia budúceho sveta, odohráva sa v Londýne, svet je rozdelený na 3 veľmoci:

OCEÁNIA (aj Británia)
SEVERNÁ A JUŽNÁ AMERIKA
EUOÁZIA (Európa + sovietska časť Ázie)

- veľmoci medzi sebou bojujú už 25 rokov
- hl. hrdina: 39 ročný Londýnčan Winston Smith - účtovník na ministerské pravdy, ktorý spravuje informácie, zábavu, školstvo, umenie
- spoločnosť ovládajú:
  1. strana
  2. ideopolícia
  3. všadeprítomná TV
  - riadi sa heslami:
    - „vojna je mier“
    - „sloboda je otroctvo“
    - „nevedomosť je sila“
- 3 vrstvy občanov:
  1. najvyššia byrokracia - „tí hore“
  2. stupeň stredných rádov - „tí uprostred“
  3. proletári - „tí dole“, „plebs“
- delenie občanov je stále, nemenné, platí od mladšej doby kamennej
- na čele štátu Oceánie je postava *VELKÝ BRAT*, ktorého nikdy nikto nevidel - ľudia ho poznajú z plagátov, hlas z obrazovky
- po ňom *VNÚTORNÁ STRANA* - „mozog strany“ - má obmedzený počet členov
- *VONKAJŠIA STRANA* - „ruka strany“ - najmocnejšia z celej Oceánie
- v Oceánii je erotika nepriateľom, lásku kontroluje ministerstvo lásky ako prostriedok na plodenie detí
- Winston sa vzbúri, so svojou láskou Júliou chce bojovať proti systému, zatknú ich, mučia, podrobia vymývaniu mozgov, zradia jeden druhého aj seba a začnú milovať Veľkého brata
- dodatkom sú zásady funkcie jazyka predstaviteľov moci - NEW SPEAK, tento jazyk je odlišný od spisovného, znemožňujú všetky spôsoby života odlišné od vládnucej ideológie, sú do neho prekladané diela svetovej literatúry.
- táto vízia odhalila zásady akejkoľvek absolutistickej vlády, nekontrolovateľnej moci, premývania mozgov a masovej uniformity

Romány: *BARMSKÉ DUNY*

DCÉRA DUCHOVNÉHO

Reportážne knihy: *AKO SOM STRIELAL SLONY*

POPRAVA OBESENÍM

BEZ PEŇAZÍ A NÁDEJE V LONDÝNE A PARÍŽI

Literárne eseje: *ZAKAZOVANIE LITERATÚRY*

LÝR

TOLSTOJA ŠAŠO

Graham Greene

(1904- 1991)

- anglický dramatik, prozaik, publicista
- jeho otec - riaditeľ školy
- štúdium OXFORD, pôsobil ako novinár, počas 2. svet. vojny v službách ministra zahraničných vecí

DELENIE JEHO DIEL: **A) vážne:** *VNÚTRO ČLOVEKA*
UTVORILO MA ANGLICKO
ČIERNY CHLAPEC
TICHÝ AMERIČAN

B) zábavné: *REVOLVER NA PREDAJ*
TAJNÝ KURIÉR
NÁŠ ČLOVEK Z HAVANY

C) spoločenské: *KOMEDIANTI*
ĽUDSKÝ PASTOR

Tichý Američan

- román
- o protikoloniálnej vojne vo Vietname v roku 1955
- rozprávač a hl. hrdina s detektívnou zápletkou je stárnuci novinár THOMAS FOWLER
- odohráva sa retrospektívne
- v Saigone zavraždia amerického diplomata
- na jeho identifikáciu zavolajú novinára
- novinár žije s veľmi mladou Vietnamkou, s ktorou sa nemôže oženiť, lebo jeho manželka v Anglicku nechce dovoliť rozvod
- mladá Vietnamka ho opustí kvôli inému belochovi, ktorý jej ponúkol manželstvo
- biely muž má nekalé obchody, zabili ho pri večeri, na ktorú ho vylákal Thomas
- Vietnamka sa vracia k Thomasovi a jeho anglická manželka súhlasí z rozvodom
- zobrazená miestna atmosféra, vojnové scény, zobrazení sú politici, ktorí zohrali hlavnú úlohu

Talianska literatúra

- delíme: *1. národná*
2. prúdy, smery
- smery, ktoré vznikajú vo svete majú vplyv aj na taliansku literatúru
- diela existencializmu, nového románu, absurdnej literatúry aj postmoderny
- vzniká tu NEOREALIZMUS
  - moderný literárny smer, ktorý najprv vzniká vo filme, neskôr aj v literatúre
  - čisto taliansky literárny smer
  - vzniká po 2. svetovej vojne
  - najprv bol neoficiálnym literárnym prúdom
  - predstaviteľmi boli ľavicovo orientovaní scenáristi, režiséri, neskôr spisovatelia, ktorí vyjadrovali protest proti fašizmu
  - filmy z neorealizmu vznikali mimo ateliérov priamo na uliciach

- námety: a) mestská periféria
b) nezamestnanosť
c) bezdomovci
d) prostitúcia
- vo filmoch nehrali riadni herci, ale ľudia z ulice – rozprávali slangom
- film mal dej, na hranici dokumentárneho filmu
- literatúra prebrala témy: a) *bieda talianskeho ľudu*
b) *periférie Ríma*
c) *sociálna nerovnosť medzi ľuďmi*
- zakladateľom bol **CESARE ZAVATTINI**
- predstavitelia: **Carlo Lewi**
Vasco Pratolini
Alberto Moravia
Pier Paolo Pasolini
- do literatúry vstupuje v 50-tych rokoch
- spisovatelia skutočnosť neštylizovali, neupravovali
- používali bežný hovorový jazyk, krajové dialekty a slang

Pier Paolo Pasolini

(1922 – 1975)

- vyštudoval románsku filozofiu
- po 2. svetovej vojne žil v Ríme ako slobodný umelec
- taliansky básnik, filmový scenárista a režisér
- dodnes nie je vyriešená jeho vražda
- využíval nárečia, hovorový jazyk a slang
- DIELA:
  - básnické zbierky: **Denníky**
Náreky
Najlepšia mladosť
  - romány: **Pasáci**
Búrlivý život
Nafta – nedokončené
  - filmové scenáre: **Mama Roma**
Evanjelium sv. Matúša
Kráľ Oidipus
Dekameron
Prasačinec

BÚRLIVÝ ŽIVOT - 1961

- klasický neorealistický román
- 2 časti
- odohráva sa na rímskej periférii, v štvrti Pietrolata = „Malý Šang-Hai“
  - najväčšia chudoba, tzv. „baráková kolónia“
  - deti sa prejavujú výtržníctvom – kradnú, prepádajú ľudí, bitky, prostitúcia
- najvýznamnejší: Tomas Puzilli
  - syn mestského smetiara
  - bol 2 roky vo väzení za ťažké ublíženie na zdraví

- po návrate z väzenia sa chce zmeniť
- vracia sa k svojej rodine, ktorá sa dostala z barakov do panelákov
- stretáva sa s inými ľuďmi – zaľúbi sa do Ireny
- túto novú perspektívu mu prekazí TBC
- ocitne sa v sanatóriu, stretáva sa s ľuďmi, ktorí majú sociálne myšlienky
- zúčastní sa na ich akciách
- vstúpi do komunistickej strany, ale jeho prerod nie je jednoznačný, lebo ho ovplyvňujú aj jeho bývalí kumpáni
- v barákovej kolónii sa ocitne v povodni
- zachraňuje ľudí, prechladne a zomiera na chrlenie krvi
- využil expresívny jazyk, hovorovú reč, slang a filmovú techniku – rýchle striedanie obrazov

Alberto Moravia

1907 – 1990

- najpopulárnejší taliansky spisovateľ
- písal prózu a drámu
- narodil sa v Ríme, v rodine architekta
- v detstve ochorel na kostnú TBC
- sám sa vzdelával
- literárnej tvorbe sa venuje od 30. rokov
- bol Žid a počas vojny sa musel skrývať
- za svojho života získal úspech
- jeho dielo bolo ovplyvnené existencializmom – 30. roky, od 40., 50. neorealizmom a stal sa jeho vedúcou osobnosťou
- DIELA:

romány:

Sklamané nádeje
Pochybená ťažiadosť
Ľahostajní
Maškaráda
Manželská láska
Rimanka
Opovrhovanie
Vrchárka
Nešťastná milenka
Nuda
Pozornosť
Cesta do Ríma

poviedky a novely:

Epidémia
Rímske poviedky
Nové rímske poviedky
33 žien

divadelné hry:

Život je hra

ĽAHOSTAJNÍ

- existencialistické dielo
- kritika života meštiakov počas fašizmu
- príbeh matky a jej dvoch dospievajúcich detí

- dcéra Karla, syn Michal
- má omnoho mladšieho milenca Lea – jemu sa ich vzťah sprotivil
- Leo sa zaujíma o Karlu
- tento vzťah vyvolá chvíľkové pobúrenie
- Michal ho chce zastreliť, ale neurobí to, nie je vnútorne presvedčený o podstate tohto skutku
- román končí rezignáciou matky, Karla si vezme Lea

NUDA

- existencialistický román
- príbeh maliara z najvyššej spoločenskej vrstvy, ktorý vôbec nevie maľovať
- jediný problém je, že sa nudí
- zaľúbi sa do mladej modelky, chce ju získať, privedie ju do domu svojej matky – najbohatšia rodina v Ríme
- ukradne im peniaze, odovzdá ich svojmu milencovi
- maliar sa snaží si ju udržať
- ona sa rozhodne odísť od neho a nastáva opäť nuda – žije život najvyššej spoločnosti

RIMANKA

- povojnové obdobie
- neorealistickej román
- stojí na kontrastoch: bieda talianskeho ľudu – bohatstvo rímskej smotánky
- hl. postava je Adriana – dcéra chudobnej krajčírky, ktorá opustí manžela
- matka ju ponúkne ako modelku maliarovi
- stretne sa s panským šoférom Ginom, zasnúbia sa (nevie, že Gino je ženatý a má dcéru)
- predstava matky bola, nech sa stane slávnou tanečnicou a speváčkou, ale na to nemá vlohy
- matka nechce, aby žila jej životom
- Adriana sa túži sa vydať a mať dieťa
- strávi s Ginom noc a vtedy sa matka presvedčí, že si ju už Gino nevezme – dosiahol, čo chcel
- priateľka Gizela ju pozve na výlet, aby robila spoločnicu policajnému úradníkovi Asteritovi (do Adriany sa skutočne zaľúbi), je šéfom tajnej služby
- Adriana mu podľahne a za strávenú noc získava prvé peniaze (3 000 lír)
- Adriana sa najprv hanbí
- Astarita ju pozve na policajné riaditeľstvo a tam jej povie, že Gino je ženatý a má dcéru
- od toho momentu sa Adriana zmení a stáva sa platenou prostitútkou
- rozhodne sa stretnúť s Ginom a ukradne Ginovej panej zlatú pudrenku – je aj prostitútkou aj zlodejkou
- začne sa stretávať s mužmi a zaľúbi sa do zákazníka Giacoma – Mina – mladý študent
- do Mina sa skutočne zaľúbi
- Mino pracuje v tajnom spolku, ktorý bojuje proti vláde a medzitým sa Adriana zoznamuje s vrahom Sonzongom
- Mino jej oznámi, že po smrti babičky bude veľmi bohatý
- Adriana zistí, že je tehotná – je presvedčená, že otcom dieťaťa je vrah
- nikomu to neprezradí
- Mina zatkne polícia, Mino prezradí všetkých členov tajného spolku
- Adriana prichádza za Asteritom, aby prepustil Mina
- Mino neznesie výčitky svedomia, ale medzitým mu Adriana povie, že čaká s ním dieťa a Mino spácha samovraždu
- predtým však napíše list, v ktorom sa priznáva k otcovstvu Adrianinho dieťaťa

- Adriana vie, že čaká dieťa vraha a je prostytutka, ale rozhodne sa, že u Minovej rodiny začne nový život

VRCHÁRKA

- román z 2. svetovej vojny
- hlavná postava obchodníčka Čézira a jej dcéra Rozeta
- hlavná myšlienka: útrapy ľudí počas 2. svetovej vojny
- Čézira najprv z vojny profituje, predáva pašovaný tovar
- keď spojenecké vojská začnú bombardovať Rím, rozhodne sa odísť s dcérou na vidiek
- verí, že dcéru uchráni pred útrapami vojny
- keď vojna skončí odchádzajú do Ríma
- pred dažďom sa ukryjú v kostole, tu ich znásilnia marockí vojaci
- matka neochránila svoju dcéru
- Rozeta sa začne spúšťať s inými chlapmi
- fyzicky a duševne zlomené sa vracajú do Ríma s tým, že začnú nový život.

NEMECKÁ LITERATÚRA PO ROKU 1945

- tvoria ju **E.M.Remarque, T.Mann** – medzivojnoví autori
- vývoj je špecifický
- Nemecko bolo rozdelené na Východné a Západné
- témy vo Východnom Nemecku: budovanie socializmu
kolektivizácia
- r.1947 – hospodársky zázrak a Západné Nemecko sa dostáva na predvojnovú úroveň, vzniká tu SKUPINA 47 = voľné združenie nezávislých autorov, vytvára nové vývinové trendy v nemeckej literatúre
- neobjavuje sa vojnová tematika
- priniesli nový trend: **NONKONFORMIZMUS**
- dali „dohromady“ intelektuálov Nemecka

Heinrich Böhl

(1917 – 1985)

- vzor: Hemingway
- pochádza z rodiny umeleckého rezbára
- zúčastnil sa vojny
- člen Skupiny 47
- jeho diela ovplyvnili verejnú mienku v Nemecku
- tvrdil, že fašistická minulosť sa dá prekonať
- romány:
  - A anjel mlčal**
  - Kde si bol, Adam?**
  - A nepovedal jediné slovo**
  - Dom bez strážcov**
  - Biliard o pol desiatej**
  - Skupinový obraz s dámou**

Ženy v krajine s riekou

- poviedky: **Chlieb mladých rokov**
Vlak prišiel presne
- rozhlasové a televízne hry: **Bilancia**

Biliard o pol desiatej

- kriticko-realistický spoločenský román
- dej sa odohráva 6.9.1958 v jednom veľkom západonemeckom meste na oslave 80. narodenín architekta HENRICHA FÄHMELA
- o osudoch troch generácií jeho rodu, ktoré predstavujú Nemecko posledného polstoročia
- prvýkrát opisuje zrod, rozvoj, pád aj pozostatky fašizmu a nacizmu a poukázal na spoločenské rozdelenie na vrahov a ich obete
- využil moderné výrazové postupy:
  - striedanie časových rovín
  - vnútorný monológ
  - satirické a ironické prvky
  - veľa kresťanských symbolov

Günter Grass

(1927)

- nemecký prozaik, publicista, výtvarník
- vyučil sa za kamenára
- vojak v 2. svetovej vojne
- patrí do Skupiny 47
- napísal pamäti, ktoré podáva v 3 knihách – obdobie od 1. polovice 20. storočia

Plechový bubienok

- získal mu svetovú slávu
- vývojový román „naruby“
- hlavným hrdinom a rozprávačom (autobiografia) je 30-ročný chovanec na psychiatrii OSKAR MATZERATH
- príbeh končí v povojnovom porazenom Nemecku
- Oskar – zázračné dieťa
  - vo svojich 3 rokoch sa rozhodol, že ukončí svoj telesný rast, spadol zo schodov do pivnice, zranil sa a zostal trpaslíkom
  - k 3. narodeninám dostal červeno-biely plechový bubienok, ktorý ho všade sprevádza, keď sa mu rozbije alebo ho stratí, zaobstará si nový a s jeho pomocou dokáže vykonať pozoruhodné činy – oživiť minulosť, brániť sa, zaútočiť, ...
  - chlapca ovplyvnili Goethe a Rasputin
  - svojím vysokým hlasom dokáže trieštiť sklá na oknách, výkladoch, okuliaroch, ...
  - piskľavým hlasom protestuje proti všetkému a všetkým
  - prežije svojich rodičov – má pomer so svojou macochou
  - uniká nacistickej injekcii pre menejcenných
  - uteká pred ruskými vojskami
  - po vojne – kamenár, stojí ako model pre výtvarníkov
  - založí jazzovú kapelu, kde je bubeníkom
  - je podozrivý z vraždy a šialenstva, dostáva sa na psychiatriu, kde rozpráva svoje osudy, uvažuje, či sa nemá stať prorokom a následníkom Ježiša
- je to bizarný román

- využíva striedanie a prelínanie výpovedí, 1. a 3. osoby
- využitá irónia, ukázal chaotický svet naruby
- objavuje sa Skupina 1947, komerčná literatúra, Johann Maria Stimmel

ŠVAJČIARSKA LITERATÚRA PO ROKU 1945

- špeciálny vývoj

Max Frish

(1911 – 1991- Zürich)

- prozaik, dramatik
- štúdium architektúry a germanistiky, veľa cestoval po svete
- pôsobil ako novinár, prevažnú časť života v zahraničí – Taliansko, Nemecko, USA

DON JUAN A JEHO LÁSKA KU GEOMETRII

- divadelná hra
- téma: narušenie obrazu, ktorý si človek vytvára o sebe a o ľuďoch
- Don neverí svojmu šarmu, uniká pred ženami a hľadá sa v jasných a nemenných geometrických poučkách
- po 12 rokoch sa tohto vzdáva a zinscenuje cestu do pekla, ale v skutočnosti sa ožení a stáva sa z neho vzorný otec a priemerný meštiak
- vrcholom tvorby je trilógia:
  1. *Stiller*
  2. *Homo Faber*
  3. *Volajte ma Gantenbein*
  - nadviazal na existencializmus

1. Stiller

- denník, záznam psychických stavov a rozpoltenosti vedomia hlavnej postavy – sochára Stillera, ktorý chce uniknúť obrazu, ktorý si o ňom vytvorilo jeho okolie, rozhodne sa odísť
- na hraniciach ho zadržia falošným pasom
- popiera svoju totožnosť
- jeho žena a známi ho identifikujú a nútia ho vrátiť sa do pôvodného života
- rezignuje až vtedy, keď súd potvrdí jeho totožnosť, tým ho vlastne odsúdi, aby bol sochárom Stillerom
- jeho pokus stať sa iným človekom stroskotal

2. Homo Faber

- rozpráva o 50-tych rokoch inžiniera Valtera Fabera- človek tvorca
- ignoruje city a tvrdí, že celý svet sa podriaďuje logike
- román má 2 časti:
  - a) *Prvá zastávka*
  - b) *Druhá zastávka*
  - a) Prvá zastávka: Valter sa ocitá v nemocnici, ožení sa s mladou dievčinou, ktorá náhodne zomiera
    - až po stretnutí s bývalou milenkou sa dozvie, že žena, ktorá mu zomrela, bola jeho vlastnou dcérou

- po ťažkej operácii sa vracia k matke svojej dcéry a uvažuje nad sériou náhod, ktoré rozbili jeho logickú predstavu o svete

b) Druhá zastávka: Odohráva sa v Grécku

- využil tu protiklad medzi Valterom a matkou jeho dcéry, ktorá verí v osudovú predurčenosť
- trpí za svoju zaslepenosť ako kráľ Oidipus
- záver vyznieva, že svet, ktorý sa podriaďuje ľudskej logike, umožňuje zničiť medziľudské vzťahy

3. Volajte ma Gantenbein

- rozprávač si vymyslí postavu Gantenbeina, ktorý oslepne pri autonehode
- po operácii znova vidí, ale nikomu to nepovie, lebo ako „slepý“ nemôže žiarliť, hoci vidí, že žena ho podvádza s milencom
- zachráni mu to manželstvo
- ako slepec prehodnocuje život a zamestnanie, ktoré získal tak, že nikdy nepovedal, čo vidí, a verí, že ostatní ľudia sa zbavia pretvárdky
- nesie prvky antirománu a existencializmu

Friedrich Dürrenmatt

(1921 – 1991)

- švajčiarsky dramatik, prozaik, esejista, výtvarník
- študoval filozofiu, literatúru a teológiu
- písal po nemecky
- vplyv: existencializmus
epická dráma
- Dramatická tvorba

NÁVŠTEVA STAREJ DÁMY

- hlavná téma: moc peňazí – peniaze likvidujú ľudí aj morálku
- dej:
  - do malého mestečka prichádza stará dáma – milionárka, ktorú kedysi tehotnú, opustenú milencom, obyvatelia mestečka vyštvali z mesta
  - chce sa pomstiť bývalému milencovi
  - ponúkne radným pánom miliardu a žiada jeho smrť
  - najskôr to odmietnu, prajú si však jeho smrť
  - keď milenc zistí, že voči nemu rastie nenávisť, chce odísť z mestečka, ale obyvatelia mu to nedovolia
- záver: zavraždia ho, polícia hľadá vinníka, narafičia to, že zomrel prirodzenou smrťou
- milionárka si odváža jeho mŕtvolu
- záver tvorí epilóg, ktorý je parafrázou Sofoklovej Antigony:
„Kde chór spieva o šťastí a blahobyte.“

FYZICI

- hra v 2 dejstvách s detektívnou zápletkou
- začala sa hrať od roku 1961
- téma: morálna zodpovednosť vedcov za zneužitie moderných výtvarných vedy
- obsah: v súkromnom sanatóriu Dr. Mathildy sa liečia traja šialenci:

fyzik Herbert – zvaný Newton

Ernest – zvaný Einstein

Johan Möbius

- každý z nich zabije 1 ošetrovatel'ku – dôvodom je prístup ošetrovateliek, ktoré ich považujú za šíalených a oni si myslia, že budú prezradení
- prví dvaja sú fyzici, agenti tajnej služby, ktorí chcú pod zámienkou choroby získať pre svoju krajinu geniálneho Möbia
- Möbius žije v ústave už 15 rokov a jeho výskum by umožnil ovládnuť svet a ohroziť ľudstvo
- všetci sa napokon dohodnú a zvolia si doživotný pobyt v blázinci
- ich obeť je zbytočná, lebo majiteľka Mathilda sa pomätie a odhalí tajomstvo svojich klientov
- získa kópie Möbiových záznamov a založí trust, ktorého úlohou je ovládnuť celú planétu

RUSKÁ A SOVIETSKA LITERATÚRA

- patrí do východného bloku a je veľmi špecifická
- mala úplne iný vývoj ako v západných krajinách
- do polovice 80-tych rokov existovala oficiálne iba jedna mnohonárodná sovietska literatúra
- 16 republík, 260 miliónov ľudí
- písalo sa jedinou metódou = literárna metóda socialistického realizmu
  - metódu po 1krát využil Maxim Gorkij v diele *Matka*
- oficiálna literatúra spracúvala tematiku vojny – na základe čierno-bieleho videnia
- hlavný predstaviteľ – komunista
- písali o robotníckej triede, o komunistickej strane
- objavili sa témy o kolektivizácii
- v Rusku vznikali
  - kolchozy – družstvá
  - sovchozy – štátne majetky
- veľa diel o mládeži
- 1984 prichádza k zmene vývoja literatúry z dôvodu: Gorbačov, perestrojka
- pod vplyvom perestrojky sa mení literatúra na literatúru jednotlivých národov
- proces trvá do roku 1986 a potom prichádza k novému deleniu literatúry:
  1. oficiálna
  2. neoficiálna
  3. samizdatová
  4. emigračná

Boris Pasternak

(1890 -1960)

- ruský prozaik, básnik, dramatik, prekladateľ, nositeľ Nobelovej ceny
- narodil sa v Moskve, otec významný maliar, matka vynikajúca klaviristka. Študoval filozofiu na moskovskej univerzite. 1912 – dostal sa do Švajčiarska a Talianska. Roku 1921 – emigrujú rodičia a jeho sestry. Neemigruje a ostáva v Rusku. Dokonale ovládal AJ, NJ a FJ. Preložil diela klasikov svetovej literatúry

- 1958 – získal Nobelovu cenu za román *Doktor Živago*. Vláda mu neumožnila vycestovať a prebrať si NC. Vylúčili ho zo zväzku spisovateľov. Kniha nesmela byť v Rusku vydávaná až do r.1989
- bol lepší básnik ako prozaik, lyrika sa prejavila v jeho próze
- bol ovplyvnený symbolizmom a futurizmom
- nedokážeme ho zaradiť do žiadneho literárneho prúdu – osobitý, svojský, individuálny vývoj

LYRIKA:

- písal ľúbostnú, prírodnú a spoločenskú lyriku
- básnické zbierky: **Nad bariérami**
Život – moja sestra
Témy a variácie
Druhé zrodzenie
- poémy – básnické skladby: **Rok 1905**
Poručík Schmidt
Vznešená choroba

EPIKA:

- román: **Doktor Živago**
- autobiografia: **Môj život**

ŽIVOT – MOJA SESTRA

- odráža sa tu február až október 1917
- nie je to politická zbierka
- príroda má dominantné postavenie
- príroda odráža dobro – veľké city k Rusku
- básnická zb. vyšla po r.1990
„Prejsť poľom ešte neznamená prejsť životom“

DOKTOR ŽIVAGO

- spoločenský román
- dej od 1903 až 5-10 rokov po 2. svetovej vojne
- témy: Obdobie pred revolúciou
1. svetová vojna
Veľká októbrová socialistická revolúcia
Občianska vojna
Hospodárska kríza
Obdobie NEPU – elektrifikácia Ruska
2. svetová vojna
- postavy zo všetkých spoločenských vrstiev, ale vynikajú postavy s VŠ vzdelaním
- ich osudy sú poprepletané, hovoria názory na marxizmus, revolúciu, socializmus
- postavy sú výnimočné – prežívajú hlbokú lásku, obrovské priateľstvo
- postavy sa vyznačujú pacifizmom. Bojujú medzi životom a smrťou.
- dlhé nádherné opisy ruskej prírody – ako báseň v texte
- skladá sa zo 17 častí
  - neobvyklá je 9. časť - vo forme zápiskov
  - 17. časť – básne doktora Živaga
- témy: láska, život, príroda
- komplikovaný román
- veľa príbehov, ktoré komplikujú ešte časové a priestorové odbočenia
- všetko spája 1 myšlienka – revolúcia je správa, ale jej konkrétna realizácia je strašná

- hl. postava Juri Živago – jeho otec známy boháč, dobrák, rodinu opustil, prehýril milióny, spáchal samovraždu (vyskočil z vlaku)
- Juri sa dostáva k svojim príbuzným – aj matka mu zomrela. U príbuzných navštevuje gymnázium, kde sa stretáva s osudovou ženou Larisou. Vyštuduje medicínu a ožení sa s dcérou svojho pestúna Toňou a hneď, keď sa mu narodí dieťa, narukuje na vojnu. Počas vojny sa stretne s Larisou (jej matka je Francúzka, otec Belgičan - inžinier, manžel je revolucionár – Pavel Ontipau). Počas vojny sa do seba zamilujú, ale po vojne sa rozchádzajú. Ich kroky sa ale znovu stretávajú v občianskej vojne, kde Larisa hľadá svojho muža. Juri nevie na ktorú stranu sa ma pridať – raz k bielogvardejcom a raz k červenogvardejcom.
- Záver: Juri je sklamaný zo všetkého, čo sa v Rusku stalo. Pochybuje, či bola revolúcia správna. Zomiera na srdcový infarkt v električke a Lara sa s ním stretáva až na jeho pohrebe

Alexander Solženicyn

(1918 - ešte žije v Rusku)

- po skončení štúdií sa stal učiteľom
- zúčastnil sa 2. svetovej vojny. Po vojne ho krivo obvinili, 8 rokov bol v gulagoch – vojnové tábory, ktoré mali ideologicky zmeniť človeka. Po r. 1956 bol rehabilitovaný.
- r.1973 musel odísť zo ZSSR – odišiel do USA
- žil so svojou ženou – stal sa šéfom ruského disentu
- 1995 – návrat do Ruska
- zapojil sa do politického života
- nenapísal veľa diel
- 1. dielo:

JEDEN DEŇ IVANA DENISOVIČA

- novela
- nie je členená na kapitoly,
- z pracovného tábora z gulagu, zachytáva 1 deň väzňa 854 v sovietskom gulagu – väzeň Šuchov – bývalý vojak červenej armády. Bol väznený za vlastizradu – dostal sa do nemeckého zajatia a prežil to => podozrievali ho zo špiónáže
- gulag je určený len pre politických väzňov a dĺžka trestu závisela od politických pomerov a nie od zákonov. Najprv 10 rokov, potom až 25 rokov
- okrem bývalých vojnových zajatcov - „špiónov“ sú tam aj maliari, filmári, intelektuáli, námorníci, kapitán aj skutoční špióni, skutoční zločinci, ktorí dostali za úlohu, aby strážili týchto politických väzňov
- medzi väzňami je aj 14 ročný chlapec, aj starci
- novela je rámcovaná zobudením o 5. ráno a končí uložením k spánku
- príbeh sa odohráva počas 24 hodín
- ráno nastupuje do práce (vonku je -18 °C). Pracuje ako murár – cíti sa veľmi chorý, ide za lekárom, lekár ho chorým neuzná
- raňajky sú veľmi slabé
- musia prejsť rôznymi kontrolami, rozdelia sa na pracoviská, na ktorých musia veľa pracovať
- za celodennú prácu dostanú slabú porciu ovsenej kaše
- večer znovu nekonečné prehliadky, nasleduje slabá večera – podľa vykonanej práce
- po večeri príprava na spánok, obhliadka barakov, potom spánok. Počas noci ich niektoľkokrát zobudia a kontrolujú
- ukázal tu na stalinovský kult
- ide tu o zlomenie človeka, aby sa podrobil ideológii socializmu

- je tu ukázaná surovosť dozorcov
- je to napísané v 3.osobe sg. bez akýchkoľvek opisov a vysvetľovaní. Je tu dokumentárnym spôsobom zachytený každý krok Šuchava
- priame charakteristiky, rozprávanie je prerušované spomienkami nasvojich blízkych, obrovskou túžbou po domove a túžbami po veľkých ideáloch

RAKOVINA

- vyšla r.1989, písal ju v rokoch 1963-67
- spoločenský román, mnohovýznamový, retrospektívny román
- v Rusku pod názvom: „Onkologické oddelenie“
- odohráva sa cez jar – marec 1955
- Taškent – pravdepodobne sa tu odohráva dej
- hovorí o živote pacientov, lekárov ďalšieho zdravotného personálu
- po Stalinovej smrti
- ľudia na klinike sú rozdelení na zóny – v 1. sa stretol rehabilitovaný väzeň, ktorý má zanedbaný nádor, do vyššej zóny sa dostal podvodom
- na izbu sa dostáva vysoký Rusanov, ktorý pracoval ako kádrovník. 30 rokov udával ľudí
- na 1. izbe sa stretli 2 odlišné svety:
  1. svet – my – patria do stranického aparátu
  2. svet – oni – nič neznamenajú
- prichádza medzi nimi k polemike, lebo bývalý väzeň tvrdí, že skupina „my“ sú ľudia, ktorí sú na príčine všetkého zla v spoločnosti a skupina „oni“ trpia kvôli ideológii socializmu
- autor sa stavia na stranu bývalého väzňa
- názov symbolický – rakovina predstavuje nevyliciteľnú chorobu – ideológiu
- veľa lekárskejších výrazov, úvahy o živote, ľudskej zodpovednosti, dlhé opisy ruskej prírody

SÚOSTROVIE GULAG

- autorov 8 ročný pobyt v pracovnom tábore. Dokumentárne historické dielo – má veľkú historickú hodnotu
- pohľad na dielo nie je ucelený, lebo nevieme všetky diela, ktoré napísal v emigrácii

Čingiz Ajtmatov

(1928 v Kirkizsku)

- priniesol magický realizmus
- píše po rusky a kirkizsky
- priniesol iný pohľad na sovietsku literatúru
- pochádzal zo štyroch detí - bol najstarší
- svetovú slávu získal novelou **DŽAMILA**
  - francúzsky dramatik Luis Aragon o nej povedal, že je to najkrajší ľúbostný príbeh na svete, preložil ho do francúzštiny a napísal k nemu predhovor
  - je tu dominantná príroda
  - príbeh vydatej ženy Džamily, ktorá odchádza od svojho muža, ktorý leží v nemocnici a odchádza do dediny so svojou láskou - bratom svojho manžela
  - rozprávač je chlapec, ktorý nemá ani 15 rokov - stojí na strane Džamily, má autobiografické prvky
  - Džamila = zidealizovaná postava
  - vzbúri sa proti tradíciám a predsudkom

- počas vojny a ma prvky lyrizovanej prózy
- témy: boj za slobodu prejavu a obhajoba práva na šťastie

1. UČITEĽ – novela

- príbeh obetavého učiteľa z obdobia počiatkov kirkizskej vzdelanosti

MATERINSKÉ POLE – novela

- rieši tu dôsledky vojny na psychiku

ZBOHOM GUESARI – niečo medzi novelou a románom

- hovorí o životnom príbehu pastiera
- týmto románom otvoril cestu k modernej próze a nazval ho románom svedomia

BIELA LOĎ – novela

- témy: dobro a zlo
- využité prvky mytológie
- je tu veľa lyrizovaných postupov
- odohráva sa vysoko v horách uprostred divokej prírody

POPRAVISKO – román magického realizmu

- veľký ohlas, označený ako „román výkrik“, zúfalá prosba k občanom proti všetkému zlému
- hlavný predstaviteľ: vlci
- má 2 dejové línie

1. línia:

- predstavuje tragédiu vlčice Akbary jej partnera vlka a malých vlčiat
- túto rodinu ľudia prenasledujú a zničia
- Akbara trpí strachom o svoje vlčiatá presne ako človek a v závere románu zomiera guľkou pastiera, ktorému uniesla dieťa ako náhradu za svoje
- odsudzuje tu devastáciu prírody, najmä odstrel stepných antilop a odchyt vlkov
- Záver: autor vyslovil myšlienku, že človek a príroda majú žiť v symbióze

2. línia:

- príbeh bývalého seminaristu (študent teológie), ktorého vylúčili pre voľnomyšlienkarstvo
- životným krédom bolo hľadať v človeku dobro a bojovať proti zlu
- seminarista sa dostane zo spoločnosti zberačov konope
- do tohto deja zasiahne Ježiš Kristus, ktorý ich chce zachrániť od tejto drogy
- prichádza Pontský Pilát, ktorý vedie rozhovor so seminaristom o základných učeniach života
- záver: seminarista končí ako Ježiš, gangstri ho priviažu o strom v stepi a zomiera
- hlavná myšlienka: keď niekto pácha zlo, dovedie ho k tomu spoločnosť
- pre veľmi vyspelého čitateľa
- celá hra je doplnená songmi

Absurdné divadlo

- vzniká v 50 -tych rokoch na území Anglicka

- zakladateľ je **EUGENE IONESCO, SAMUEL BECKETT**
- znaky:
- 1. *porušujú sa všetky základné požiadavky divadelnej hry*
- 2. *vychádza z existencializmu - základným námetom je pocit úzkosti, ktorý vyplýva z postavenia človeka v spoločnosti*
- 3. *nemá dej*
- 4. *chýba charakteristika postáv a motív ich konania*
- 5. *chýba rozuzlenie celej hry*
- 6. *základom je, že hra stojí na divákovi - ten sa má sám rozhodnúť, ako dej skončil - náročné hry a donútia človeka zamyslieť sa nad vlastnou existenciou*

Eugene Ionesco

(1912 – 1991)

- francúzsky dramatik a esejista rumunského pôvodu
- narodil sa na Slovensku (Slatina)
- syn Rumuna a Francúzsky
- detstvo – Paríž - tu aj študoval. Vyštudoval na profesora - vrátil sa najprv do Rumunska, ale od roku 1938 žil v Paríži. Tam aj zomrel.

- **Dramatická tvorba:** - získala mu svetovú slávu

PLEŠIVÁ SPEVÁČKA
JAKUB ALEBO PODRIADENOSŤ
LEKCIA
STOLIČKY
NENAJATÝ VRAK
NOSOROŽEC

klasické hry absurd. divadla

KRÁĽ UMIERA
SMÄD A HLAD

tragifrašky

- v súčasnosti sa hrá PLEŠATÁ SPEVÁČKA, STOLIČKY, KRÁĽ UMIERA

PLEŠATÁ SPEVÁČKA - absurdná dráma

- jedno dejstvo
- prvotina
- hneď získal svetovú slávu
- inšpirovala ho konverzačná príručka angličtiny
- nudiaci sa manželia Schmidtovci očakávajú vo svojom dome v Londýne manželov Martinovcov, aby sa prestali nudiť, hovoria ako pokazené automaty. Hovoria nezmyselné slová a nezmyselné vety. Rozhovor je čím ďalej agresívnejší, ich reči sa nedajú zastaviť. Do rozhovoru vpadne veliteľ hasičov, aby uhasil oheň, ktorý má vypuknúť na niektorých miestach. Po ubezpečení, že nikde nehorí, všetci pokračujú v prívale slovných nezmyslov. Na scéne sa objavia Martinovci- sedia rovnako ako Schmidtovci. Používajú tie isté slová, repliky a gestá.
- hlavná téma: prázdnota, nuda - je nahradená znovuzrozením nezmyselných slov
- postavy sú ako zmanipulované, zatrpknuté, v depresii, ovláda ich úzkosť (vplyv existencializmu)

STOLIČKY – absurdná dráma

- starí manželka sa rozhodnú, že chcú spáchať samovraždu. Pozvú si hostí a rečníka. Rečník im má predniesť ich poslednú vôľu. Hostia neprídu. Rečník sa postaví pred stoličky a vydáva neartikulovateľné zvuky
- autor tým chcel dokázať, že človek nemá čo povedať iným a že je jedna veľká absurdita

NOSOROŽEC - absurdná dráma

- ľudia = nosorožce, ktoré ničia materiálno aj duchovno - jeden, ktorý sa nechce zmeniť je postava Berenžér
- nosorožce - spoločenské zlo - on sa tomu bráni

KRÁĽ UMIERA: - tragifraška, realistická hra

- kráľ pred smrťou odkrýva svoju prázdnotu a úbohosť
- predstavuje morálnu a spoločenskú krízu ľudstva

Samuel Beckett

(1906 – 1989)

- francúzsky prozaik a dramatik írskoho pôvodu
- nositeľ Nobelovej ceny
- štúdium: FJ a TJ
- osobný tajomník J. Joycea
- od roku 1937 žil natrvalo v Paríži
- zúčastnil sa francúzskeho odbora
- písal prevažne vo francúzštine
- svoje diela prekladal do angličtiny
- písal absurdnú drámu, romány, poviedky
- 36 hier: **ČAKANIE NA GODOTA**
KONIEC HRY
POSLEDNÁ PÁSKA
Ó, KRÁSNE DNI
HRA
POĎ A CHOĎ
KATASTROFA
- román: **MALONE UMIERA**
- poviedky: **NOVELY A TEXTY PRE NIČ**

ČAKANIE NA GODOTA – 1952, absurdná dráma

- hneď získal svetovú slávu
- 2 dejstvá
- miesto dejstva – v neurčitom čase a priestore, prejaví sa to na scéne, ktorá je potiahnutá čiernym plátnom, v strede je strom bez jediného listu, pred stromom je naznačená cesta sivou farbou
- v 2.dejstve: tá istá scéna, tá istá rodina, miesto, dialóg, jedna zmena- Pozzo prichádza slepý a je závislý na Luckyho. Prebieha rozhovor, či aj Godot príde. V závere chlapec povie, že Godot nepríde, ale príde zajtra
- záver. scéna: Vladimír a Estragón sa chcú obesiť na povraze z nohavíc. Povraz zavesia na strom. Povraz sa roztrhne
- posledná veta: „ *Zostaneme?* “ - dve osoby zostanú nehybne stáť
- koniec hry je na divákovi
- nik nevie kto je Godot (got= boh), Godot = šťastie, slangový výraz z francúzštiny = topánky

- hra je nadčasová- má všeobecnú platnosť
- postavy: Vladimír – Slovan
Lucky – Angličan
Pozzo – Talian
Estragón – Francúz
- dialóg sa môže odohrávať kdekoľvek- ľudia nenachádzajú východisko z problémov
- nemá dej
- monotónna
- veľká symbolika- opakujú sa určité akcie, gestá, slová
- človek sa dostáva do kruhu
- groteskné situácie

AMERICKÁ DRÁMA

- mala tradičnú formu
- vyznačuje sa množstvom prúdov a smerov
- vychádza z reálnych tradícií drámy
- zakladatelia: 1. prúd- ČECHOVOV PRÚD
2. prúd- HENRICH O'NEIL
- typické je, že hra, ktorú uvedú na Broadway a udrží sa 1 týždeň, je isté, že získa úspech
- existujú kamenné a alternatívne scény
- predstavitelia: Tennessee Williams
Arthur Miller

Tennessee Williams

(1914 – 1983)

- volá sa podľa štátu, kde sa narodil otec (pôvodne sa volal Thomas Zaniere)
- chcel vyniknúť nad ostatnými
- obrovské rodinné problémy
- musel opustiť školu a sám sa živiť
- zarobil peniaze, znovu sa vrátil na školu a dokončil ju
- v detstve ťažko ochorel- mal vážnu srdcovú chorobu
- stal sa hypochondrom- mal strach zo smrti
- písal poviedky, básne a drámu
- drámy: **ZÁPAS ANJELOV**
SKLENENÝ ZVERINEC
LETO A DYM
ELEKTRIČKA ZVANÁ TÚŽBA
MAČKA NA HORÚCEJ PLECHOVEJ STRECHE
SLADKÝ VTÁK MLADOSTI
- začiatky boli neúspešné
- končí s Nobelovou cenou
- drámu delíme: 1.) psychologická
2.) spoločensko- kritické hry

SKLENENÝ ZVERINEC

- dráma
- príbeh chlapca, ktorý žije s matkou a telesne postihnutou sestrou
- finančne im pomáha
- nakoniec sa rozhodne od nich odísť, hoci vie, že budú trpieť, lebo sú od neho veľmi závislé

ELEKTRIČKA ZVANÁ TÚŽBA

- psychologická dráma
- má 3 dejstvá
- zneurotizovaná južanská kráska Blanche uteká k svojej sestre do New Orleans, aby tu našla východisko z traumy nešťastného manželstva
- primitívny švagor Sterley však všetky ilúzie nešťastnej Blanchezničí a nakoniec ju brutálne znásilní
- otrasenú Blanche odvezú do ústavu prechoromyselných, lebo ani vlastná sestra nechce uveriť, že jej muž ju znásilnil
- je to vrchol americkej psychologickéj drámy
- vychádza z Ginsberga, Oneira
- názov je symbolický – z názvu zástavky električky z New Orleánskej štvrti
- hlavná myšlienka- prízemnosť, hrubosť a násilie ničia ľudské túžby a nádeje

MAČKA NA HORÚCEJ PLECHOVEJ STRECHE

- odohráva sa v Južnej Amerike
- po smrti panovačného starého otca všetci čakajú na jeho dedičstvo
- medzi sebou robia veľké intrigy, aby získali čo najväčší podiel
- vyniká postava Maggie- manželka najmladšieho syna, ktorá cieľavedome si vie presadiť svoju vôľu a v túžbe za majetkom ide úplne bezohľadne za svojím cieľom
- názov je tiež symbolický- Maggie koná ako mačka, ale Maggie si na svoju stranu získava sympatie diváka pre svoju životaschopnosť

Arthur Miller

(1915- New York)

- americký dramatik a publicista
- jeho rodičia boli Židia z Rakúska
- vyštudoval
- manžel Marilyn Monroe
- v 50.– tých rokoch ho vyšetrová výbor pre neamerickú činnosť, lebo súhlasil s komunizmom
- písal psychologické divadelné hry s aktuálnou spoločenskou tematikou
- diela: **VŠETCI MOJI SYNOVIA**
HON NA ČARODEJNICE
PO PÁDE
ČARODEJNICE ZO SALEMU
SMŔŤ OBCHODNÉHO SPOLUCESTUJÚCEHO

SMŔŤ OBCHODNÉHO CESTUJÚCEHO

- psychoanalytická dráma
- má 2 dejstvá
- hlavná postava- Willy Loman

- zostarnutý Willy, ktorý celý život pracoval pre rodinu (manželka + 2 synovia) je čoraz unavenejší
- obchody sa mu nedaria, je roztržitý, zapríčiňuje dopravné nehody
- pred rodinou ale svoju situáciu tají
- dostáva sa tak do životnej krízy
- neprizná si o sebe pravdu a predstieranou autonehodou, ktorá je v skutočnosti samovraždou, umožní rodine získať kapitál zo životnej poisťky
- Willy je obeťou vlastných slabostí, spoločenského systému, lebo spoločenský systém neumožňuje jedincovi, aby sa slobodne rozhodol o svojom osude
- využil filmovú techniku, prelínanie časových rovín a niekoľkokrát to bolo sfilmované, dodnes sa hrá a má úspech

ČARODEJNICE ZO SALEMU

- v mestečku Salem sa uskutoční proces proti bosorkám
- inkvizícia odsúdi a popraví nevinných a aj hlavného hrdinu- sedliaka, ktorý odmietne podpísať falošné udanie

PO PÁDE

- autobiografia
- rozpráva vlastný príbeh z manželstva s Marilyn Monroe
- prežíva tu manželskú a životnú krízu a prehodnocuje svoj život

ČESKÁ LITERATÚRA PO 1945

- ovplyvnili spoločenské a politické pomery
- v rokoch 1945 – 1948 pôsobí „skupina 42“, ktorú tvorili spisovatelia a výtvarníci
- z tejto skupiny vychádza surrealistická skupina s názvom RA
- hlavný predstaviteľ je Ludvik Kundera
- delenie:
  - a) socialistický realizmus
  - b) literatúra po roku 1968
  - c) literatúra konsolidácie v 70.-tych rokoch
  - d) literatúra 80., 90.-tych rokov až po súčasnosť
- patria sem veľké osobnosti:
  - FRANTIŠEK HRUBÍN*
  - BOHUMIL HRABAL*
  - MILAN KUNDERA*
  - IVAN KLÍMA*
  - PAVEL KOHOUT*

František Hrubín

(1910 – 1971)

- básnik, prozaik, dramatik
- jeho najvýznamnejšie dielo:

ROMANCA PRE KRÍDLOVKU

- vrcholné dielo

- napísané roku 1962, bolo aj sfilmované
- lyricko-epická skladba
- dej sa odohráva v južných Čechách
- je to príbeh chlapčenskej lásky, ktorý má 20 rokov- je veľmi nesmelý, bláznivo živý, úprimný a romantický
- zaľúbi sa do Teriny- má 15 rokov, jej rodičia sú kolotočiar, žijú v maringotkách, premiestňujú sa
- Terina je naivná, citlivá, bezprostredná
- chlapec (sám autor) po prvýkrát túži po erotickom splynutí
- má 2 príležitosti:
  - 1.) Terina- nešťastne šťastná láska, lebo ich stále sleduje Viktor od kolotoča, ktorý si chce Terinu vziať za ženu
  - 2.) Tomka- vyzývavá, prudká, vášnivá dedička
- záver: po rokoch František stretáva Viktora, oznamuje mu, že Terina umrela; idú na jej hrob

Bohumil Hrabal

(1914 – 1999)

- jeho diela: *POSTŘÍŽINY*
OSTRO SLEDOVANÉ VLAKY
FÁBITEILA - zbierka
- plná poetičnosti
SLÁVNOSTI SNĚŽENEK

POSTŘÍŽINY

- román, 1970
- novelist. próza
- odohráva sa za prvej republiky
- silná autobiografia
- spomína na matku a bláznivého strýka Pepína
- postavy- renesančné, nemajú predsudky, nekonvenčné, výstredné a veľmi realistické

VÁCLAV HAVEL

- absurdná dráma

ZÁHRADNÁ SLÁVNOST

- na začiatku 60.-tych rokov v Československu
- zobrazená klasická česká rodina strednej vrstvy
- do ničoho sa nepleti, neprejavovali svoj názor
- až na ich syna Petra, ktorý sa stal čiernou ovcou rodiny
- je to hra o živote, byrokracii v bývalom ČS
- človek sa prispôbil daným podmienkam- potom môže urobiť veľkú kariéru, i keď je gauner
- hra je nadčasová

LUDVIK VACULÍK

- po roku 1968 bol v emigrácii (Kanada)
- po roku 1989 sa vrátil do Čiech

- vydal svoj denník

ČESKÝ SNÁR

- hovorí o rokoch konsolidácie v ČS- od roku 1970- 1980
- má formu denníku
- všetky postavy sú z českého disentu- P.Pikhard, O. Klíma, V. Havel, ...

MILAN KUNDERA

- musel odísť do exilu (Francúzsko- Kanada)

NEZNESITELNÁ LAHKOSŤ BYTIA:

- politická satira
- mnohovýznamový filozofický román
- vracia sa do roku 1968
- vstup varšavskej zmluvy u nás, emigrácia ľudí, emigračné prostredie na Západe
- sú to osudy 2 manželských párov-
  - 1.) osud českého lekára, chirurga Tomáša- je to rozvedený muž v stredných rokoch Don Juan – vyhľadával erotické dobrodružstvá, osudovo spojený s čašníčkou Terezou
    - po roku 1968 sa dostal do problémov- napísal do literárneho časopisu svoj názor a so svojou druhou ženou Terezou musel emigrovať do Švajčiarska, ale Tereza sa nevedela prispôbiť emigrácii, preto sa s ňou Tomáš vracia
    - lenže po návrate stále nechcel odvolať svoje názory, preto sa musel vzdať miesta chirurga- dali ho do zdravotníckeho strediska, odtiaľ ale musel odísť, neskôr pracoval ako umývač okien, ako šofér v JRD
    - presťahovali sa na dedinu, obaja náhle zomierajú pri havárii nákladného auta
  - 2.) Sabina- česká maliarka, veľmi silný typ bez morálnych zábran
    - jedna z milienek Tomáša, nie je schopná nájsť si trvalý vzťah a životnú rovnováhu
    - po roku 1968 ušla do Zurichu so svojím milencom
    - je neschopná prispôbiť sa Západu a nešla tu novú prázdnotu
    - odišla zo Švajčiarska do New Yorku, Kanady
- hlavná myšlienka- o hľadaní zmyslu života- je to pocit človeka v trvalom ohrození
- ťažko sa číta. lebo naraz čítame niekoľko rozprávačských línií

Slovenská literatúra po roku 1945

- mala vlastný vývoj
- ovplyvnili ju spoločenské a politické pomery: *1. svetová vojna*
prvý Slovenský štát (1939 – 1944 Tiso)
SNP – 29.8.1944 Banská Bystrica
- zánik Slovenského štátu viedol k obnoveniu Československa
- prvé internacionálne vystúpenie proti fašizmu
- 23.9.1944 – oslobodená prvá obec na našom území – Kalinovo
- oslobodzuje sa celé územie Slovenska, 4.4.1945 – oslobodená Bratislava
- roky 1945 – 1948: boj o charakter republiky:

- všetky krajiny, ktoré oslobodila Červená armáda, prejdú do Východného bloku
- začína proces budovania socializmu, aj keď štáty chceli zostať kapitalistickými
- zmeny sa museli uskutočniť pomocou revolúcie
- existovali rôzne politické strany: *agrárna strana*
demokrati
komunisti
- v Čechách vyhrali voľby komunisti
- vyhrali aj oficiálne v celom Československu (na Slovensku – zmanipulované voľby)
- parlamentné voľby otvorili cestu revolúcii – **25.2.1948**
- 1. verzia = VÍŤAZNÝ FEBRUÁR – ideológia, že zvíťazila robotnícka trieda a Komunistická strana (KS)
  - 1. komunistický prezident – Klement Gottwald
  - revolúcia otvorila cestu budovaniu socializmu, trvalo do roku 1989
- 2. verzia = KONTRAREVOLÚCIA – súkromný majetok bol zhabaný, prešiel do štátneho vlastníctva
- tí, čo nesúhlasia, odchádzajú – silná emigračná vlna
- znárodnenie všetkých majetkov nad 50 zamestnancov, neskôr všetkých podnikov
- 50. roky – KOLEKTIVIZÁCIA = prechod súkromnej pôdy do štátneho vlastníctva, vznikajú JRD a Štátne majetky
- uzatváranie hraníc a vytvorenie „železnej opony“
- 1967 – začína v Bratislave vychádzať **Kultúrny život**
  - šéfredaktor Roman Kaliský
  - začalo sa poukazovať na chyby v spoločnosti: 1. v ideológii
2. v kádrovej politike
  - ľudia chceli „socializmus s ľudskou tvárou“ – Alexander Dubček
- 21.8.1968 – vstup vojsk Varšavskej zmluvy, zostali do roku 1989
- 70. roky – ROKY KONSOLIDÁCIE – upevnili moc robotníckej triedy a KS
- rok 1983 – PERESTROJKA – začína prestavba socializmu
  - Michail Gorbačov. „Každá krajina môže ísť vlastnou cestou.“
- október 1989 – pád Berlínskeho múru
- študenti v Československu sa postavili za demokraciu
- 17. novembra 1989 – revolúcia

Slovenská próza po roku 1945

- témy literatúry:** *vojna*
SNP
Slovenský štát
kolektivizácia
budovanie socializmu – objavujú sa aj knihy s kritikou
- prelom nastáva od roku 1956 – priblíženie slovenskej literatúry k európskej

- literatúra je ovplyvnená všetkými témami
- prozaikov delíme:
  1. *staršia generácia*
  2. *stredná generácia*
  3. *mladšia generácia*
- próza:
  1. OFICIÁLNA – Vladimír Mináč, Alfonz Bednár, Rudolf Jašík, Dominik Tatarka, Ladislav Mňačko
    - témy:
      2. svetová vojna
      - Slovenský štát
      - SNP
      - kolektivizácia
      - budovanie socializmu
  2. NEOFICIÁLNA
    - a) *priečinková literatúra* – nemohla byť vydaná, patria sem aj diela oficiálnych autorov, ktoré nemohli byť vydané
    - b) *literatúra vydávaná v zahraničí* – pašovala sa, bola to kritika socializmu
    - c) *literatúra mladej generácie* – nadviazala na európsku literatúru

František Hečko

1905 – 1960

- patrí k staršej generácii prozaikov
- narodil sa vo vinohradníckom kraji Suchá nad Parnou
- najprv písal básnické zbierky: *Vyst'ahovalci*, *Na pravé poludnie*, *Slovanské verše*
- najvýznamnejšie prozaické dielo: *Červené víno*

Červené víno

- hlavná téma: slovenský vidiek na začiatku 20. storočia, končí 30. rokmi
- autobiografia
- rodina mladých Habdžovcov – predstavuje Hečka
- odohráva sa vo Vlčindole (vlčia dolina)
- zaradené do vinohradníckeho kraja
- v centre pozornosti je stredný syn:
  - Urban Habdža – rodičia ho vyhadzujú z domu, pretože sa oženil s chudobnou Kristínou
    - odchádza z domu, usadzujú sa vo Vlčindole, prenajíma si vinohrad, ťažko pracujú
    - na koniec prichádza k rodinnej tragédii, prichádza v dražbe o celý majetok
- tretia generácia v tejto knihe je generácia Habdžovcov – vzdelaných a moderných ľudí, ktorí nadviazali na spôsob života Urbana Habdžu
- považujeme to za veľkú rodinnú ságu
- nachádzame prvky sociálne, ľúbostné, je to román o práci

Drevená dedina

- román z obdobia 1945 – 1948
- téma: kolektivizácia
- proti kolektivizácii sa stavajú bohatí
- využíva sa metóda socialistického realizmu
  - v popredí sa kladne zobrazuje komunista, robotnícka trieda a roľníci

- účelom diel bolo ovplyvniť mládež – nositeľ nových komunistických ideí
- využíva sa schematicko-tendenčnosť
- román je poplatný dobe, v ktorej tvoril autor

Svätá tma

- román
- nedokončený román
- román o 1. slovenskom štáte
- názov je symbolický

Vladimír Mináč

1922 – 1996

- do roku 1989 bol predsedom Matice Slovenskej
- aktívne sa zúčastnil SNP, bol v Mathausene, neskôr vstúpil do KS
- po r. 1989 bol poslancom za SDE
- prozaik, esejista, publicista
- patrí medzi tradicionalistov – tradičné témy: vojna, SNP, koncentračný tábor, kolektivizácia
- priniesol individuálne témy – prvky existencie

SMRŤ CHODÍ PO HORÁCH

- do literatúry vstúpil románom
- román s prvkami existencializmu
- téma: 2. svetová vojna
- hlavné postavy: bratia Peter a Ján Lotár
  - Jano – partizánsky veliteľ
  - Peter – učiteľ, má autobiografické prvky
- hlavná myšlienka: prežiť vojnu za každú cenu
- Jano pociťuje stavy úzkosti a hrôzy v nemeckom obklúčení
- príbeh: Petra zatknú Gestappo, partizáni dostanú správu, kedy ide vlak, v ktorom majú Petra previezť do koncentráku, informácia je mylná, Jano prepadá vlak so svojou skupinou a partizánska jednotka je obklúčená
- proti románu mala kritika veľké výhrady

VČERA A ZAJTRA

- voľným pokračovaním smrt' chodí po horách je román
- je napísaný v štýle Hemingwaya, nesie prvky stratenej generácie
- príbeh: Peter sa po prežití koncentráku nevie prispôbiť mierovým podmienkam, hľadá si miesto v spoločnosti, ale nedarí sa mu to
- záver je schematicko-tendenčný, Peter vstupuje do KS a začína budovať socializmus

MODRÉ VLNY – budovateľský, schematicko-tendenčný román

- má symbolický názov: *vlny* = príslušníci SZM – Socialistický zväz mládeže
  - nosili modré košele
- z obdobia budovania priehrady Nošce, ktorú stavali zväzáci

NA ROZHRANÍ – kniha poviedok a noviel z obdobia kolektivizácie

- má symbolický názov: *rozhranie* = medze, ktorými sa vytvorili veľké družstvá

- delí sa na 2 časti:

1. Marína – je to príbeh 27-ročnej ženy, ktorá sa na podnikovej zábave zoznamuje s o rok mladším Žoržikom

- pod vplyvom tohto stretnutia začne Marína spomínať na leto, keď mala 19, bola nádejnou študentkou práva, vylúčili ju z fakulty pre morálny poklesok (na vysokoškolskej stavbe mládeže – na trati mládeže – sa zamilovala do vedúceho brigády, pristihli ich v intímnej chvíli v modrých košeliach, vedúci utiekol, Marína ho odmietla prezradiť a bola vylúčená zo Zväzu mládeže aj z fakulty)
- od tohto momentu prežíva obdobie osobných kríz, zomiera jej otec, vystrieda mnoho mužov a povolání
- záver: Marína sa zaľúbi do Žoržika a on sa pre ňu stáva symbolom morálnej čistoty

2. Žoržik – sú tu podané city Žoržika

- Marínu si vezme za manželku, ona je mu neverná, má problémy v práci
- je obvinený zo sabotáže
- novela vyvrcholí vtedy, keď Žoržik z preťaženia organizmu veľmi ťažko ochorie, Marína sa o neho stará, chodí za ním do nemocnice a vtedy si uvedomí “*Nikdy nie si sama.*“

VÝROBCA ŠŤASTIA – román

- hlavná postava: Ojbaba – mladý živnostník, ktorý zarába na hlúposti ľudí
- je to satira na pomery a problémy v socializme, ironický pohľad na socializmus, odsúdenie byrokracie
- 1krát ukázal, že v socializme sú narušené vzťahy

esejistická tvorba:

DÝCHANIE DO PAHRIEB – vyzdvihuje tu úlohu Štúrovcov

- nezaujímala ho postava Ľ. Štúra, ale postava Hurbana a Francisciho

ZOBANÉ SPORY JOZEFA MILOSLAVA HURBANA

- národná myšlienka, o činnosti Hurbana

NÁVRATY K PREVRATOM – zvláštny pohľad na revolúciu 1989

ODKIAĽ A KAM, SLOVÁCI? – rozbor vývoja Slovákov od Samovej ríše až po rok 1996

Alfonz Bednár

1914 – 1989

- tradicionalista, k tradičným témam pridáva kritiku malomeštiactva
- ukončil FF UK – slovenčina a angličtina – robil prekladateľa anglicko-americkej literatúry
- začal písať ako 40-ročný
- diala stoja na kontraste prítomnosť – minulosť
- **prínos**: ženské postavy a pohľad žien na spoločenské a politické pomery

SKLENÝ VRCH

- román z obdobia SNP (minulosť) a stavby hydrocentrály (prítomnosť)
- hlavná hrdinka: Ema Klasová – rieši vzťahy k 3 mužom
- príbeh z minulosti sa odohráva v Tichej doline, nad ňou sa vypína Sklený vrch = symbol čistoty a morálneho charakteru ľudí počas SNP
- 1. Miloslav Kališ – partizán umučený fašistami
  - pochovaný v Tichej doline

- Ema sa do neho zaľúbi, čaká dieťa, nechce priviesť dieťa do vojnových čias
- Ema si dá urobiť interrupciu – už nikdy nemôže mať deti (to sa stáva tajomstvom jej života)
- 2. Zolo Balo – Ema sa s ním zoznamuje po vojne v Tichej doline
  - po vojne ju núti k emigrácii, Ema odmieta, zostáva na Slovensku, Balo emigruje
- 3. Ing. Solan – Emin manžel, pracuje na stavbe hydrocentrál
  - túžia po deťoch, Ema sa rozhodne prezradiť mu tajomstvo v Tichej doline
  - tajomstvo si zoberie do hrobu, lebo na stavbe ju pred odchodom zrazí auto
  - jej manžel sa tajomstvo dozvie z denníka, ktorý si písala
- román je napísaný denníkovou formou
- je tu využitý rozprávkový motív: jedna princezná, 3 muži, Sklený vrch, dobro víťazí

HODINY A MINÚTY – kniha noviel

- názov je symbolický – aby hodiny odbýjali rýchlejšie čas vojny
- témy: vojna, povojnové roky, kult osobnosti
- najlepšie novely:
- **Kolíška** – odohráva sa v 50. rokoch
  - hlavná postava – Zita Černoková – počúva v rozhlase súdny proces s bývalým partizánom Majerským
  - Majerský je obvinený: 1) zo zrady partizánskej jednotky
2) zo zabraňovania kolektivizácii
  - hlavným svedkom procesu je Zitin manžel
  - kontrast prítomnosť – minulosť: Zita si spomína na:
    - prvé stretnutie s Majerským: pracovali spolu na statku, stali sa z nich milenci
    - druhé stretnutie s Majerským: počas SNP, Majerský je v partizánskej skupine, nezvládne to telesne ani psychicky, utečie
  - prichádza do dediny a požiada Zitu, aby ho skryla pred Nemcami, Zita ho zastrelie do postele, tým mu zachráni život
  - Zita si pri počúvaní rádia kladie otázku, či je Majerský skutočne vinný, pretože ako hlavný svedok v procese je jej muž, ktorý vedel o jej citovom vzťahu k Majerskému
- **Rozostavaný dom** – novela, ostrá kritika na 50. roky
- **Cudzí** – novela, opisuje medziľudské vzťahy počas vojny
  - kontrast prítomnosť – minulosť
  - hlavné postavy: 3 ženy – sestry z rodu Michelovcov, ktoré počas vojny žijú so svojimi mužmi na zámku, všetkých 3 mužov zabijú fašisti
  - po vojne sa vracajú na zámok a hľadajú vinníka (pravdepodobne jedna z nich udala úkryt mužov fašistom)
  - záver: všetky 3 ženy pociťujú vinu za smrť mužov

HROMOVÝ ZUB – trilógia

- hlavná téma: kolektivizácia
- román o slovenskej dedine od 19. storočia až po súčasnosť
- prvé 2 časti vyšli počas socializmu, posledná mohla vyjsť až v roku 1993 (kvôli téme kolektivizácie)

ZA HRŠŤ DROBNÝCH – román

- hlavná téma: kritika malomeštiactva

- príbeh sa odohráva v Bratislave, v rodine slávneho architekta
- príbeh rozpráva pes Filipko
- písal aj filmové scenáre, pracoval v rozhlase ako dramaturg
- napísal scenár k filmu **Slnko v sieti**
  - o bratislavskej mládeži 60. rokov
  - film režíroval Miloš Uher

Rudolf Jašík

1919-Turzovka (Kysuce)– 1960-Partizánske

- nemohol ukončiť gymnáziu kvôli financiám
- pracoval v ilegálnom hnutí počas vojny, dostal sa do väzenia, odtiaľ na východný front
- po skončení vojny začal pracovať na Národnom výbore v Nitre
- náhle zomrel
- témy: príroda, sociálne námety, Kysuce, 2. svetová vojna
  - nevenuje sa SNP
- do literatúry vstúpil v roku 1956 dielami a nádychom lyrizovanej prózy = naturizmu

NA BREHU PRIEZRAČNEJ RIEKY – prvý román

- cítiť tu kysuckú prírodu
- hrdinovia sú z tých najchudobnejších

POVEŠŤ O BIELYCH KAMEŇOCH – novela

- má baladický podtext
- je to rozhovor medzi chlapcom, ktorému zomrela matka, a starcom, ktorého prezývajú „Hadí muž“ – žije v horách, je samotár
- týchto dvoch ľudí spája ľudská bieda

ČIERNE A BIELE KRUIHY – súbor poviedok

- o kysuckej prírode a kysuckej biede
- najvýznamnejšie diela: **Námestie Svätej Alžbety**
Mŕtvi nespievajú

NÁMESTIE SVÄTEJ ALŽBETY

- román, príbeh dvoch 18-ročných mladých ľudí
- rovnaký príbeh ako Romain Rolland: Peter a Lucia, alebo Ján Otčenášek: Rómeo, Júlia a tma
- skutočný príbeh – námet čerpá z kroniky mesta Nitra
- po 1 krát rieši otázku deportácií a židovstva
- názov – symbolický: všetky postavy žijú v blízkosti Námestia Svätej Alžbety
- hlavná myšlienka: láska vo vojne nemá zmysel
- úvod začína slovami:
  - „Láska je nesmrteľná, neumiera, len ide do hrobu.“
- záver románu je tragický
- hlavné postavy: IGOR HAMAR a EVA – Židovka
- cez tieto postavy podáva autor svoje názory na vojnu:

„To len Boh rozdelil ľudí na mužov a ženy. Len Boh a poriadni ľudia.
Ale pán Hitler nie – ten vymyslel iné delenie.“

- Igor a Eva sa zaľúbia a stretávajú sa vo veži kostola, ktorá sa vyníma nad námestím
- keď príde príkaz, aby Židia nosili Dávidovu hviezdu, Igor to Eve zakáže, tvrdí, že:

„iba kone sa značkujú“
- Igor tvrdí, že život je len jeden a je veľmi krátky, a že všetko, čo je v živote nezmyselné, neslúži láske
- Igor roztrhá Evinu hviezdu
- otec Evy spolu s jej strýkom Maxom sú majiteľmi povozníckej firmy
- Max si hviezdu neprišil na kabát, ale na zadok saka
- nikdy nechodil do parku, začal tam chodiť, až keď sa objavil nápis:

„Psom a Židom vstup zakázaný“
- Max to odmietne, lebo tvrdí, že pes čítať nevie, a takisto nemusí vedieť čítať ani Žid
- nosenie hviezdy ťažko znáša Evin otec, psychicky sa zrúti, rezignuje a čaká na svoj koniec
  - tvrdí:

„Nie sú to len Nemci, ktorí rozsievajú medzi ľuďmi nenávisť, ale aj ľudia z Námestia Svätej Alžbety, ktorí túžia po peniazoch a kariére.“
- Žltý Dodo, Igorov kamarát z detstva, udáva Židov, ktorí nenosia hviezdu
- za každé udanie dostane 100 korún
- najprv mu to málo vynáša, ale keď dôjde k zajatiu 34 židovských rodín, do notesa si zapíše:

„Je to za 3400 korún.“
- holič Flórik arizoval po Židovi holičstvo a na dvere napísal:

„Židov neholím a nestrihám“
- neskôr holičstvo predá a vstúpi do Hlinkovej gardy
- Igor chce dať Evu prekrstiť. Kňaz od neho pýta 10 000, Igor sa všade snaží zohnať peniaze, Evin otec ho síce odmietne, ale Max predá kone a Igorovi dá tieto peniaze. Je už neskoro, kňaz sa bojí a odmietne. Igor prichádza za obuvníkom Magušom, ten mu poradí, aby Evu ukryl na samote. K tomu nepríde, Evu zatknú pri razii na námestí a odvedú do školy. Ráno odtiaľ odchádza 34 židovských rodín na stanicu, majú ich odviezť do koncentráku. Eva však s transportom neodchádza, pretože ju zasiahne dávka zo samopalu, keď chcela odniesť mŕtve dieťa, aby Nemci neudupali jeho telo. Evin otec spácha samovraždu, takisto aj Max. Igor sa rozhodne, že zabije holiča Flórika, použije pri tom železnú tyč. Chce spáchať samovraždu, ale Maguš ho od toho odhovorí.
- je tu zobrazená láska romantická, láska v rodine aj láska k peniazom

MŔTVI NESPIEVAJÚ – román

- odohráva sa počas 2. svetovej vojny
- hlavná myšlienka: boj slovenských vojakov na východnom fronte po boku Nemcov
- Slováci sa pridávajú na stranu Červenej armády
- má 2 dejové línie:
  1. život na Slovensku v mestečku Pravno, kde žijú Slováci aj Nemci
  2. východný front
- hlavná postava: poručík Kľak – syn učiteľa v Pravne, rozhoduje sa, či má prejsť na stranu Rusov aj so svojou jednotkou, nakoniec prejdú na stranu Rusov
- sú tu vynikajúco zobrazené bojové scény
- román je nedokončený

Dominik Tatarka

1913 – 1989

- najoriginálnejší slovenský spisovateľ, prozaik, scenárista
- študoval na KU v Prahe, v Paríži na Sorboni slovenčinu a francúzštinu

- ako stredoškolský profesor pôsobil v Žiline na gymnáziu, robil ako redaktor, publicista, filmový scenárista
- v roku 1968 – proti vstupu vojsk Varšavskej zmluvy, podpísal Chartu 2000 slov (dva dokumenty proti socializmu)
- nesmel publikovať
- dostáva sa do väzenia s kňazom – pod jeho vplyvom sa mení jeho myslenie, tvrdil, že v ČS sa má zmeniť politický režim, na čele má byť špička intelektuálov
- od roku 1970 žil v Prahe
- zomrel v máji, nedožil sa októbrovej revolúcie
- do literatúry vstúpil súborom poviedok **V ÚZKOSTI HEADANIA**
  - touto knihou narušil tradičné realistické postupy
  - po prvýkrát tu prezentoval slobodu prejavu a to tak, že človek sa má oslobodiť od meštiactva pomocou fantázia a predstáv

PANNA ZÁZRAČNICA – román

- hlavná myšlienka: človek poznačený vojnou
- odohráva sa v Bratislave na uliciach, v krčmách, ateliéroch, kde sa stretávajú výstrední maliari a básnici
- medzi nich príde Anabela – žena, poznačená tragickým znamením smrti
- je to experimentálna próza s prvkami úvah a psychológie

FARSKÁ REPUBLIKA – román o prvom Slovenskom štáte

- názov je symbolický (Tiso = farár)
- román o 1. slovenskom štáte
- zachytáva pohľad intelektuálov na Slovenský štát, slovenská inteligencia nesúhlasila s jeho vznikom
- odohráva sa v Žiline od 14.3.1939 do 22.6.1941
- hlavná postava – stredoškolský profesor Tomáš Menkina – autobiografia
  - nesúhlasí s vojnou, nie je aktívny, názorovo sa zmení až vo väzení, kde sa zblíži s ľavicovým podzemným hnutím

PRVÝ A DRUHÝ ÚDER

- téma: vojna, SNP, roky budovania socializmu
- hlavná postava: Štefan Reptiš – robotník, ktorý sa podieľa na obnove vojnou zničenej krajiny
- kritika dialo neprijala a obvinila ho, že úmyselne prekrútil historické fakty – tvrdil, že v SNP bojovali obyčajní ľudia, nie len komunisti

DRUŽNÉ LETÁ

RADOSTNÍK

}	- schematicko-tendenčné romány
}	- téma: zakladanie družstiev

ROZHOVORY BEZ KONCA – kniha noviel (2 novely)

1. **Kohútik v agónii** – tragický príbeh matky, ktorá trpí výčitkami svedomia, že svojou láskou zapríčinila smrť syna
2. **Ešte s vami pobudnúť** – konfrontácia názorov staručkej matky a jej syna - novinára
  - znamená obrat v jeho tvorbe: od spoločenskej problematiky prešiel k problémom jednotlivca
  - z obidvoch noviel cítiť neprekonateľný smútok, pesimizmus a osudovosť

PRÚTENÉ KRESLÁ – novela s lyrickým nádychom

- retrospektívny príbeh z jeho vysokoškolského štúdia v Paríži
- príbeh v príbehu

- hlavná myšlienka: úvahy mladej slovenskej generácie v dusnej predvojnovnej atmosfére a ich spomienky, názory a životné plány
- hlavná postava: Bartolomej Slzička – autobiografia
  - zaoberá sa získavaním členov do Spoločnosti milovníkov dobrej knihy
  - je na dovolenke v Poľsku
- v prútených kreslách sa rozpráva so spoločničkou Jarmilou o svojej prvej láske – Francúzke Daniele, s ktorou sa zoznámil v Paríži pred začiatkom 2. svetovej vojny
- v Paríži býval v penzióne, kde bývala aj Daniela
- je tiež študentka, chce byť učiteľkou, bola vychovávaná v kláštore
- s Danielou hovoria o Československu, pretože Franko ho nazval „krajinou nikoho“
- preto jej Bartolomej vysvetľuje, kde je Československo a Daniela mu zase hovorí o Francúzsku a o Paríži
- ich rozhovory prebiehajú v kaviarni, tiež v prútených kreslách
- Bartolomej a Daniela sa do seba zaľúbia:

„Ona je povetrie, ktoré dýcham.“
- Bartolomej má pocit, že ho niekto sleduje, prichádza na veľvyslanectvo a zisťuje, že je to kontrola našich ľudí v cudzine
- Daniela ho pozýva do divadla, vyznávajú si lásku
- Bartolomej končí svoje rozprávanie slovami o láske:

„Nazdávate sa, že to bola láska na prvý pohľad? Vonkoncom nie. Neverím, že by rozumní ľudia na prvý pohľad lásku ponúkali.“

DÉMON SÚHLASU – kniha napísaná v roku 1964, vyvolala najväčší rozruch

- každý kritik má iný názor na zaradenie diela:
  1. autobiografická novela
  2. zveličená fikcia
  3. literárna esej
- vyvolal polemické debaty
- podáva tu názory na politickú situáciu v 50. rokoch, hlavne na kult Stalina
- hlavné postavy: Bartolomej Boleráz – autobiografická postava
Valizlosť Mataj – jeho šéf
- obaja sú vysokí kultúrni činitelia v najvyšších funkciách
- delí sa na 3 časti:

1.časť: - začína sa na zjazde slovenských spisovateľov, keď sa vracajú späť, vrtuľník havaruje, pri pitve im vymenia mozog

  - táto časť končí podrobným opisom pitvy, záznamom pitvy sú všetky materiály o socializme, pretože nič nehovorili
  - tým chcel naznačiť, že socializmus nič neprináša,
  - výmena mozgov = každý rozmýšľal rovnako, ale nikto to neukázal navonok

2.časť: dozvedáme sa ju z retrospektívy

  - Boleráz s Matajom sú na zjazde spisovateľov, dobre si rozumejú, ale iba mimo rokovacej miestnosti
  - je tu ukázané dvojaké myslenie ľudí za socializmu
  - mimo rokovacej miestnosti hovoria o bítnikoch, o ich prínose a o tom, ako sa im páči ich tvorba
  - vstúpia do miestnosti a prednesú prejavy, v ktorých znosia bítnikov pod čiernu zem
  - tým priniesol novú postavu – **ŠVEJK SOCIALIZMU** – ľudia sa stali figúrkami v rokovacích miestnostiach
  - rozvíja sa tu teória o literárnom hrdinovi za socializmu – musel ním byť partizán, ktorý sa dostal do najvyšších funkcií
  - rozvíja teóriu, prečo spisovatelia pijú:

„Spisovatelia pijú, lebo pociťujú slabosť pred pravdou.“

3.časť: - rozvíja príbeh o jeho priateľke, ktorej vždy priniesol fialky

- okolo fialiek sa odvinie absurdná vec
- priateľka vždy tvrdila, že fialky voňajú, odrazu sa vzbúrila a tvrdí, že smrdia
- Boleráz jej prikývne, že naozaj smrdia, ale podľa ideológie socializmu voňajú
- je to analýza človeka, ktorý hľadá pravdu a obrana človeka proti cudzej moci a nadvláde
- v roku 1968 vychádza **PROTI DÉMONOM** – výber z jeho literárnej, kultúrnej a spoločenskej publicistiky

- v rokoch normalizácie nemohol vydávať, diela vychádzajú v Prahe, Toronte, Francúzsku

- 1. kniha z exilu:

PÍSAČKY – voľná trilógia:

1. **Písačky** (vyšla v Prahe)
  2. **Sám proti noci** (vyšla v Mníchove)
  3. **Listy do večnosti** (vyšla v Toronte)
- základmi trilógie sú: vzťah k ženám
august 1968
roky normalizácie
spomienky na domova detstvo
  - hlavná postava: Bartolomej Slzička
  - je to jeho ľudská výpoveď o sebesamom

2. Sám proti noci – vydaná v Mníchove

- prvou knihou tejto časti je próza SEN O TROCH KLOBÚKOCH, tu si spomína na svojich literárnych priateľov
- spomienky sú podfarbené osamelosťou, policajným prenasledovaním, zákazom publikovať a životom v biede
- opisuje vzťah k mladej krásnej Olge a k ďalším ženám, tieto ženy boli tajné agentky, ktorá na neho nasadila štátna polícia
- obracia sa na slovenský národ:
„Slováci sa búriť nebudú, Slovákom stačí si vypiť, zaspievať si zbojnícku pieseň a tým sa im ulaví.“

Ladislav Mňačko

1919 – 1994

- spisovateľ, novinár, dramatik
- narodiť sa na Morave, vyštudoval na FF UK
- v 68 nesúhlasil so vstupom vojsk varšavskej zmluvy
- emigroval do Rakúska, neskôr do Izraelu, Talianska a v 90. rokoch sa vracia na Slovensko
- zúčastnil sa vojny, SNP, dostal sa do koncentračného tábora
- sám o svojej tvorbe napísal:
„Píšem len o tom, čo som na vlastné oči videl, čo som na vlastné uši počul, to je nakoniec povinnosť každého spisovateľa.“

- priniesol **beletristickú reportáž**, znaky: 1. dejovosť
2. psychologický moment
3. štylizovaný dialóg
4. každá postava má vnútorný život

KDE SA KONČIA PRAŠNÉ CESTY

- 1. kniha beletristických reportáží
- kniha z východného Slovenska

- z 50. rokov, zobrazuje začiatky budovania socializmu
- prejavuje tu nespokojnosť so socializmom

ONESKORENÉ REPORTÁŽE

- ďalšia kniha beletristických reportáží
- zachytáva február 1948 až rok 1953
- vyšla v roku 1963
- zbierka krátkych próz z obdobia kultu osobnosti
- varovanie, ako sa s človekom zaobchádzalo, v podmienkach vývoja socialistickej spoločnosti
- autor má hneď na začiatku pripomienku, že nič nemôže zostať utajené
- obsahuje 11 reportáží, každá má spomienkový charakter
- hlavným hrdinom je vždy veľmi charakterný človek, ktorého bezdôvodne zatkne ŠTB a tým sa zmení jeho život

Na cintoríne reportáž z tejto knihy

- príbeh 40-ročnej ženy s menšou telesnou vadou (kríva), ktorá verila v dobro a v spravodlivosť
- bojovala v SNP, zachránila partizánskeho veľiteľa v obklúčení
- po skončení vojny sa zoberú a majú deti
- v roku 1952 v ranných hodinách ho zatkne ŠTB, zostáva sama s deťmi, musí odísť z bytu
- ŠTB ju núti, aby sa s ním rozviedla
- vždy to odmieta a stále žiada, aby mohla navštíviť manžela vo väzení
- nakoniec jej vyhovejú, ale mužovi povedia, že požiadala o rozvod
- pri návšteve ju muž odmietne, žena spácha samovraždu a muža prepustia o niekoľko mesiacov so slovami: „*Pardon, bol to omyl.*“

AKO CHUTÍ MOC – román, pripomína politický pamflet

- polemika o pravde, polopravde nepravde
- ostrá kritika na bývalý režim
- využíva retrospektívu
- hlavná postava: fotograf Frank
- rozpráva príbeh o svojom priateľovi, ktorý bol čestný a silný muž, Frank sa s ním stretol počas SNP
- v rokoch budovania socializmu sa muž zapája do kolektívizácie, neskôr sa stáva najsilnejším mužom v štáte – predsedom KS
- Frank sleduje jeho život od SNP po smrť, zbiera fotografie z jeho života
- dej sa odvíja retrospektívne, v smútočnej miestnosti, kde sa konajú prípravy na štátnický pohreb
- do miestnosti prúdia húfy ľudí, medzi smútiacimi je aj vdova po ňom, ktorá nie je smutná
- je to jeho druhá manželka, zobral si ju len na reprezentáciu
- prichádza jeho syn z prvého manželstva – otrhaný, špinavý – prejavuje protest proti otcovi
- dôležitá je kapitola o vystavení úmrtného listu:

„*Štátnik má umrieť na infarkt, nie na euréniu.*“
- protokol o smrti sfaľujú, za príčinu smrti uvedú leukémiu, lebo to lepšie znie
- román je nadčasový, má všeobecnú platnosť
- je to analýza úspechu človeka a toho, ako úspech mení charakter

SMRŤ SA VOLÁ ENGELCHEN – román

- námet – 2. svetová vojna
- dej sa odohráva v dedine Ploština (na Slovensko-moravskom pomedzí)
- autobiografia – je to skutočná udalosť
- hlavné postavy: Volod'a (=autor)
partizánsky veliteľ Nikolaj

Židovka Marta

+ ďalší partizáni a obyvatelia dediny

- prebieha retrospektíva: Volod'a po vojne leží v nemocnici, má ochrnuté nohy a spomína si na dni, ktoré prežil v Nikolajovej skupine
  - táto partizánska skupina má hlavný stan v dedine Ploštiná
  - Nikolaj je smelý, odvážny partizánsky veliteľ
  - pripustil taktickú chybu, keď prepustil Nemcov, tým ohrozil celú dedinu – prepustení Nemci priviedli svojich vojakov a tí vyvraždili chlapov z dediny (upálili ich v stodole)
  - do nemocnice za Volod'om prichádza Marta, ktorá počas vojny pracovala v miestnej lekárni a pomáhala partizánom, ale naoko kolaborovala s Nemcami a tak získavala informácie
  - po skončení vojny sa k nej ľudia správali ako k prisluhovačke fašizmu, spoločnosť po vojne ju neprijala a odsúdila, preto sa rozhodne odísť z mesta
  - Volod'a k nej mal citový vzťah, odrádza ju od odchodu
  - postava Marty nesie prvky stratených generácií – po vojne si nevie nájsť miesto
  - Nikolaj vidí východisko v smrti, zomiera pri výbuchu pancierovej páže (nevieme, či náhodou, alebo či ju odpálil)
  - záver: Volod'a si ucíti nohy, rozhodne sa hľadať nemeckého veliteľa, ktorý zapríčinil smrť mužov Ploštinej, ten veliteľ sa volá Engelchen
  - Volod'a chce pomstiť ľudí z Ploštinej a Martu
- diela z emigrácie a po roku 1989:

SÚDRUH MÄNCHHAUSEN – politická satira z totalitných procesov za socializmu

- rieši tu totalitu a prácu ŠTB
- kritický pohľad na socializmus

Ladislav Ťažký

1924 – žije a tvorí v Bratislave

- prozaik, publicista, esejista
- absolvoval vysokú školu politickú a hospodársku v Prahe
- pôsobil v straníckych
- nesúhlasil so vstupom vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968, o rok neskôr bol vylúčený z KS, nesmel publikovať až do roku 1989
- tradicionalista – témy: vojna – 2. svetová, zobrazená cez oči vojaka, ktorý sa nepridal k Červenej armáde, ale bojoval na strane Nemcov
- kolektivizáciu – má vlastný pohľad: cez človeka, čo nechce odovzdať pôdu
- veľký pacifista, humanista, bojuje proti akémukoľvek násliu
- tvorba – ťažko sa číta, vyžaduje náročného čitateľa
  - je úvahovo reflexívna
  - postavy majú vnútorný aj vonkajší monológ, ťažko sa rozlišujú a ťažko rozoznáme postavu rozprávača a postavu hlavného hrdnu
  - je to typ tradicionalistu, ale s modernými prvkami

HOŠŤ MAJSTRA ČERTA

- do literatúry vstúpil v roku 1962 touto knihou krátkych próz
- využíva tu ľudové prvky
- vracia sa do svojho rodiska

VOJENSKÝ ZBEH – zbierka poviedok

DUNAJSKÉ HROBY – novela

- vyvolala veľký rozruch
- téma: vina vojaka, ktorý prežil všetky útrapy vojnového zajatia a ktorý sa pred koncom vojny vracia domov
- hlavné hrdinovia – 4 slovenskí vojaci, ktorí sa cez zamrznutý Dunaj vracajú domov, pretože utiekli z vojny
- nezobrazuje ich dejové zážitky, ale vnútorné pocity → prvky existencializmu: strach, úzkosť, pud sebazáchovy

POCHOVAL SOM HO MŔTVEHO – kniha noviel

- témy: SNP a vojna
- zobrazuje tu svet človeka počas týchto udalostí, ale prelínajú sa tu viaceré roviny:
  1. vojna
  2. spomienky na domov

AMEN MÁRIA – najlepšia kniha

- nádvka vojakov
- má podtitul **Samí dobrí vojaci**
- téma: 2. svetová vojna
  - účasť Slovákov vo vojne – na východnom fronte (Ukrajina) na strane Nemcov
- vyniká tu postava: Matúš Zráz – príslušník Slovenskej armády, bojuje na východnom fronte
- celým románom dáva otázku, či je tento vojak vinný, že neprebehol na stranu Rusov a či môže za svoju účasť vo vojne
- z celého románu sa nedozvieme odpoveď, tú autor necháva na čitateľovi
- literárny význam románu:
  1. podáva autentickú Ukrajinu
  2. autentický vzťah slovenských vojakov k civilnému obyvateľstvu Ukrajiny – Slováci im pomáhali, aj keď boli okupantmi
  3. vzťah Slovákov k ukrajinským ženám a dievčatám
- nie je to ideologický román
- má voľnú kompozíciu, medzi kapitolami nie je následnosť
- chyba charakteristika a logický vývoj postáv
- román je robený pomocou filmovej techniky
- je to výpoveď o dobe pred dejom

PIVNICA PLNÁ VLKOV – nadčasový román

- má 6 kapitol, ktoré na seba nepriamo nadväzujú
- spája ich postava: Fedor Perún z Perúnovej Vsi
- hlavná myšlienka: koľko útrap a ponižovania musí zniesť človek, pokým zvíťazí jeho pravda
- časové ohraničenie: začína krátko pred 2. svetovou vojnou, končí okolo r. 1963 – 1965
- témy:

vojna	SNP
február 1948	kolektivizácia
kult osobnosti	rehabilitácia odsúdených ľudí
- je tu veľa filozofických úvah o všetkom okolo nás, ktoré nám podávajú ľudia rôzneho myslenia a spoločenského postavenia
- zvláštnosť knihy: ruský, nemecký a rumunský jazyk
  - veľa liturgických obrazov
- kniha je koncipovaná ako veľká výzva pre tých, ktorí majú moc, aby si dobre zvážili, čo môžu urobiť svojim nesprávnym rozhodnutím
- je to vnútorné svedectvo ľudí o dobových udalostiach

Generácia 1956

- v roku 1956 začína vychádzať časopis **Mladá tvorba**
  - sem prispievali mladí ľudia, vyjadrovali nahlas svoje názory
- v roku 1956 sa konal **II. zjazd slovenských spisovateľov** – prijal tieto uznesenia:
  - a) literatúra sa má zbaviť schematičnosti (oslava KS, robot. tr.)
tendenčnosti (len socializ. je správny)
ideológie
  - b) slovenská literatúra sa má priblížiť k európskej literatúre
  - c) do slovenskej literatúry majú preniknúť nové prúdy a smery zo svetovej literatúry (nový román, husári, existencializmus, bítnici,...)
- po roku 1956 sa vytvorila nová skupina autorov, ktorú nazývame Generácia 1956:

Anton Hykisch	Jaroslava Blažková
Ján Johanides	Andrej Chudoba
Pavol Vilikovský	Marína Čeretková – Gálová
Vincent Šikula	Rudolf Sloboda
Peter Jaroš	Dušan Mitana

Ján Johanides

1934 –

- prozaik, literárny a divadelný kritik, publicista
- v 60. rokoch vylúčený z vysokoškolského štúdia
- témy: hľananie nového tvaru svojich próz (nastoluje tu otázky zmyslu života a existencie človeka)
- prvý slovenský prozaik, ktorý experimentoval v próze
- v popredí hrôza, strach, úzkosť
- najviac prekladaným slovenským autorom

Súkromie

- zbierka 5 noviel
- všetky novely sa dotýkajú problémov človeka, jeho existencie, slobody a samoty
- využíva antiromán a existencializmus
- pred ľudským súkomím rozumie svedomie, vedome a podvedomie človeka
- všima si tu ľudí s ťažkými až tragickými osudmi

Podstata kameňolomu - novela

- rozpráva úvahy herca, ktorý po samovražde rekapituluje svoj osud
- celá novela je bizarná a nereálna
- približuje sa Plechovému bubienku

Nie

- experimentálna próza
- nesie prvky nového románu a existencializmu
- hovorí o dialógu spisovateľa zo ženou, ktorá opustila na smrť chorého manžela
- je tu využitá freudová symbolika
- záver: človek je nízka bytosť a reaguje pudovo

Neprižnané vrany

- vyjadruje sa k spoločenským problémom, najmä k ekológii
- hovorí tu o bezohľadnosti a karierizme

Balada o vkladnej knižke

- téma: mamonárstvo a kritika malomeštiactva

Marek koniar a uhorský pápež – historický román zo 16. storočia

- kritika cirkvi a šľachty

Slony v Mathausene – román

- román o fašizme, koncentračných táborech
- román o odsúdení akéhokoľvek násilia

Pochovávanie brata – novela

- kritika totality
- hovorí o tom ako štátna moc likvidoval cintoríny (pri budovaní priehrad)

Najsmutnejšia oravská balada

- hovorí o prvom slovenskom štáte
- z pohľadu, že 1. štát bol nedemokratický a fašizujúci

Previesť cez most

- román zo súčasnosti
- hl. postava: teoretický výtvarník a pracovník galérie Stefanides
  - typ človeka, priťahuje všetkých problematických ľudí a stáva sa ich búrlavou vrbou
- odohráva sa počas prvého dňa:
  - do práce mu zavolá dôchodca, Stefanides zistí, že mu rozpráva o jedle a bývaní (pocit osamotenía)
  - prichádza domov, pozerá sa z okna a vidí neznámu dvojicu, ktorú prenasleduje násilník, z okna naňho hodí krčah
  - prichádza za ním manželka a z jej rozhovoru vyrozumie, že majú problémy s umiestnením dieťaťa na vysokú a treba urobiť protekciu
  - poobede ide na psychiatriu navštíviť svoju tetu, nerozpráva sa s tetou ale s primátorom, ktorý mu rozpráva o svojich problémoch
  - takto to pokračuje
  - večer končí tým, že mu znova zavolá ten dôchodca a znova je ten istý rozhovor ako na začiatku
- má symbolický názov
- pocit osamotenía sa dá liečiť vyrozprávaním

- posledné romány:

Príbeh (zločin) plachej lesbičky – vyrovnávanie sa s totalitou

Holomráz – vyrovnávanie sa s bývalým režimom

Anton Hykiš

- predstaviteľ generácie 56

- prozaik, publicista
- vyštudoval vysokú školu ekonomickú, 68 nesúhlasil, musel prestať publikovať, po 89 silný KDH, stal sa veľvyslancom v Kanade, v súčasnosti pôsobí na misijnej činnosti vo Vatikáne

Sen vchádza do stanice – novela

- vstúpil s ňou do literatúry
- odohráva sa počas jednej noci na železničnej stanici
- odhaľujú sa tu charakteristiky mladých ľudí, ktorí sa snažia odvrátiť železničné nešťastie

Krok do neznáma – román

- hovorí o mladých ľuďoch
- mladí ľudia zisťujú rozdiely medzi teóriou a praxou

Stretol som ťa – poviedkový súbor

- rieši problémy mladých ľudí s dôrazom na psychiku

Nad'a – novela

- veľký ohlas
- prichádzajú prvky erotiky
- je to ako ľubostný román
- príbeh vysokoškoláčky Nadi, ktorá sa zaľúbi do veľmi čudného staršieho pána
- nekončí šťastným koncom

Námestie v Mähringu – román

- osobná skúsenosť ako emigrovať do západného Nemecka
- zistil, že nie je schopný žiť v emigrácii a vracia sa späť

- HISTORICKÉ ROMÁNY:

Čas majstrov

- román z 15. – 16. storočia z Banskej Štiavnice
- hovorí o maliarovi Sebastianovi, ktorý chce zanechať svoje dielo generáciám

Milujte kráľovnú

- hovorí o Márii Terézii
- spomína na Adama Františka Kollára – jeho myšlienky vložené do reforiem
- hovorí o slovenských osvietencoch

- NOVELY ZO SÚČASNOSTI:

Vzťahy a túžba

Atómové leto – román

- hovorí o Mochovciach, dopad na ľudí, ktorí pracujú v elektrárni po černobylskej katastrofe

Nataša Tánka

1929 –

- spisovateľka, dramatička, publicistka, herečka, scenáristka

- patrí do Generácie 1956
- absovovala VŠMU v 68 sa musela odmlčať
- témy: boj proti malomeštiactvu
literatúra pre mládež
zaujímal sa o problematiku žien

VYZNÁTE SA V TLAČENICI ?

- od roku 1968 zakázaná kniha, pretože nesúhlasila so socialistickou morálkou, ku ktorej mala cynický postoj
- je to encyklopédia modernej ženy, ktorá vie, čo chce od života získať
- postavy: Šťuka = moderná žena
Svalovec – pekné telo, bez rozumu
Kapor
Úhor } sú to typy mužov, s kt. a ona zoznamuje
- kniha má 3 časti: *Šťuka a chlapci*
Šťuka a zamestnanie
Šťuka a manželstvo
- je tu ukázané, ako sa Šťuka pripravuje na každé rande, na každý rozhovor
- o tom, že ak chce žena prejsť životom, musí mať široké lakte
- nemohla byť vydaná za socializmu, vyšla až v roku 1994
- sú tu vynikajúco opísané jednotlivé typy mužov

Jaroslava Blažková

1933 – žije v Kanade

- Generácia 1956, v roku 1960 emigrovala
- v 60. rokoch emigrovala, veľmi ťažko zniesla samotu – je na psychiatrii
- prozaička, autorka pre deti, mládež i dospelých
- pracovala v rozhlase a v denníku Smena
- jediná kniha pre dospelých je **NYLONOVÝ MESIAC** - novela
  - nadviazala na Saganovú (husári)
  - dej začína na cintoríne počas pohrebu architekta Vdoviaka, tu sa nám predstavia hlavné postavy: úradníčka Vanda – nespútaná, živelná, miluje život, sex, alkohol
architekt Andrej – jej protipól, veľmi sa mu páči Vanda
  - príbeh sa odohráva v 60. rokoch v Bratislave
  - Andrej požiada Vandu napohrebe o prvé rande, idú do kaviarne, Andrej jej povie:
„*Chcem ísť s tebou k tebe domov.*“
- Vanda súhlasí, lebo vie, že doma je sestra Zoša, ktorá je opakom Vandy, každého poučuje
- Andrej je znechutený, odchádza domov
- medzitým jeho oficiálna priateľka Draha čaká na jeho telefonát, no on zabudne
- na druhý deň jej zavolá, že s ňou končí, lebo miluje Vandu
- keďže nemajú súkromie, rozhodnú sa ísť do Tatier
- tam ich láska dosiahne vrchol, Andrej povie „*Vanda, milujem ťa, je mi s tebou dobre.*“
- Vanda odpovedá: „*Aj mne.*“
- je to jej prvé klamstvo, lebo vie, že s ním skončí
- Vanda tvrdí, že život s Andrejom by viedol k štandardnej nude
- do hotelovej izby v noci svieti mesiac – oni ho nazvú *nylonový mesiac*
- nasleduje rozchod Vandy a Andreja, nad Bratislavou svieti mesiac, Andrej ho nazve *obyčajnou všednou guľou*

- knihy pre deti: **OSTROV KAPITÁNA HAŠAŠARA**
OHŇOSTROJ PRE DEDUŠKA

Vincent Šikula

1936 – 2001

- prozaik, básnik, autor kníh pre deti a mládež
- do literatúry vstúpil v 40. rokoch
- vyštudoval hru na lesný roh
- pôsobil ako učiteľ hudby
- písal: poviedky, novely a románovú trilógiu
- písal poviedky:
  - Na koncertoch sa netlieska*
  - Možno si postavím bungalov*
  - Nebýva na každom vršku hostinec*
  - Povetrie*
  - Pastierska kapsička*
- novela:
  - S Rozárkou*
- románová trilógia:
  - Majstri*
  - Muškrát*
  - Vilma*
- znaky tvorby:
  1. vidiecky život
  2. príroda
  3. kováčske a vinárske remeslo, vracia sa k tradíciám Slovenska

NEBÝVA NA KAŽDOM VRŠKU HOSTINEC – poviedka

- odohráva sa v okolí Modry
- hlavná postava – Šimon – prichádza do mesta za hobojistom Karolkom, komu je krstným
- od upratovačky v divadle sa dozvie, že Karolko odcestoval domov za bratom a príde až večer
- Šimon ide do mesta, sadne si na lavičku v parku, pozoruje deti
- prisadne si k nemu horár z Banskej Bystrice
- Šimon aj horár majú 70 rokov, začnú rozprávať a spomínať – na vojnu (1. aj 2. svetovú)
  - na atmosféru na dedine
- do divadla prídu neskoro, nikdo tam nenájdu
- znovu si sadnú na lavičku a rozprávajú sa, Šimon zistí, že horár zaspal
- poviedka pokračuje spomienkami Šimonov život
  - na návrat z vojnového zajatia
  - na rozhovor s učiteľom
  - na mladého Vinca (=autor), ktorého raz Šimon odchytil, keď blicoval, videl, ako Vinco miesto školy staval bunker, ako zle

miništvoval v kostole, ako ho chytili, keď učiteľom kradol orechy

Ján Lenčo

1933 –

- vynikajúci rozprávač, žije v Žiline
- vyštudoval FF UK – slovenčinu a dejepis
- pracoval ako redaktor, gymnaziálny profesor, správca v kine

Rozpamätávanie

- jeho prvé dielo
- z jeho pôsobenia v Žiline na gymnáziu
- hlavná postava profesor Kamenník – autobiografia
- začína na pedagogickej rade, kde si profesor Kamenník rozpamätáva na všetko čo zažil pri práci profesora
- vyznačuje sa veľkým rozprávačským talentom
- vôbec nemoralizuje
- používa láskavú kritiku a ironický podtón

Cesta na morské dno – kniha krátkych próz

- obrovský rozprávačský talent
- sú tu prvky existencializmu
- rieši otázku slobody a neslobody a násilie v dejinách

Didaktická kronika rodu Hohenzogerovcov – historická novela

- odsudzuje tu koncentráciu moci, filozofia Machiavelliho
- zaoberal sa izraelskými panovníkmi

Egypt'anka Nitokris

= jednoduchá egyptská žena, ktorá vychovala troch synov, prežila život plný strasti

- hlavná myšlienka: že popri faraónoch žili ľudia s veľkými osudmi

Zlaté ráno

Odysseus bronz a krv

- historický román, paródia na Homérové eposy

Roky v kine Úsmev

- pokračovanie osudov J. Kamenníka keď sa stal správcem kina
- hovorí o riadení kultúry počas socializmu
- využíva: kritiku, iróniu a sarkazmus

Peter Jaroš

1940 – žije a tvorí v Bratislave

- narodil sa v Hybe – odtiaľ je Pacho, hybský zbojník, jedna z najdlhších dedín
- vyštudoval FF UK, pracoval v rozhlase, vo filme, v dramaturgii, po revolúcii bol poslancom za SĎL a znova pôsobil vo filmovej tvorbe

- experimentoval so svojou prózou, do literatúry vstúpil novelami:

***PUTOVANIE K NEHYBNOSTI
NA PRAVÉ POLUDNIE***

- sú to príbehy ľudí, ktorí prežívajú obyčajné všedné veci
- nesú prvky existencializmu a nového románu

TISÍCROČNÁ VČELA – najrozsiahlejšie dielo

- najprekladanejšia slovenská kniha – 35 jazykov
- veľký ohlas mal aj Jakubiskov film
- voľným pokračovaním je román **Nemé ucho, hluché oko**
- je to rodinný román
- odohráva sa na Liptove, v obci Hybe
- rodinná sága rodiny Pichandovcov – má 3 generácie:
  1. hlavná postava - Martin Pichanda - a jeho žena Ružena
  2. ich deti – Kristína, Samo, Valent, Janko
  3. ich deti
- časové rozpätie: 2. polovica 19. storočia – rok 1918
- Martin Pichanda – hoci má len 51 rokov, všetci ho volá „*stary Pichanda*“
  - je murárom, so svojou partiou murárov prechodili veľký kus sveta, zaujímal sa o zemepis, sníval o vzdialených krajinách Madagaskar a Zanzibar
  - mal veľké vedomosti a rozprávačský talent
  - ľuďom rozprával vymyslené príbehy, sem patrila aj príhoda o tom, ako ho prehltila veľryba spolu so ženou z dediny, ktorú obdivoval, v bruchu veľryby hrali karty a hovorili o láske
  - bol včelárom, ako humorne žil, tak aj humorne zomrel – zabehlo mu zmrznuté víno, udusil sa, pri pohrebe sa jeho truhla skĺzla do potoka a ľudia kričali, že pláva na Madagaskar a do Zanzibaru
  - celý príbeh sa točí okolo jeho syna Sama, ktorého prezývali „*Včela*“
- Samo – mal ťažký život, mal veľa detí, takže musel ťažko pracovať
  - je to postava, ktorá sa nevzdala, po každom probléme sa postavil na nohy
  - krédo jeho života = hlavná myšlienka románu:
„*Práca je najdôležitejšia spoločenská hodnota.*“
- Valent – jediný z rodiny študuje na vysokej škole
  - je to záletník, rieši vzťah k 2 ženám:
    - 1.) k slúžke Hanke, ktorú opustil tehotnú, on zapríčini jej smrť
    - 2.) k bohatej Hermíne – oženil sa s ňou, dostal sa k bohatstvu a k vyššiemu postaveniu
- Kristína – príde o muža (zabilo ho v hore)
  - do nej je zaľúbený Julo Mitro, ktorý má za ženu mentálne retardovanú Matildu
  - Mitro ju nechce opustiť, aj keď miluje Kristínu
  - Kristína sa stará o Matildu, nosí jej jedlo, hoci žije s jej manželom
- román zahŕňa:
  - priemyselnú revolúciu
  - 1. svetovú vojnu – autor ukazuje, že za vojnu sú najmä peniaze
    - Samovi zomrie dieťa vo vojne, dostane za to od cisára 3 zlatky a poukážku na drevo z hory na kúrenie

- román končí vznikom ČSR a robotníckymi rebéliami, pri ktorých zabijú ďalšie Samove dieťa – Janka
- je tu ukázaný vzťah rodičov k deťom: „*Dom vonia deťmi.*“
- prvky grotesky, nadsázky a komickosti
- prvky z mytológie a ľudových pranostiek (prírodné živly signalizujú príchod zla)

Rudolf Sloboda

1938 – 1995

- prozaik, dramatik, básnik
- narodil sa v Devínskej Novej Vsi
- obesil sa (namýšľal si, že má rakovinu)
- mal troch súrodencov (2 sestry), jeho matka sa vydala 3krát, matka ich opustila, vyrastal s otcom
- otec nemal vzdelanie, skončil 5 tried ľudovej školy
- matka – alkoholička, sestra ťažká alkoholička, druhá sestra utiekla do Kanady
- štúdium: ZŠ – Devínska Nová Ves, Gymnázium Vazovova, FF UK – slovenčina, literatúra
- po 2 rokoch štúdia sa rozhodol, že mu nič škola nedá
- odišiel do Ostravy do bane (2 roky), po 2 rokoch dostal TBC
- z Ostravy sa vracia so Devínskej Novej Vsi, zobral si Evu, ktorá bola psychicky chorá
- narodila sa mu dcéra Eva, rozhodol sa, že nebude bývať so svokrovcami a rozhodol sa ísť bývať do Devínskej do drevenej chatrče
- začal piť (bol liečený dvakrát)
- mal záľubu v psoch – choval dogy
- prozaik európskeho charakteru
- pracoval: filmový scenárista, umelecký redaktor, neskôr umelec na voľnej nohe
- vplyv: Daniel Defoe, J.J. Rousseau, Kafka, Marcel Prust, Dostojevsky, Homér, James Joyce
- základ: nájsť dobro v človeku
- témy: príroda Devínskej Novej Vsi (Malé Karpaty...), rodinné prostredie, bežný každodenný život (autentické príbehy), intelektuálne témy (smrť, dobro, morálka, mravnosť, sloboda)
- v novelách sú prvky: mysticizmu, paródie, grotesky
- ROMÁNY: *Narcis, Britva, Šedé ruže, Romaneto, Don Juan, Hudba, Vernosť, Druhý človek, Rozum, Stratený raj, Krv, Jeseň*
- POVIEDKY: *Uhorský rok, Hlboký mier, Dni radosti, Panský flám*
- ROMÁNOVÉ POVIEDKY: *Uršula, Rubato, Útek z rodnej obce, Herečky*
- BÁSNICKÉ ZBIERKY: *Večerná otázka*
- DRAMATIK: *Armagedon na grbe, Macocha*
- NEDOKONČENÉ: *Pokus o autoportrét, Kniha pamäti*

Rozum – román

- ľudia boli ním veľmi nadšený

- kniha: „*Hlbavý ponor do našej reality*“
- charakteristika: je veľmi svojský, osobitý, vybočuje zo slovenského priemeru, pripadá nenormálny, pretože hlavný hrdina a svet, v ktorom žije je nenormálny
- hlavný hrdina a rozprávač v jednej osobe je filmový scenárista, ktorého práve prepustili z nemocnice a vracia sa do Devínskej Novej Vsi (autobiografia)
- pociťuje odpor k všetkému: k práci, kolegom, susedom, Devínskej, k manželke, k dcére, ...
- spomína si tu na svojho otca, ktorý pred rokom zomrel na rakovinu
- rozprávač a hlavný hrdina sa nevie vyrovnáť so svojou smrťou
- začne pociťovať smútok za nemocnicou, lebo nemusí nič robiť, nemusí myslieť
- začína mu vadieť bežný pracovný stereotyp, nechce sa mu písať, nemá nápad na filmový scenár, ktorý by mu dramaturgia prijala
- sem zasahujú úvahy a myšlienky na jeho otca, rozmýšľa o tom, že keď sa stal dospelým, začal byť rodičom nevd'áchny a v súvislosti s otcom myslí na jeho smrť a v myšlienkach hovorí, že pravdepodobne zomrie na rakovinu ako jeho otec
- s manželkou sa veľmi háda, 15 ročná dcéra je práve v puberte, poháda sa so svokrovcami a rozhodne sa ísť bývať do záhradnej chatrče
- rieši tu niekoľko svojich vzťahov k ženám:
  1. k mladému dievčaťu, s ktorým sa zoznámil v kúpeľoch
  2. vzťah k Uršuli – vrahyňa, ktorá zabilá svojho muža, vrátila sa z väzenia a žije s jeho priateľom Jánom Hodžom
  3. ku jazykovej redaktorky Božidare, zaľúbi sa do nej
- do týchto spomienok na ženy vsúva spomienky na otca, tieto pasáže sú ovplyvnené Marcelom Prustom
- spomienky na otca: nemanželský syn, ťažké detstvo, vyučil sa za murára
- spomína si na rok 1918 keď Maďarizovali na Devínsku Novú Ves guľometmi
- spomína ako sa otec prestal učiť po maďarsky
- spomienky končia a vracia sa k tomu že má tvorivú krízu
- rozhodne sa, že končí kríza a rozhodne sa napísať filmový scenár:
  - Don Juan zo Žabokreku
  - rozpráva tu príbeh 50 ročného rušňovodiča
  - rušňovodiča zobrazuje ako lascívneho človeka (dvojzmyselný) – zobrazil ho ako požiadavku, ktorú mu dala doba
  - do postavy Dana Juana vložil vlastné milostné vzťahy s 3 ženami (hore) a najmä sa sústredil na mladú ženu v kúpeľoch
  - vzájomné dotyky považuje za pokus o znásilnenie
  - mladá žena asi zavolá do kúpeľov brata, začína Dona Juana prenasledovať
- tu končia kapitoly o filmovom scenári
- záver románu: rozmýšľanie o smrti, pretože filmový scenárista nenachádza človeka, ktorý by mohol povedať pravdu o sebe a svete
- sú tu úvahy o samovražde, charakterizuje ju:

„ako pokus o zlikvidovanie neznesiteľnej prázdnoty“
- záver:

„Môj stav nie je skepsa ani hnev ani zúfalstvo, je to priam smrť, som zabitý človek“
- román sa dá čítať v rôznych rovinách (historický, akčný) – typické znaky postmodernity
- je plný autentičnosti, nadsázky a zveličovania (hyperbolizácia)

Pavel Vilikovský

Bratislava 1941 –

- slovenská próza po 45 – modernista a postmodernista
- vyštudoval FF UK – slovenčinu a angličtinu
- jeden z najlepších prekladateľov anglickej a americkej literatúry
- do literatúry vstúpil v 60. rokoch, do roku 1989 mal problémy s publikovaním
- kniha próz: *Citová výchova v marci*
  - životné pocity mladých ľudí počas socializmu

Prvá veta spánku – novela

- novela s detektívnou zápletkou (z roku 1983)
- v popredí je mladý človek
- rozpráva krehký príbeh mladého človeka počas socializmu

Večne je zelený – novela

- prvky paródie, grotesky a irónie
- satira na špiónov, tajnú políciu, Slovákov, Maďarov, Rumunov, na Marx-Leninizmus, nacizmus, homosexualitu

Kôň na poschodí, slepec vo Vrábľoch – dvojnoveľa

- rozpráva príbeh muža 40-nika, ktorý má chorú matku a musí sa o ňu starať
- matka mu išla na nervy, tak sa rozhodol, že ju zabije tak, aby to bola dokonalá vražda
- spácha vraždu
- začínajú v ňom pocity viny, osamotení, úzkosti, strachu (sám so seba)
- nie je povedané ako skončilo vyšetrowanie

Slovenský Kasanova – kniha poviedok

- napísané pomocou listov (listy sú zo straníckych prednášok z bývalého režimu)
- cez tieto prednášky sú vsunuté ľúbostné príbehy
- ľúbostné príbehy nám pripomínajú Hájkovú ženu, sú podpísané: Artuš Viláni CSc
- **prínos:** originálna próza, kompozične zvláštna, strašne veľa prvkov z existencializmu (hraničná situácia, ...), využíva všetky prvky postmoderny

Dušan Mitana

1946 –

- vyštudoval žurnalistiku a VŠMU filmovú a televíznu dramaturgiu
- píše prózu, poéziu, eseje
- venuje sa filmovej a televíznej scénaristike
- postmodernista
- do literatúry vstúpil v 70. rokoch

Psie dni – zbierka krátkych próz

- veľký záujem verejnosti, literárna kritika mala rôzne názory
- hrdinovia sú ľudia nespokojní zo životom a stále prežívajú psie dni
- sústavne sa hrdinovia dostávajú do konfliktu s okolím
- dielo malo poburovať
- obsahuje: prvky existencializmu, Kafka – pocit odcudzenia a stavy úzkosti

Patagónia – novela

- hlavná postava je mladý človek, ktorý odmieta akékoľvek spoločenské stereotypy a zabehané koľaje
- považuje sa za jednu z jeho najlepších

Nočné správy – zbierka noviel a poviedok

- vložil prvky magického realizmu
- poviedky a novely sú iracionálne, tajomné, je tu strašne veľa nevysvetliteľných záhad
- hrdinovia z bežného života majú problémy v práci aj v rodine
- z problémov nevedia nájsť východisko, hľadajú najneschodnejšiu cestu, aby sa vyriešil daný problém

Koniec hry – román s kriminálnym podtextom

- hlavná postava: Peter Slavík – novinár, zo žiarlivosti zabije svoju ženu
  - túto vraždu vezme na seba matka tohto novinára
- rieši morálny problém – rodičia riešia problémy detí až za hranice dospelosti
- zakomponoval sem úvahy o morálke socialistickej spoločnosti, hovorí, že keby spoločnosť bola v poriadku nemôže sa stať, že niekto niekoho zabije
- je to román spoločenský, detektívny, morálny, psychologický
- najviac začína vydávať po roku 89:

Hľadanie strateného autora – román

- nadviazal na Joyca a Prusta
- experimentálny román – má všetky prvky postmoderny
- hlavná postava: Tomáš Eliáš – schizofrenik, ktorý píše pod pseudonymom Dušan Mitana
- je to provokatívna kniha – hľadanie ľudského princípu v neľudskom svete
- Mitana tu hľadá seba samého, svoje ľudskú a umeleckú identitu
- vložil sem rozhovory s Luciferom
- kniha vyvolala v katolíckej obci pobúrenie za myšlienku:
„*Pán Boh musel byť pri stvorení sveta opitý.*“
- veľa myšlienok o mieri, náboženstve, o úlohe kresťanstva, o budhizme, židovstve
- k tomuto románu vytvoril slovník: **Malý encyklopedický metaslovník**
- dokumenty k slovenskej postmoderne
- záver: hľadanie ľudskej existencie cez chyby, krivdy a omylu

Slovenský poker – zbierka poviedok

- kritika súčasnosti, dnešnej doby
- televízne a filmové scenáre: **Škola lásky, Dynamit, Albert, A pobežím na kraj sveta**

Pavel Hružík

1941 –

- žije a tvorí v Banskej Bystrici
- experimentátor prózy po roku 45
- skončil elektrotechnickú fakultu

- najskôr pracoval ako elektrikár, potom začal tvoriť
- vynikajúci rozprávač

Dokumenty o výkladoch (vyšlo v 1966)

- hovorí o problémoch mladej generácie

Okultizmus

- témy: ľudské bytie
- vyznačuje sa drsnosťou, iróniou
- využíva koláže (predpisy od lekára, odfotené stránky slovníka)
- do koláži je vpísaný jeho text o dejinách Slovákov + dejiny všedného dňa
- po tejto zbierke mal zakázané písať

Chliev a kry – kniha noviel

- pravda o človeku, ktorý mal problémy s bývalým režimom
- veľmi kritické, tragické, vulgárne dielo

Párenie samotárov

- podtitul: **Renderoons 64**
- vyšlo až po roku 90, napísané v 60. rokoch
- prevláda tu koláž
- odohráva sa v penzióne Plitvice
- zoznamujeme sa s majiteľkou penziónu Majlou, ktorá poskytla miesto pre 10 azylantov a títo rozprávajú 10 večerov príbehy
  1. deň sa rozpráva o okupácii a záchranení židovského diet'at'a (muž prežil okupáciu a zachránil)
  2. svoj príbeh rozpráva kriminálnik z Malaciek v záhoráčtine. Hovorí, že človek by mal vstať vždy menšie zlo a ženy aj keď sa dávajú na šikmú plochu, tiež volia menšie zlo.
- je to obrazovňa ľudskej duše
- dielo je lascívne (dvojzmyselné) asú tu koláže

Peter Pišťánek

1960 –

- absolvoval gymnáziu Vazovova (oficiálne), v skutočnosti ho vyhodili
  - pracoval ako robotník, do literatúry ho priviedol Rudolf Sloboda
  - vplyv: Vilikovský, Hruz, Sloboda, Mitana
zo svetovej literatúry: Václav Havel (absurdná literatúra)
Süshend – švédka literatúra
- napísal *Parfém* - horor
    - príbeh človeka, ktorý chcel vyrobiť absolútny parfém, to sa dalo iba z tela panny
    - Pišťánek z neho čerpal prvky postmoderny
- Henry Miller – *Obratník Raka* – škandalózna kniha

- otvorene hovorí o problémoch v sexe

- nadviazal na Bukovského
- jeho literatúra nesie všetky prvky postmoderny
- svojím dielom prelomil hranicu umeleckej a komerčnej literatúry
- získal cenu Ivana Kraska
- diela: **RIVERS OF BABYLON 1, 2**
MLADÝ DONČ – kniha 3 noviel

RIVERS OF BABYLON – román, získal cenu Ivana Kraska

- román o najsurovšej skutočnosti
- svojmu hrdinovi autor nedal ani jednu kladnú vlastnosť
- vytvoril záporné postavy bez lyrického podtextu (nebolo v nich dobré)
- hlavná téma – maximálne otvorene povedať pravdu o surovej skutočnosti a drsnosti života
- sú tu zobrazené typy človeka – primitíva
- odohráva sa v roku 1991
- príbeh kuriča v hoteli Rátza – pochádza z bratislavského vidieka, do Bratislavy prichádza s túžbou zbohatnúť
- nechce zbohatnúť slušným spôsobom, ale pomocou klamstiev, intríg
- pomocou podvodu sa z kuriča v hoteli Ambassador stáva majiteľom tohto hotela
- nemá žiadne zábrany – ani morálne, ani psychické
- na svoje obohatenie využíva všetko a všetkých – bývalých ŠTB-ákov, podsvetie, protiklady
- kniha sa dá čítať v mnohých rovinách: ako thriller, ako erotická literatúra, ako paródia či ako groteska
- jazyk je veľmi zvláštny: bežná hovorová reč, veľa vulgarizmov, jazyk je až obscénny (nechutný), je veľmi živý, pútavý, prirodzený a úsečný
- prvá časť je lepšia ako druhá

Slovenská poézia po roku 1945

Etapy:

1. etapa – 1945 - 1948

- tvorba davistov (L. Novomeský, J. R. Poničan), nadrealistov, skupiny R I O

2. etapa – po roku 1948

- vznik nových tém: rodná zem, domov
- odoláva schematizmu

3. etapa - 50.-te roky

- obdobie schematizmu - v popredí : robotnícka trieda, komunistická strana, roľníci a mládež.

4. etapa - 60.-te roky

- prelomové roky vo vývoji slov. poézie
- posun poézie dopredu
- vplyv inonárodných poézii
- začína písať : **Milan Rúfus, Miroslav Válek**

- v Tmave vzniká Tmavská skupina (**KONKRETISTI**): L. Feldek, J. Stacho, J. Šimonovič, J. Mihalkovič, J. Ondruš, S. Buzássy
5. **etapa -70.-80.-te roky**
- 70.-te roky - konsolidačný proces → poézia ovplyvnená existencializmom
  - vzniká subjektívna poézia (predstavitelia: R. Čížmárik, F. Lipka, J. Andričík, J. Švantner, D. Hivešová)
6. **etapa - 90.-te roky**
- rozmach nových autorov, prúdov a smerov: D. Podracká, M. Bútorová, A. Turan

Ján Kostra

1910-1975

- predstav, slov. poézie po r. 1945
- člen skupiny R 1 O (Mladší davisti)
- tradicionalista
- vplyv na tvorbu:
  - a) Proletárska poézia (J. Wolker)
  - b) Český poetizmus (V. Nezval)
- tradičné témy: rodný kraj, rodné mesto, dedina, príroda

Hniezdo – básnická zbierka (vstúpil do literatúry)

- témy: láska, krása ľudského tela, príroda, spomienky na detstvo, na rodné stráne, ktoré sú ako: „*ako hniezda pokojné na Božej dlani.*“

Moja rodná – básnická zbierka

- motív domova, domov zobrazuje v idylických prírodných obrazoch, rieši problémy: nástup fašizmu, ohrozenie ČSR
- básne: Nočný pochod, Demobilizácia, Nie, Na rozlúčku

- 1939 - 1945 - témy: subjekt, vnútorná harmónia, hľadanie krásy, ktorú nachádza v erotike, v prírodných živloch a v zákonoch prírody
- vojna je druhoradá, spomínajú len okrajovo
- bás. zb.: *Ozubený čas*, *Puknutá váza*, *Všetko je dobre tak*, *Ave Eva*, *Presila smútku*

Ozubený čas - básnická zbierka

- názov je symbolický (vojna), ako hľadač krásy sa dostal do rozporu s dobou
- východisko našiel v smútku, nepovažuje ho za stav, ale za svoj azyl „*Môj hrad je smútok opevnený*“

Puknutá váza - básnická zbierka

- témy: zmysel života, spomienky na detstvo, láska, zmysel poézie

Všetko je dobre tak - básnická zbierka

- má dve časti: 1.Chvála vody
2.Chvála svetla
- voda - symbol pohybu, nežnosti, sily, húževnatosti, všadeprítomnosti
- **Ave Eva** - básnická zbierka (napísal v roku 1943)

- lyrická poéma
- ľúbostné vyznanie básnika k žene
- skvost slovenskej ľudovej poézie
- oslava ženy, žena je vo všetkých podobách: matka, milenka, manželka, sestra
- zbierka je nadčasová, žena je zobrazená cez zmysly, pocity, cit
- súcitný pohľad na údel ženy.

„ženy sú ako plamenné predstavy“

„O stromy smrteľné, o luny vychodiace, ó ženy ľúbezne“

- koniec podáva reálny obraz ženy:

„Stáva sa prúdom života, smrti, nepriateľom, štítom krásy víťaznej-“

Presila smútku – básnická zbierka

- citlivo prežíva 2. svet. vojnu, nenachádza k nej východisko, človek sa stal vo vojne „najhorším z dravcov pozemských.“

Na Stalina
Za ten máj

- schematicko-tendenčné básnické zbierky po roku 1945

Javorový list - básnická zbierka

- vyjadruje tu obdiv k L.N.Tolstému
- je komponovaná ako lyrické príbehy
- porovnáva prítomnosť s minulosťou, domov s Jasnou Polanou

Šípky a slnečnice – básnická zbierka

- prírodná a osobná lyrika stavaná na básnikových úvahách

Báseň dielo tvoje – schematicko-tendenčná básnická zbierka

- obhajuje hodnoty socializmu

Každý deň – básnická zbierka

- téma: medzil'udské vzťahy, narušená komunikácia medzi ľuďmi
- v popredí sú morálne hodnoty
- najlepšia báseň: *Každý deň stretnúť človeka*

Len raz – básnická zbierka

- posledná, analytická a reflexívna poézia, hodnotí a zamýšľa sa nad svojou tvorbou

Andrej Plávka

1907- 1982

- tradicionalista, do literatúry vstúpil v 30.-tych rokoch
- zúčastnil sa SNP
- témy: rodný kraj (Liptov), domov, SNP

Z noci i z rána – básnická zbierka

- intímna lyrika, prelína sa s drobnými epickými príbehmi

Vietor nad cestou – básnická zbierka

- prejavil sa ako nevyhranená básnická osobnosť
- námety z domácej a európskej poézie
- postupne si začal uvedomovať svoju cenu

Tri prúty Liptova – básnická zbierka

- témy: domov, otec, matka, 1. láska, rodný kraj
- pripomína legendu o troch prútoch
- tri prúty predstavujú: prírodu, ľud a históriu Liptova

- skladá sa z troch častí:
  1. *Návrat* - báseň Pieseň
  2. *Pri kozube* - báseň Vitaj Marmuliena
  3. *Tieseň krásy* - báseň Volá víchor volá
- celá vyznieva ako lyrika v epike, alebo naopak
- po rokoch sa k nej vracia a pridáva časť **Po rokoch**
- **Tri prúty + Po rokoch =>bás. zb. Liptovská pišť'ala**
- témy Liptovskej pišť'ali: domov, otec, matka, rodný kraj, ľud, príroda, história a tradície
- za svoju matku pokladá celú prírodu, vidí ju v listoch javora, vo vlnení trávy v materinskej reči.

Ohne na horách - básnická zbierka

- cyklus 8-mich básní s témou SNP
- je tu autobiografia
- poézia po roku 1950: - schematické zbierky: **Zelená radosť**, **Domovina moja**, **Sláva životu**, **Kosodrevie**
  - vo svojich spomienkach sa kriticky vyjadruje týmito zbierkami

Vyznanie - bás. zb. - náčrt svojej novej tvorby

Palmy a limby – básn. zb. - témy: domov a svet

Zbohom lásky moje – básn. zb. – prichádza k definitívnemu poznaniu čo je život

- próza: **Plná čaša**, **Smädny milenec**

Pavol Horov

1914- 1975

- vplyv: matka (polosirotka), vojna
- tradicionalista

Zradné vody spodné – básnická zbierka vstúpil s ňou do literatúry v roku 1940

- má dve časti:
  1. Mimóza
    - na začiatku je veršovaná skladba *Afrodita*, ktorá obsahuje intímnu a prírodnú lyriku
  2. Na sklonku
    - nadviazal na L. Novomeského
    - témy: fašizmus, špan. občianska vojna
    - báseň *Španielsky motív* - verí, že sa tu vojna zastaví
    - báseň *Predjarie* - využíva tu snové halucinácie, depresívne obrazy - cez ne sa dostáva k predtuche mieru
    - využil tu prvky nadrealizmu

Nioba matka naša – básnická zbierka

- je tu motív nešťastnej matky
- je protivojnová
- má tri časti:
  1. Nioba matka naša - odhaľuje pôvodcu vojny
  2. Nápisy na hroboch - porovnáva sa s Krvavými sonetmi od P. O. H
  3. Trhlinou krvi - verí v lásku, hľadá istotu v domove a u matky

Návraty – básnická zbierka

- téma je domov a má dve časti:
- 1. Návraty
  - poetizovaný život básnika, žiali nad smrťou otca, ľutuje matku
  - je tu tradičný rozpor medzi domovom a svetom
- 2. Zemplínske variácie
  - vyjadrený vzťah k rodisku a slov. ľudu

Defilé – básnická zbierka

- témy: vojna, ľudské utrpenie, boj za mier
- vyníma sa cyklus *Panta rei* - nikdy sa nesmie vrátiť vojna

Moje poludnie

Slnce nad nami

– schematicko-tendenčné básnické zbierky venované Kysuciam

Balada o sne – rozsiahlejšia báseň z roku 1960

- vracia sa k vojne a k vyvraždeniu obce Tokajík

Vysoké letné nebe – básnická zbierka

- návratová poézia, rozpomienky na matku, rieši svetonázor a boj o vieru v Boha

Koráby z Janova – básnická zbierka

- obsahuje zážitky z Talianska
- zamýšľa sa nad svojou tvorbou a nad tvorbou svojich starších druhov

Ponorená rieka – básnická zbierka

- rieši otázky ľudského bytia, reflexie o živote a smrti a rekapitulácia jeho života

Z posledných – básnická zbierka, vyšla po jeho smrti

- je to súbor jeho poézie

Vojtech Mihálik

1924 -

- básnik plný rozporov (člen KS, predseda Zväzu slov. spisovateľ'ov)
- napísal 121 bás. zb.
- katolícke gymnázium v Trnave, FFUK - slovenčina, filozofia
- člen predsedníctva UK KSS
- posunul vývoj slov. poézie
- modernista
- meditatívny básnik
- obohatil slov. jazyk - vytváral novotvary
- preklady - antická a poľská literatúra

Anjely – básnická zbierka

- je to nadrealistická
- témy: poznanie, láska, sociálne postavenie človeka a rozdiely
- nadviazal na slov. katolícku modernu

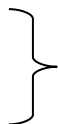
Plebejská košeľ'a – schematicko-tendenčná básnická zbierka

- sociálny podtext

- na prvé mesto kladie dôraz matky

Ozbrojená láska
Spievajúce srdce
Neumriem na slame

- schematiccko-tendenčné zbierky s občianskym pátosom

Archimedové kruhy - básnická zbierka

- je analytická, má kritický charakter
- je tu vyjadrená atmosféra 50.-tych rokov

„ Umelec sa nemôže vyhnúť dobe, nemôže z nej ujsť, nesie v sebe jej omyly. ”

- poézia v 60.-tých rokoch:

Tŕpky - básnická zbierka

- je venovaná ženám
- kritika emancipácie, ženy prevzali na seba ťarchu, ich oči sa zmenili na sieťovky od nákupov
- sugestívne podáva obraz žien, vdov, opustených, bezdetných žien, starých učiteliek
- báseň *Krájanie* - baladický nádych, príbeh ženy, ktorú opustil manžel:

„ Odišiel a neutrel penu z mydla. Odišiel za tou, čo rozdáva smiech a boky. ”

- báseň *Starenky učiteľky*

Vzbúrený jób - básnická zbierka

- je širší filozoficko-reflexívny útvar, využil lyrické, epické, dramatické prvky
- rozpory:
  - človek - Boh
  - vzbura - pokora
  - idealistický - materialistický svetonázor
- využíva biblické postavy, postavy z reálneho života
- záver: „ *Ustúp, som ľudstvo.* ”

Apasionáta – erotická zbierka

- je najväčšia jeho lyricko-epická skladba
- má tri časti:
  1. a 3. – úvahová
  2. - rozpráva o Gercenovi a jeho lásky pri stretnutí v Paríži
- 3. časť - ľúbostná filozofia
  - podáva plytkosť ženy a jej stály rozpor s mužom
  - rezignácia na lásku a súčasné privolávanie milovania
  - poetický návod na šťastie. „ *Láska ja ako strom bez listia.* ”

Útek za Orfeom - erotická zbierka

- pohľad na lásku je ironický a sarkastický, láska je sebazničujúca
- téma: „ *Je krásou len pravda aj keď je jachtavá,* ”
- zmysel: „ *Človeče, ruvať sa o rozkoš, a múdrosť príde sama?* ”
- jadro: útek za životom, tvorbou, láskou, milovaním
- paródia na bájneho Orfea, ktorého porovnáva so situáciou básnika
- má tri roviny:
  1. Orfea zabili spité Bakchantky a dnešného básnika zabijú hysterky
  2. Orfeus hynul pod kameňmi a básnik sa topí v banalitách
  3. Orfeus hľadá v piesni básnický výrok doby a básnik je s dobou zviazaný

Sonety pre tvoju samotu – básnická zbierka

- l'ubostné básne, citový dejepis

Čierna jeseň – básnická zbierka

- odozva na rok 1968
- angažovaná zbierka

Trinásta komnata – básnická zbierka

- má dve časti:
  1. spomienková, vracia sa k tvorbe
  2. má dva príbehy:
    - a) Príbeh s vlakom - príbeh o tom, aby si človek uvedomil pravdu o sebe
    - b) Príbeh s telefónom - spomienky na mladosť, ktoré sú popredkané úvahami o živote a smrti

Posledná a prvá láska - básnická zbierka

- intímna a l'ubostná lyrika
- má dve časti:
  1. - spomienková, spomína na F. Hečka a L. Novomeského a zamýšľa sa nad ich tvorbou
  2. - intímna a l'ubostná

Účasť – básnická zbierka s témami: detstvo, matka, meštiactvo.

Velebný pán z Maduníc - básnická zbierka napísaná na pamiatku J. Hollého

Miroslav Válek

1927 (Tmava) - 1991

- gymnázium, OA, VŠ. Ekonomická (po 2. rokoch opustil)
- pracoval ako redaktor po rôznych redakciách (Mladá Tvorba)
- stal sa predsedom Zväzu Slovenských spisovateľov
- angažoval sa politicky (od 1969 - 1988 Minister kultúry)
- najväčší zjav slov. poézie
- modernista

Dotyky – básnická zbierka, s ktorou vstúpil v roku 1959 do literatúry

- veľký ohlas kritiky
- odmietol schematizmus a čierno-biele videnie
- obsahuje 22 básní, ktoré sú prevažujú lyrické a l'ubostné
- poézia smútku, je melancholická
- láska je vyjadrená ako sklamanie z nenaplnenia
- vzťah muža a ženy je plný napätia a z neho pramení ochladnutie, odcudzenie a rozchod
- básne: **Dotyky, Zem pod nohami, Krídla, Po písienku, Smutná ranná električka, S hlavou v ohni**
  - analytické básne s vyslovením pravdy
„*O nepochopiteľných veciach medzi nami a o nepochopiteľných veciach v nás.*“
  - využíva voľný verš
  - veľa motívov, tém, úvah, etických hodnotení

Prít'azlivosť – básnická zbierka

- 6 skladieb
- prepojil individuálny život človeka s modernou civilizáciou, ktorá môže pôsobiť na človeka desivo

- prelína sa prítomnosť, minulosť, budúcnosť
- je tu vyjadrený strach z ohrozenia zeme a ľudstva
- hľadá istoty, nachádza ich v zemi, domove a medziľudských vzťahoch

Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať – báseň

- každá báseň má premyslenú osnovu
- využíva veľa irónie a sarkazmu
- využil poéziu pásma

Nepokoj – básnická zbierka

- kritika ju považuje za knihu vážneho zamyslenia sa nad citovými a intelektuálnymi rozpormi človeka v moderných časoch
- symbolický názov: básnik bol neustále v nepokoji, hľadal svoju vnútornú rovnováhu
- básnik tu našiel sám seba, umelecky dozrel a zaradil sa k európskym básnikom

básne: *Zabíjanie králikov, Dejiny trávy, Bubnovanie na opačnú stranu*

Milovanie v husej koži - básnická zbierka

- pásmový typ básní
- cítiť vplyv existencializmu
- kritika ju odmietla
- obsahuje ľúbostné motívy s tragickým podtónom
- v láske je analytik
- pravda stojí nad krásou, slovo podmieňuje činom

Súvislosti – básnická zbierka

- občianska poézia

Z vody – básnická zbierka

- ľúbostné verše.
- rôzne podoby lásky (neha, krutosť, istota, radosť, pochybovačnosť, melanchólia, cynizmus)

Slovo – básnická skladba

- najviac diskutovaná zb. veršov v slov. poézii (súčasný kritici ju považujú za schematicko-tendenčnú, minulí do roku 1989 za ostrú proti režimu)
  - mnohovýznamová
  - lyrická encyklopédia človeka
  - obsahuje vnútorné rozpory, láska, materinská reč, spomienky na detstvo, mladosť, matku
  - ide o hovorenie človeka človeku
- literatúra pre mládež: *Kúzla pod stolom, Do tramtárie, Veľká cestovná horúčka, Kde žijú vtáčky*
  - preklady: poľština, ruština, nemčina, francúzština

Milan Rúfus

1928 (Závažná Poruba)

- tvorí v Bratislave
- modernista
- gymnázium v Liptovskom. Mikuláši, FF UK (ukončil slovenčinu s históriou)
- docent literatúry, prednášal na filozofii

- do literatúry vstúpil v 60.-tých rokoch
- korene pre poéziu nachádzal v dedine, v slovenskom ľude, národe

Až dozrieme – básnická zbierka, ktorou vstúpil do literatúry

- mnohoznačná
- občianska, intímna, reflexívna, prírodná poézia
- uviedol sa ako tragický lyrik.
- smútok vychádza z ohrozenej radosti, stavia proti sebe smútok a radosť, intelekt a emócie
- neľutuje sám seba, ale všetkých, ktorí trpia krivdami (námety z vietnamskej vojny)
- obsahuje básne z rodného prostredia, motívy tatranskej prírody, ľudové zvyky a obyčaje
- je tvorený viazaným veršom
- časť z básní chcel vydať v 50.-tých rokoch (bál sa ich vydať), vyšli až r.1969 pod názvom: **Chlapec**
- **Až dozrieme + Chlapec = Chlapec mal'uje dúhu** (v. r. 1974)

V zemi nikoho - 1969 vychádza bás. zb.

- obsahuje verše z r. 1957 – 1963
- priniesol zovretú drobnú báseň: verš = myšlienka všeobecnej platnosti, pripomína príslovie alebo porekadlo
- motív: ľudské jestvovanie (zrod, smrť, rebélie človeka)

Zvony – básnická zbierka

- do r. 1989 sa považovala za jeho najlepšiu zb.
- v popredí je obyčajný človek
- dominantné detstvo, spojenie s prírodou, ľudská bolesť
- má filozofický podtón

Š. M. Martinčekom, Ľudia v horách, Kolíska, Hudba tvarov – básnické zbierky

- spojenie fotografie s literárnym textom
- podáva život človeka, celý Liptov, s obrazmi E. Fullu.

Štyri epistoly k Ľud'om – básnická skladba z r. 1968

- 999 kníh bolo vydaných
- bola cenzurovaná
- rozprával o pravde, slobode, morálnych hodnotách

- po r. 1989 začal písať modlitbičky. Venoval sa deťom. Sú aj pre dospelých
  - modlitbička za mamu, otca, dobrú školu, národ, krajinu
  - **Modlitbičky I, II, Modlitbičky deťom, Nové modlitbičky.**
- pre deti napísal:
  - a) próza: **Mechúrik Košťúrik, Medovníkový domček**
  - b) poézia: **Lupienky, Zvieratníček**
- prekladal inonárodnú literatúru (Ibsen)

Konkretisti

- trnavská skupina
- expresívny senzualisti
- na slovenskú scénu prichádzajú v 60.-tých rokoch

- znaky:
  1. zmyslová skáisenosť.
  2. právo na experiment.
  3. dôraz na metaforu.
  4. reťazenie asociácií
  5. v popredí je subjekt autora
- znaky sa nepáčili kritike
- v 60.-tých r. sa sformovala skupina okolo časopisu Mladá Tvorba: Osamelí bežci
  - krédo: „*Vojna je pre našu generáciu rovnako abstraktný pojem ako komunizmus*“
  - predstavitelia: IVAN LAUČÍK, IVAN ŠTRPKA, PETER REPKA
  - znaky:
    1. žiadali viac významovosť poézie
    2. každý predstaviteľ má svoj štýl tvorby
    3. poéziu chápali ako sebavedomie, ktoré treba vysvetľovať v jeho vlastnom význame

MIKULÁŠ KOVÁČ

1934-1992

- do literatúry vstupuje v 60.-tých rokoch
- prepojenie na Rúfusa a Válka
- bás. zb. *Zem pod nohami, Obrana stavebnice, Rozmery, O modrej labuť, Písané do snehu*

ĽUBOMÍR FELDEK

1936

- konkretista
- bás. skladba: *Hr a pre tvoje modré oči*
- bás. zb. *Jediný slaný domov*

JÁN ŠIMONOVÍČ

1939-1994

- konkretista
- bás. zb.: *Prvotína, Obrazotvorná lúka*

JAN STACHO

1936-1995

- konkretista, z nich je najlepší
- pôsobil ako kultúrny atašé v Indii
- 1973 - ťažká havária, funguje mu iba srdce
- študoval medicínu
- prebásnil Brunovského obrazy
- experimentoval so slovami
- u neho cítiť senzualizmus
- bás. zb.: *Svadobná cesta, Dvojramenné čisté telo, Z prežitého dňa*

JÁN BUZÁSSY

1935 -

- žije a tvorí v Bratislave
- 1997 dostal cenu za literatúru
- prvá básnická zbierka vyvolala hystériu: *Hra s nožmi*
- básn. zbierky: *Škola kynická, Nausiká, Krása vedie kameň*

ŠTEFAN STRÁŽAY

1940 -

- žije a tvorí v Bratislave
- pokračovateľ konkretistov
- veľmi skoro sa od nich oddelil
- má vlastnú koncepciu tvorby
- bás. zb.: *Elégia, December*

IVAN LAUČÍK

1944 -

- patrí k Osamelým bežcom
- učil na gymnáziu v Liptovskom Mikuláši
- básn. zb.: *Pohyblivý v pohyblivom, Vzdušnou čiarou* – rieši otázky ekológie

PETER REPKA

1944 -

- patrí k Osamelým bežcom
- ukončil strojnícku fakultu
- básnická zbierka: *Sliepka v katedrále*

IVAN ŠTRPKA

1944 -

- patrí k Osamelým bežcom
- žije v Bratislave
- priniesol zložitý politický systém
- bás. zb.: *Dúfam, že nevyrušujem, Eva; Tristán Tára; Všetko je v škrupine*
- robil s Dežom Ursínyom.
- kniha textov: *Modrý vrch*

KAMIL PETERAJ & BORIS FILAN

- 60.-te roky
- l. platňa: *Zvonky zvoňte*
- K. Peteraj - bás. zb.: *Vychádzka s večernicou, Lyžičke korzo*
- písali texty pre Colegium Musicum, Limit, Mariku Gombitovú
- B. Filan - texty pre skupinu Elán.

DANIEL MIKLETIČ

- textár
- texty pre Banket, Vidiek, Júliu Hečkovu, Ventil RG

MARTIN SARVAŠ

- texty pre Tublatanku, Hex

Slovenská dráma po roku 1945

- od roku 43 do 48 tvorí Ivan Stodola – historický triptych (Svätopluk, Marína Havranovská, Básnik a smrť)
- vývoj drámy bol dvojaký:
  - a) *schematicko-tendenčné diela* – propagácia KS, ...
  - b) *moderné drámy* – ovplyvnené prúdmi svetovej literatúry, hlavne prvky existencializmu
- predstavitelia: **Ivan Bukovčan**
Štefan Králik
Peter Karvaš
Osvald Zahradník
Ján Solovič
Lopold Lahola

Ivan Bukovčan

- dramatik po roku 45

- DIELA:

Surovô drevo

- predloha pre film Rodná zem
- podáva etnografický dejepis Slovenska, folkloristiku

Diablova nevesta

- predloha pre film Posledná bosorka
- odohráva sa v 17. stor. v Trnave, chcú upáliť bosorku, študenti ju zachránia

Hľadanie v oblakoch

- odsúdenie malomeštiactva

Kým kohút nezaspieva

Pštroší večierok

Zažeh vlka

- majú najväčšiu hodnotu, nenadväzujú na seba

Slučka pre dvoch alebo Domáca šibenica

- 50. roky

Takmer božský omyl

- ako veda ovplyvňuje morálne vlastnosti

Luigiho srdce alebo Poprava tupým mečom

- o dvojnásobnom vrahovi, kt. majú popraviť v elektrickom kresle
- chcú transplantovať jeho srdce, ľudia ho zlynčujú

Sneh nad limbou - SNP

Kým kohút nezaspieva

- odohráva sa v novembri 1944 - tesne po SNP
- hlavná téma: zrada (z Biblie -> Peter trikrát zradil Ježiša), medziľudské vzťahy
- v pivnici sa večer postupne zide 10 ľudí, spočiatku si myslia, že náhodne, ale po chvíli sa dozvedia, že zomrel nemecký vojak a oni sú rukojemníci
- budú tam zavretí dovtedy, kým sa jeden z nich neprizná, kto Nemca zabil
- sú zo všetkých spol. vrstiev: holič, obchodník, s drevom, ...

- vykresľuje psychológiu postáv, prvky existencializmu (strach, obava o svoj život)
- rukojemníci sa boja, že ich zabijú všetkých, ale keď nemecký major zistí, že nemecký vojak bol pred smrťou opitý, zmení rozhodnutie tak, že sa oni majú rozhodnúť, kto z nich zomrie
- toto urobí z ľudí zbabelcov, pokrytcov, udavačov
- nakoniec sa to vyrieši tak, že holič sa dostane do úlohy Judáša, pretože predtým ako sa dostal do pivnice, zabil mladého Žida, ktorý utiekol z transportu, nevie uniesť svoju vinu, preto vyjde z pivnice a vonku ho zastrelia akoby pri pokuse o útek

Pštroší večierok

- veľký ohlas, bola zakázaná do roku 1989
- odohráva sa na pomaturitnom večierku gymnazistov po 25 rokoch
- dobrá psychologická kresba postáv - každá postava hovorí, či má vinu / nevinu voči profesorovi latinčiny
- je založená na morálnych a etických hodnotách
- na stretnutí všetci spomínajú na svojho profesora, kt. bol čestný, mravný, každému pomáhal
- vždy sa zaujímal o grécku a rímsku kultúru, písal si listy s talianskym profesorom - v latinčine
- zaujímal sa o Senecu, hľadal o ňom životnú pravdu
- profesora obvinia, dostane sa do väzenia, za slušné správanie je prepustený, znovu chce zistiť pravdu o Senecovi
- chce vycestovať do Talianska, bývalí žiaci sú vo vysokých funkciách, on ich prosí, aby sa zaňho zaručili
- oni sa boja, odmietajú, profesor spácha samovraždu
- žijú podľa hesla: „Nehas, čo ťa nepáli.“
- na večierku sa obviňujú, majú výčitky svedomia

Zažeň vlka

- téma: rodinné vzťahy
- jeden zo synov nelegálne emigruje do cudziny, rodina má preto obrovské problémy
- jeho brata Tóna prepustili z práce, preto s matkou odchádza do českého pohraničia
- vtedy sa mladší Jano tajne vráti z cudziny, Tóno ho presvedča, aby sa prihlásil bezpečnosti
- matka má rada oboch synov, nechce stratiť Jana
- Jano nechce ublížiť matke ani Tónovi, spácha samovraždu

Štefan Králik

1909 - 1983

- vyštudoval medicínu, jeho hry sú z lekárskeho prostredia
- vstúpil do dram. diel s tému dediny:
  - Mozolovci* - ako Statky zmätky
  - Na trasovisku*
- hry ovplyvnené existencializmom:
  - Posledná prekážka*
  - Hra bez lásky*

Posledná prekážka

- lekárske prostredie
- hl postava: lekár Lorenz
- oženil sa z vypočítavosti so ženou, kt. nemiluje

- zaľúbi sa do kolegyne Heleny, veľmi ju miluje, ona jeho lásku najprv prijíma
- vtedy do nemocnice privezú jej bývalú lásku Michala - ťažko chorý
- jediný, kt. mu môže pomôcť je Dr. Lorenz
- Lorenz rieši problém: ak zachráni Michala, stratí Helenu, ak ho odmietne, zabije ho
- záver: Michala operuje, zachraňuje
- príbeh sa odohráva počas 3 hodín
- jeho vlastná manželka ho opustí, lebo vie, že ju nemiluje

Hra bez lásky

- z vidieckeho prostredia
- príbeh: na dedine ľudia vravia, že istá osoba spácha samovraždu
- zobrazuje prístup ľudí k samovražde, nakoniec sa zistí, že zomrel prirodzenou smrťou
- hl. myšlienka: humanistická - každý má právo na slušné zaobchádzanie po smrti

ĎALŠIE HRY:

Hra o slobode - hra o viere a o skepse

Buky podpolianske } - schematicke – tendenčné

Horúci deň } - rieši kolektivizáciu dediny a problémy robotníkov v drevár. závode

Svätá Barbora - o baníckom prostredí

- tragédia, odohráva sa tesne pred I. sv. vojnou

Vojenský kabát Jura Jánošíka - vracia sa k téme Jánošíka, ale pomáha si vymyslenými udalosťami

Margaret zo zámku - príbeh talianskej herečky Margarety, kt. sa z lásky vydá za Bobyho

- Boby je syn miliardára, ktorý znečistí celé more naftovým odpadom
- tým zabráni chudobným talianskym rybárom loviť ryby
- Margareta sa postaví na stranu rybárov, svokor jej vezme dieťa
- zastrelí ju svokrov osobný strážca, rybári pomstia jej smrť
- tragédia s ekologickým podtextom

Peter Karvaš

- slovenská dráma po roku 1945
- prozaik, dramatik, publicista, teoretik umenia
- absolvoval FF UK, počas vojny bol v pracovnom tábore
- roku 1968 sa posavil proti vstupu vojsk Varšavskej zmluvy, nesmel publikovať až do roku 1989
- hry majú dva dôležité aspekty:
  1. filozofický
  2. etický

Polnočná omša

- najvýznamnejšia hra
- odohráva sa na Vianoce 1944 v malom mestečku
- na Štedrý deň tu začínajú vyčínať Nemci a Hlinkova garda, Nemci nariadili masové popravy, lebo ľudia pomáhali partizánom
- veliteľ gardy - Marián Kubiš - vystrelí aj na malé dievčatko, prvá rana nevyšla, v druhom vystrelení mu zabráni jeden zo zajatých partizánov, v ktorom Marián spoznáva svojho brata Đurka
- popravy v meste sú zastavené, Đurkovi sa podarí ujsť
- nemecký veliteľ Brecker zúri, chce nájsť Đurka
- nariadi domové prehliadky v celom meste, Becker nevie, že Đurko je Kubiš

- major Becker je čestným hosťom u Kubišovcov, má vzťah k Ďurkovej sestre Angele, jej tiež nie je ľahostajný, hoci je vydatá
- Ďurko je ranený, hľadá pomoc rodičia ho ukryjú na povale, potrebuje lekársku pomoc, Angela ide za známym lekárom, ten odmieta pomoc, lebo sa bojí, nakoniec za Ďurkom prichádza zdravotná sestra Katka, aby mu pomohla
- pripravuje sa Štedrá večera, pozvaný je aj Becker
- Marián odhalí Ďurkovu prítomnosť v dome a trvá na tom, aby Ďurko odišiel, inak ho udá
- matka ide za farárom, prosí ho o pomoc, odmietne
- keď si pripíjajú pri večery, starý lekár ošetruje Ďurka
- vtedy vtrhnú Nemci, aby vykonali prehliadku, Becker zasiahne, Nemci odchádzajú z domu
- celá rodina sa chystá na polnočnú omšu, Becker sa rozhodne, že pritlačí na farára, ten mu prezradí úkryt Ďurka
- Kubišovci odídu na omšu, doma zostane len Angela, Ďurko sa pokúsi o útek - neúspešne, Nemci ho zajmú, prichádza ku konfrontácii
- rodičia, aby zachránili rodinu, syna zaprú, v tichosti sa vracajú domov, vtom počujú výstrely

Meteor

- rieši etický problém
- na vzdialenom ostrove pracuje skupina nem. vedcov, ktorí skúmajú dráhu meteoritu
- zistia, že má padnúť na ich základňu
- zistia, že Nemci obsadili Poľsko a začala 2. sv. vojna
- prichádza ku konfliktu postáv:
  1. zostať a skúmať dráhu meteoru
  2. odísť domov a bojovať
- rozhodnú sa zostať

Antigona a tí druhí

- námet zo Sofokla
- o ľuďoch z koncentračného tábora, ktorí sa postavili proti Nemcom

Jazva

- z obdobia kultu osobnosti
- hovorí o rodine vedca, ktorého asistent neodôvodnene obvinil, zatknú ho, vyšetrovaná je celá rodina

Veľká parochňa

- alegorická hra s prvkami absurdity
- hl. myšlienka: nerovnosť ľudí
- generál diktátor vyhlási, že holohlaví sú vinní z nedostatkov v krajine, len vlasatí jej môžu pomôcť
- nastáva diktatúra vlasatých, holohlaví ju zvrhnú, nastolia moc holohlavých
- záver: odsúdenie diktatúry a násillia

Experiment Damokles

- odohráva sa v malom mestečku, na čele je despotický starosta
- obyvatelia sa majú rozhodnúť, či budú 10 rokov žiť v blahobyte a pritom nebudú myslieť na budúce generácie
- obyvatelia sa rozhodnú žiť v blahobyte, nad mestom visí Damoklov meč

Absolútny zákaz

- absurdná dráma
- ľudia dostanú príkaz, že sa nesmú dívať z okna
- hra o potláčaní demokracie a slobody jednotlivca

Spolok piatich P

Bašta

Eudia z našej ulice

Vlastenci z mesta YO

Leopold Lahola

1918 – 1968

- vlastným menom Friedman
- začal študovať FF UK
- pôvodom je Žid – počas slovenského štátu nemohol dokončiť štúdiá
- dostáva sa do pracovného tábora v Novákoch – utiekol a zapojil sa do partizánskeho hnutia → napísal perfektné filmové scenáre:

Biela tma

Vlčie diery

- emigroval, v 67 sa vrátil na Slovensko a nakrúcal film ***Sladký čas skaly***, náhle zomrel
- bol ovplyvnený existencionalizmom

Atentát – prvá hra

- téma: atentát na ríšskeho kancelára Heydricha
- atentátnici sú v pivnici, zjaví sa im Kristus a schváli ich počínanie
- Kristus vedie rozhovor či ich rozhodnutie bolo správne
- objavujú sa v hraničnej situácii
- do kostola prichádza nemecký dôstojník, zjaví sa mu Kristus, schváli pred nemeckým dôstojníkom atentát na Heydricha
- Kristus = alegória, že človek sa môže rozhodnúť sám medzi násilím a odpúšťaním

Škvrny na slnku

- odohráva sa po vojne
- hlavná postava: Tomy – žije myšlienkou pomsty na udavačov, ktorí udali jeho rodičov počas okupácie
- Tomy zistí, kto udal rodičov, spriatelí sa s ich synom Gregorom – tak naňho vplýva, že pod jeho vplyvom sa Gregor stáva zlodej, násilník:
„*Pomstil som sa preto, pretože najväčším trestom pre rodičov je utrpenie, ktoré im spôsobuje vlastné dieťa.*“
- potom sa rozhodne odísť z mesta so svojou ženou Terezou
- keďže Gregor má k nemu psí vzťah, nemôže bez Tomiho existovať
- Tereza príde na to, že čo Tomy spravil, postaví sa na stranu Gregora
- v závere hry Gregor zabije Tomyho potom, ako si vypočuje hádku medzi ním a Terezou
- v závere je vyslovená myšlienka:
„*Človek v rukách človeka je najhroznejšia zbraň, keď nevieš ako s ňou máš zachádzať.*“
- hra má komorný ráz, vystupujú tu len 4 postavy (4. postava je policajt)
- využil tu civilný dialóg

Inferno

- hlavná myšlienka: voľba a rozhodnutie sa správne

- príbeh sa odohráva v krajine, ktorú postihlo zemetrasenie
- na čele krajiny stojí generál – pod sutinami sa nachádza jeho dcéra
- generál sa má rozhodnúť:
  1. má zachrániť dcéru
  2. má začať odstraňovať zrútené budovy aby neprišlo k epidémii
- rozhodol sa pre verejné blaho
- ako rozoberajú sutiny, prichádza vlna zemetrasenia a celé mesto sa zrúti
- jeho rozhodnutie nebolo správne